

EESTI POLITSEI

POLITSEIASJANDUSE JA ADMINISTRATIIV-ÕIGUSE AJAKIRI

Sisu: R. Vaharo, Kodanliku õhukaitse korraldus elu- ja tööstuskeskuses. (Lk. 243) — A. Raudalu, Detektiivtehnilisi märkmeid. (Lk. 250.) — Joh. Tohvert, Fototeek. (Lk. 253.) — P. Kurg, Ungari politseist. (Lk. 256.) — K. Daluege, Politsei organisatsioon rahvussotsialistlikul Saksamaal. (Lk. 260.) — L. Puusild, Uuendusist välisriikide politseides ja viimaste tegevusest. (Lk. 264.) — G. Vilbaste, Looduskaitse seaduse alusel kaitstavaid taimi. (Lk. 276.) — Tallinna Politseiametnike Kogu asutamiskoosolek. (Lk. 284.) — S. Valge, Petiskosilast. (Lk. 286.) — E. Dolf, Avalike maksude sissenõudmisest. (Lk. 290.) — O. Angelus, Perekonna-seisuseaduse muutmisest. (Lk. 294.) — Ametlik osa. (Lk. 304.) — Küsimusi ja kostmisi. (Lk. 308.) — Kuulutusi.

1936

Nr. 4

1936

**Toimetus ja talitus: Siseministeerium
Tallinn**

Osakeyhtiö

Riihimäki

Soome suurimaid klaasi- ja kristallitehaseid.

Eksport kõigisse maailmajagudesse.

EESTI AGENTUUR

Tallinn, Vene 11-a.

Telefon 443-01.

ESINDAJA

K. SILLANDER

O/Y ARABIA A/B

on
arenenud

SUOMI
FINLANDIA

Põhjamaade suurimaks ja Euroopa mitmekülgsemaks portselanitehaseks.

Esindaja Eesti jaoks

O/Y. E. AHLSTRÖM Co A/B.
Helsinki.

Müügikontor ja
muustrite kogu

K. SILLANDER

Tallinn, Vene 11-a, telef. 443-01.

Õnnetus ja kahju ei helista kella kui nad tulevad!

Hoidke alati varuks

KINDLUSTUSSELTS

EEKS-MAJA

elu- ja tulekindlustuse poliisid

EEKS-MAJA on kodumaa
vanim kindlustusettevõte

EESTI POLITSEI

Ilmub 6 korda aastas, iga kahe kuu tagant.

Toimetuse ja talituse asukoht Toompea lossis, tuba 57 (IV korral).

Telefon 463-29.

Aadress kirjade jaoks: Tallinn, postkast 338.

Jooksev arve Eesti Pangas nr. 543.

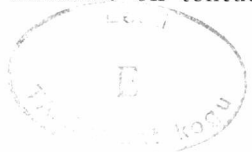
Nr. 4 (477)		6. juulil 1936. a.		XV aasta	
Tellimise hind:		Kuulutuste hinnad:			
Aastas	Kr. 4.50	1/1 lhk.	Kr. 40.—	Kaantel	
Poolaastas	" 2.25	1/2 "	" 20.—	1/1 lhk.	Kr. 45.—
Üksiknumber	" —.75	1/4 "	" 10.—	1/2 "	" 22.50
		1/8 "	" 5.—	1/4 "	" 11.25
		1/16 "	" 2.50	1/8 "	" 5.65

Kodanliku õhukaitse korraldus elu- ja tööstuskeskuses.

R. Vaharo

Vaenlase õhukallaletungide oht ühes või teises riigis, samuti teatud riigi territooriumil asuvate objektide suhtes pole ühtlane. Suure pindalaga riiges need rajoonid, mis asuvad suhteliselt kaugel vaenlase lennuväe baasidest, on raskesti kättesaadavad pommituslennukeile ja õhurünnaku teostamine nõuab ründajailt suuri ettevalmistusi. Väikeriikide seisukord on sootuks teine. Siin ei oma kaugused peaaegu mingit tähtsust ja vaenlase asukohtadest ka kõige kaugemad objektid võivad muutuda järjekindla õhupommituse ohvriks. Ühe või teise riigi territooriumi ohtlikkus õhukallaletungide suhtes oleneb suurel määral ka sellest, kuidas tema on asustatud. Suured linnad tähtsate administratiiv- ja liiklemiskeskustega, sõjaväe asupaigad, suured tööstused, strateegilised liiklemissõlmed ja laskemoonalaod on vaenlase pommituslennuväe lemmikpaladeks. On riigis selliseid keskusi nõrga asustuse tõttu vähe või on nad oma dimensioonilt väikesed või on viidud välja elukesest õhupommitusohklikud objektid ja hajutatud laiali, siis on õhurünnakute oht väiksem. Tuleb pidada silmas, et lennuväe pommid on väga kallid, neid ei jatku kõrvalise tähtsusega objektide jaoks ja keegi ei lähe pommitama sõjaliselt tähtsusetuid linnakesi või külasid, kui neis ei asu kaitseväge, aerodroome või sõjaväe ladusid.

Elu- ja tööstuskeskuse kodanliku õhukaitse (KÕ) korraldamine nõuab tsentraliseeritud juhtimist ja seda tuleb teostada ühest keskusest. Sõja korral alluvad kohapealsed KÕ juhid kaitseväge juhtidele korras, nagu see on nähtud ette vastavais kaitsekavades. Asutused ja ettevõtted, kellele KÕ asutamine elu- ja tööstuskeskuse KÕ kava kohaselt on tehtud kohustuslikuks, korraldavad KÕ oma

Ea 6577

jõududega, kusjuures KÕ ettevalmistuse ja korraldiku funktsioneerimise eest on vastutav selle asutuse või ettevõtte juht. KÕ ülesannete teostamisest võtavad peale riigi- ja omavalitsusasutuste ja tööstusettevõtete osa KÕ kavades ettenähtud alustel ja korras tule-
tõrje, Punane Rist, kaitseliit ja tarbe korral ka teised seltskondlikud organisatsioonid. Samuti on KÕ juhtidel õigus käsutada abiks kättesaadavaid kodanikke õhurünnaku tagajärjel tekkinud kahjude kõrvaldamistöödele.

KÕ juhiks elu- ja tööstuskeskuses on kohal asuv vanem poliitseijuht. Tema töötab kontaktis kaitseväe võimude ja omavalitsusega KÕ üldkava aluste kohaselt välja elu- tööstuskeskuse KÕ kava ja valvab selle järele, et kava vastavate asutuste ja ettevõtete poolt leiaks teostamist.

Nõuandvaks ja abistavaks organiks KÕ juhile on elu- ja tööstuskeskuse KÕ komisjon. Sinna kuuluvad kohalikud omavalitsuse, kaitseväe, kaitseliidu, Punase Risti, tuletõrje ja tarbe korral tööstuste ja teiste organisatsioonide esindajad. Komisjoni koosseisu määrab Siseminister vastavate asutuste ja organisatsioonide juhatuste poolt ettepanud esindajaist. KÕ komisjon kutsutakse kokku tarvidust mööda.

Juhtimise hõlbustamiseks jagatakse elu- ja tööstuskeskuse piirkond KÕ jaoskondadesse, mille tegevust juhib KÕ jaoskonna juht. Jaoskonna juhtide määramise kord nähakse ette KÕ juhendis. KÕ jaoskonnas asuvad KÕ punktid, mis koosnevad vastavalt organiseeritud, õpetatud ja varustatud KÕ rakenduskondade tegev- ja toimkondadest (s. o. KÕ aktiivseist mees- ja naiskondadest), kelle juhiks KÕ punkti juht. Rakenduskond jaguneb peajõuks ja varuks.

KÕ juhtidel tuleb elu- ja tööstuskeskuse KÕ korraldamisel pidada silmas järgmised ülesanded:

a) Kodanike ettevalmistamine. Rahva laiemate hulkade ettevalmistamine enesekaitseks õhuohu vastu omab KÕ korralduse läbiviimisel põhjapaneva tähtsuse. Kodanik peab olema teadlik õhuohu tagajärgede tõelisest suurusest. Kodanike KÕ ettevalmistust tuleb alata sundusliku õppusega koolides, võttes õppekavadesse tarviliku arvu õppetunde. Aine käsitlemine toimub riigikaitse õppuste instruktoreite poolt, kes selleks on vastavalt ette valmistatud. Kaitsevägi ja poliitsei annaks alul õppeabinõud, hiljem tuleks need koolidel muretseda.

Rööbiti KÕ õpetusega koolides peab korraldatama rahva laiemate hulkade ettevalmistust KÕ alal vastava selgitustöö, kursuste, näituste, demonstratsioonide ja proovialarmide abil. Selgitustööd on kõige otstarbekohasem korraldada seltskondlike organisatsioonide kaudu. Selle ülesande täitmisele tuleksid eeskätt rakendada varjusurma suikunud vabatahtlikud gaasikaitse ühingud. Palju kasu KÕ idee propageerimisele annab selliste kohalike organisatsioonide, nagu tuletõrje, kaitseliidu, Punase Risti j. t. kaasatõmbamine, on ju nende normaalülesanded lähedased KÕ tegevusega.

Propaganda korraldamisel tuleb pidada silmas, et propaganda üksinda ei aita, kui temaga ei käi kaasas või kui talle ei järgne tegusid. Selgitustööd tuleb teha järjekindlalt, kusjuures ta peab arenema käsikäes KÕ organisatsiooni arenemiskäiguga.

Kursuste korraldamisel on kaheksa eesmärki: KÕ rakenduskondade juhtide ettevalmistamine ja rakenduskondade mees- ja naiskonna väljaõpetamine. Vastavalt eesmärgile on erinevad kursuste õppeainete käsitluse ulatus ja õppetundide arv. KÕ kursustel tuleksid võtta läbi järgmised õppeained: 1) õhukallaletungivahendid ja nende iseloom, 2) õhukaitse organisatsioon, 3) kodanike käitumine õhukallaletungi korral, 4) tähtsamate sõjagaaside omadused, 5) gaasikaitse põhijooned (individuaal-, kollektiiv- ja elutarvete gaasikaitse) ja abinõud, 6) esmaabi ja sanitarteenistus, 7) tulekaitse, 8) purustuste kõrvaldamine ja 9) remont. Rakenduskondade juhtide ettevalmistuse kursuse kestvuseks tuleks eeldada kuni 80 õppetundi ja mees- ning naiskonna liikmeile 20 õppetundi. Vähemalt 50% õppetunde peaks kandma praktilist iseloomu.

KÕ idee levitamisele aitavad suuresti kaasa hästikorraldatud KÕ näitused ja demonstratsioonid. KÕ demonstratsioonid on korraldatud paljudes välisriikide suurlinnades, kusjuures elanikkonda on püütud viia võimalikult lähemale tegeliku õhurünnaku olukorrale.

b) Korra alalhoidmine õhukallaletungi korral ja sideteenistus. Teade vaenlase lennuki lähenemisest elu- ja tööstuskeskusele saadakse õhuvaatlusteenistuse postide kaudu või muul teel. Et elu- ja tööstuskeskus suudaks ennast seada õhualarmikorda (rakenduskondade tegev- ja toimkondade kogunemine, riitumine ja asumine ettenähtud kohtadele; side- ja vaatluspostide seisukohtadele asumine; tänavliiklemise sulgemine ja elanike eemaldamine tänavailt; valgustustulede kustutamine öösel ja udu- ning suitsukatete loomine päeval; käitiste seadmine alarmikorda jne.), selleks läheb hea väljaõppe juures ligemalt ½ tundi. Arvestades pommituslennuki keskmist kiirust 220—250 km tunnis, peaks õhuvaatluspostide vöö elu- ja tööstuskeskusest ulatuma vähemalt 130 km kaugusele. Väikese pindalaga riiges on seda väga paljude elu- ja tööstuskeskuste suhtes võimatu läbi viia ja piirilähedased keskused peavad arvestama seda, et nende õhualarmi seisukorda asuimiseks jätkub aega vaid mõni minut.

Õhukallaletungi ohvrite arv ja KÕ teostamine on sõltuv kodanike ja KÕ organite moraalist ja distsipliinist. Ka tugeva moraali- ja inimesele mõjub õhukallaletung, eriti tema ootamatul teostamisel, kuid siin astub abiks distsipliin ja väljaõpe.

Õhukallaletungi ajal korra- ja julgeoleku alalhoiu luustiku moodustab politsei, s. o. organ, kelle kohuseks on seda teostada juba rahuajal. Kuid politseiaparaat on oma koosseisult niivõrd väikearvuline, et ta ainuüksi oma jõul ei suuda luua nii tihedat korraldusvõrku, mis oleks võimeline korda pidama õhurünnaku tagajärjel tekkinud segaduse korral. Seepärast tuleb abistada polit-

seid õhukallaletungide ajal abijõududega. Abijõu ülesandeid võivad täita kaitseliit, tuletõrje ja vabatahtliku KÕ korrapidajate tegevkonnad. Endastmõistetavalt peavad need organid olema varustatud vastava gaasikaitse varustusega ja KÕ eritunnusmärgiga. Raskeimail juhtudel võidakse abiks nõuda ka kohalolevaid kaitseväe jõude.

Korra ja julgeoleku organite tegevuse kergendamise otstarbel antakse vastavate asutuste poolt välja sundmäärusi ja juhendeid, mis käsitlevad kodanike ülalpidamist ja kaitsevahendite kasutamist õhuohu korral.

Elu- ja tööstuskeskuse KÕ juhi käsutuses peab olema korrapärane sideaparaat korralduste edasiandmiseks KÕ rajoonijuhtidele ja neilt teadete vastuvõtmiseks. Sobivaim sidevahend on telefoni side maa-aluste kaablite kaudu, kuid kaablite purustamise võimaluste ettenägemiseks tuleb sidet dubleerida virgatsite abil (mootorsõidukeil, jalgrattail või jalgsi). KÕ jaoskonna juhtidel omakorda peab olema dubleeritud side KÕ punktijuhtidega.

Peale mehaanilise sideme on elu- ja tööstuskeskuses tarvilikud KÕ vaatluspunktid (KÕV), mille ülesandeks on jälgida lennupommide löhkemiskohti ja tulikahjude tekkimisi ja sellest teatada vastavaile juhtidele. Sellised vaatluspunktid peaksid asuma KÕ punktide läheduses ja olema viimastega ühenduses telefonijuhtme kaudu.

KÕV asukoht tuleb valida nii, et sealt avaneb panoraamülevaade kogu KÕ punkti piirkonnale. Selliseid võimalusi pakuvad: tornid, kõrged hooned jne.

d) M o o n d a m i n e. Moondamise ülesandeid on: ¹⁾ 1) kaitstavate esemete ja tegevuse varjamine õhuvaenlase eest; 2) õhuvastase peitmine ja tema tähelepanu juhtimine kõrvalise tähtsusega esemeile ja 3) õhuvastase orienteerumise raskendamine esemeile lähemisel ja nende leidmisel. Loetletud ülesanded saavutatakse: a) tõelise varjamisega ja b) valeesemete ning -tegevuse loomisega.

Võtete suhtes moondamine jaguneb: loomulikuks ja tehniliseks moondamiseks. Loomulik moondamine väljendub: 1) maastikule kohanemises, s. o. selle katvate omaduste, nagu taimestiku, kohalike esemete, nende varjude, maastiku värvi järgi esemete peitmisel; 2) õõ ja õhuvastase tegevuseks ebasoodsate ilmastikutingimuste kasutamises ja 3) pettetegevuses. Loomulikku moondamist kasutatakse peamiselt sõjaliste jõudude õhukaitseks. Kauges tegalas asuvaid objekte nende suurte mõõtude tõttu on raske moondada loomuliku moondamise abil. Seepärast on tagala esemete suhtes kasutatav tehniline moondamine.

Tehniline moondamine jaguneb: 1) moondamine taimestiku abil, 2) dekoratiiv-, 3) värvi-, 4) valgustus- ja 5) suitsumoondamine. Moondamist taimestiku abil teostatakse kaitstavate esemete ümber või nende peale põõsaste istutamisega või rohu ja vilja külvamisega. Moondamist taimestiku abil soodustab puude ja põõsaste

¹⁾ E. Vakker. Passiivse õhukaitse korraldamine riigis, 1934, lk. 24.

rohkus. Dekoratiivmoondamine nõuab keerukaid võtteid ja abinõusid. Ta väljendub eriliste katete tarvitusele võtmises. Katted jagunevad: traat- ja nõörvõrgud, erikatused jne. Neid katteid ehitatakse üksikute, eriti tähtsate hoonete, ladude jne. kohale. Sellised katted loovad õhuvaenlasele sootuks teise ettekujutuse tõelisest olukorrast. Valechitisi on nende kalliduse tõttu võimalik kasutada ainult väikemõõduliste esemete, näiteks ladude, veevärgi, üksikute vabrikute jne. imiteerimiseks. Värvimoondamise all mõistetakse kaitstavate esemete pindade katmist värviga, mis vaatlemisel liidab eseme ühte ümbruskonnaga. Värv võib olla laiguline või ühetooniline. Sobivaid värve on rohekashall, mis on halvasti eraldatav peaaegu igasugusel foonil. Valgustusmoondamine väljendub õhuvastase orienteerumise raskendamise eesmärgil valgusallikate pimestamises ja valevalgusallikate loomises öösel, mis asetatud eemale tõelisist märkidest. Vaenlase lennuväe lähenedes tuleb elu- ja tööstuskeskuses ja tarbe korral ka nende ümbruses kustutada välised valguseallikad ja üle minna piiratud valgustamisele. Asulat täielikult pimestada pole võimalik, sest, esiteks, valguseenergia väljalülitamine täies koormatuses elektrijaamast rikub jaama masinate mehhanismi, teiseks, täielik valguseenergia väljalülitamine paneb tehaseis, asutasis jne. töö seisma. Elumajade, asutuste ja käitiste valgustatud aknad tuleb katta tumedate eesriietega (riidest või papist) või luukidega. Välisvalgustus tänavail ja platsidel kustutatakse, kusjuures põlema jäävad vaid liiklemist juhtivad violett-signaaltuled, mis ülevalt ja alt on kaetud laiade koonusetaoliste katetega. Liiklemise hõlbustamiseks on soovitatav trotuaaride servad võõbata mittelumisel ajal üle lubjaveega. Mehaaniliste liiklemisvahendite (autod, trammid jne.) tuled kustutatakse, kusjuures põlema jäävad vaid esimesed tuled, mis on kaetud plekk- või vineerkatetega, millel horisontaalne 5 sm pikkune ja 1,5 sm laiune pilu ²⁾). Vale-valguseallikate läbiviimist on otstarbekohane teostada nende esemete suhtes, mis asuvad heade orientiiride ³⁾ lähedal ja mida pole võimalik katta teiste moondamisvahendite abil. Eriti kasulik on vale-valgusemoondamist kasutada siis, kui moondatava märgi lähedal asuvad orientiirid on sarnased märgi rajoonis asuvate orientiiridega. Suitsumoondamine väljendub eriliste suitsukatete tarvitamises kaitstavate esemete varjamise kui ka õhuvastase petmise eesmärgil. Suitsukate koosneb kas mikroskoopilises olekus õhus hõljuvaist kõva keha osakesist, suitsust või auruna õhus hõljuvast vedelast ainest, nn. udust. Suitsukatte moodustamiseks kasutatakse nii lennukile kui ka maapinnale asetatavaid suitsu tekitavaid aparate. Suitsukatte tegemine on mõeldav valgel ajal vähemate märkide peale, kusjuures vastase eksiteele viimiseks selliseid katteid peab olema mitu. Suitsukatte loomine võtab 10—15 min. aega, seepärast katet peab hakkama tegema siis, kui õhuvaenlane vähemalt 60 km märgist eemal. Suitsukatte tarvitamise

²⁾ Vestnik protivovozdušnoj oboronõ, 1935, nr. 10, lk. 67.

³⁾ Veekogud, suured teed, teedesõlmed jne.

edu oleneb ilmastikust. Niiske õhk ja pilvitus soodustavad katte loomist, seevastu päikesepaiste, tuul ja vihm raskendavad seda. Suitsukate on hõredam udukattest. Soodsaks tuuleks katte tegemisel on tuul 2,5 m/sek.; 8—10 m/sek. ja suurema kiirusega tuule korral on suitsukatte teostamine otstarbetu.

e) **Kaitse süütepommide vastu.** Õhukallaletungil elu- ja tööstuskeskusele kardetavaid relvi on vaenlase lennuväe poolt allapillutatavad süütepommid. Süütepommide raskus kõigub 0,2—32 kg.⁴⁾ Sõjalennuk võib neid oma pardale võtta suurel arvul.

Süütetehniliste omaduste järgi jagunevad süütepommid kahte põhiliiki: külv- ja intensiivtulega. Külvitulega süütepommide tüübiliseks esindajaks on vosvorpomm. Selle kest on valmistatud õhukesest metallplekist ja on täidetud kollase vosvori või kollase vosvori ja väävelsüsiniku seguga. Laengu südamik moodustavad termiitsegu ja lõhkeaine. Vosvorpomm, olles varustatud lentsütikuga, lõhkeb õhus ja plahvatav lõhkeaine paiskab põlevad vosvoritükid tulevihmana laiali kuni 50 m ulatuseni. Vosvorpomm võib olla varustatud ka viitsüütajaga. Sel juhul pomm, läbistanud katuse, lõhkeb põõningul.

Intensiivtulega süütepommid on termiitpommid või elektroontermiitpommid. Termiitpommi kest on valmistatud õhukesest metallplekist, mis täidetud termiitseguga ja lõhkeainega. Süttimisel muutub termiitsegu vedelaks, sulatab pommikesta läbi ja valgudes laiali süütab põlema kõik ettejuhtuvad materjalid, mis üldse võimelised tuld võtma. Kui termiitpommi kest valmistada elektroonmetallist⁵⁾, saame elektroontermiitpommi. See kest põleb süttides niisama hästi kui termiit ja seepärast ka väikekaalulised elektroontermiitpommid annavad suure süütamisefekti.

Vaenlase süütepommide vastu võitlemiseks õhurünnaku korral ning ühtlasi tuleoahu vältimiseks ning tema kiireks lokaliseerimiseks rahuajal on elukeskuses tarvis läbi viia järgmist:

1. Ehituspoliitika alal. Suurtes linnades või teatavais linnaosades, mis õhukaitse seisukohalt omavad erilise tähtsuse, tuleks ära keelata puuhoonestiku ehitamine. Tulekustutamise mõttes väga halvavad on mansardkorruga, eriti plekk-katusega ehitised. Tuletõrjujad ei leia madala katuse alt tulepasa üles, suits keerleb ümber laepealse ja raske on pääseda tulele ligi. Ka selliste hoonete ehitamisi tuleks piirata. Elu- ja tööstuskeskusesse peaks soetama rohkem vabu platse, muutma tänavad avaramateks ja uute hoonete püstitamisel silmas pidama, et hooneid ei ehitataks üksteise külge, vaid et nende vahele jäetaks vaba ruum aedade, õuede jne. näol. Kaugus üksikute hoonete vahel, mis vähendaks tunduvalt lennupommide tabamisvõimalusi, kergendaks tulekustutustööde läbiviimist ja hõlbustaks degaseerimist, on 6 h—b, (kus h on hoone kõrgus ja b tema laius.⁶⁾ Ebasoodsad õhukaitse mõttes on samuti hooned sisemiste õuedega, mis igast küljest seintega piiratud.

⁴⁾ A. Linnik, Protivovozdušnaja oborona, 1932. lk. 18.

⁵⁾ Metallilise magneesiumi, alumiiniumi ja teiste metallide sulam.

⁶⁾ Zaščita žiloh zdanii ot vozdušnohimičeskikh napadenii, 1930, lk. 61.

2. Tuletõrje tegevkondate alal. Õhurünnaku tagajärjel võivad elu- ja tööstuskeskuses üheaegselt tekkida väga mitmed kahjutuled. Kahjutule lokaliseerimiseks tema tekkimise alul on tarvilik, et tuletõrje tegevkonnad oleksid käepärast või kergesti kättesaadavad. Seepärast on tarvilik nii õhurünnaku korral kui ka rahuaia tingimuste juures, et elu- ja tööstuskeskuse tuletõrje tegevkonnad, samuti tulekustutusvahendid asuksid hajutatult üksikute kustutusüksuste kaupa. Selliselt paigutatud on nad hõlpsasti kättesaadavad KÕ jaoskonna juhtidele ja, teiseks, saaks ära hoitud kustutusvahendite üheaegne hävimine juhul, kui tsentraaldepood võiks tabada pommitus. Kuid meie elukeskuste tuletõrjete tegevkonnad oma liikmete arvult on küllaldased selleks, et kustutada ühel ajal 2—3 väikest või keskmist tulikahju ja panna piir ühele suurele tulikahjule, pole nad suutelised üksinda neid ülesandeid täitma vaenlase süütepommide tagajärjel tekkinud massiliste tulikahjude korral. Siin peab appi tulema elanikkond laiemas ulatuses.

Vosvor- või termiitsüütepommid ei ole oma kaalult nii rasked, et nad lööksid hoone lae läbi. Nagu eespool märgitud, on süütepommi ülesanne tekitada tulepesa peamiselt põõningul, kus leidub rohkesti kergestisüttivaid aineid. Süütepommi läbi tekitatud tulepesa on alul väike ja vastavate abinõude käepärast olles suudab isegi üks inimene temast jagu saada. Massiliste tulikahjude tekkimise ärahoidmiseks on tarvilik, et igas majas, olenevalt hoone suuruselt, oleksid õhurünnaku korral valvel 1—3 hädatarvilike abinõudega varustatud inimest, kelle ülesandeks süütepommide kustutamise koduste abinõudega. Need valvurid ei kuulu tuletõrje organisatsioonidesse ja nende asutamine võib toimuda sündmääruste alusel. Asutus või ettevõtte, kellele kodanliku õhukaitse asutamine on kohustuslikuks tehtud, peab oma jõududega korraldama ka võitlust süütepommide vastu. Kõiki süütepomme ka kõige parema korralduse juures ei lähe korda kustutada koduste abinõudega ja paratamatult tekib õhurünnaku tagajärjel elukeskuses tulikahjusid. Nende kustutamine on tuletõrje tegevkondate ülesandeks.

Kuna ühes tulega tuleb võidelda ka sõjagaaside vastu, päästa kodanikke põlevaist hooneist ja rusude alt, läbibstada kustutusabinõudega gaasitatud ja purustatud tänavaid jne., siis peab tuletõrje oma vastava varustuse (gaasitorbikud, asbest- ja gaasikindlad ülikonnad, hapniku hingamise aparaat jne.) ja tegevusriistad.

3. Hoonete kaitse tuleoahu vastu. Süütepommide hävitavat mõju, samuti tulikahju levimist on võimalik vähendada mitmesuguste abinõude tarvitusele võtmisega. Põlevat süütepommi on raske kustutada veega, põlevat vosvorit võib vee abil kustutada, kuid kustunud vosvoritükid süttivad hiljem õhu käes uuesti põlema. Põlevale termiitpommile vett peale kallata, eriti kinnises ruumis, on ohtlik. Suure kuumuse tagajärjel võib tekkida plahvatus, mis paiskab laiali lõõmava termiitsegu ja tekitab uusi tulepesi. Samuti võib veega kustutaja plahvatuse juures saada raskeid vigastusi laialipaiskuvaga termiitsegu läbi.

Parimaks kustutusvahendiks põleva vosvori ja termiidi kustu-

tamisel on liiv. Sealjuures on tarvilik, et liiv omaks normaalsuure, et ta kompaktselt jääks püsima pommi peale ja kataks selle õhukindlalt. Liivaga süütepommi kustutamise eelduseks on, et liiv oleks käepärast. Katsed on näidanud, et ühe pommi kustutamiseks on tarvis liivahulk, mis 10 korda raskem kustutusel oleva pommi kaalust. On süütepomm hästi kaetud liivaga, siis kustub tema 2—3 minuti jooksul. Liivaga termiitpommi kustutamisel tuleb pidada silmas, et liiva ei saa põleva pommi lähedal olles peale panna, vaid seda tuleb teha eemalt. Labidaga pommi liiva viskamisel võib viimane enesest eemale heita põlevat ainet. Otstarbekohasem on liiva pealetõstmiseks tarvitada 2—3 m. pikkuse varre otsa asetatud paariliitritist plekk-koppa. Süütepommi kustutamine pööningul koduste abinõudega on mõeldav siis, kui pööningult on kõrvaldatud kergesti tuldvõtavad ained ja laepealne kaetud 2—5 sm. paksuse liiva või põlevkivituha korruga. Peale selle on kasulik, et katuse puuosad, nagu sarikad, roovlatid jne. oleksid lubjatud või immutatud mittetuldvtava õliga, mis hoiab ära leegi tekkimise. Maja-tulevalvurite kasutamiseks peaksid olema pööningul õhurünnaku korral: kast liivaga, hüdropult, veetünn — tule kustutamiseks, veepang, plekk-kopp varre otsas, raudlabidas ja kirves. Kergestisüttivaist aineist puhas, liivakorruga kaetud põrandaga ja eelpoolnimetatud kaitseabinõudega varustatud pööning takistab tulikahjude levimist ning aitab kodusel teel suuremat tuleõnnetust ära hoida ka rahvajal. (Järgneb.)

Detektiivtehnilisi märkmeid.

A. Raudalu

Stokholmi ülikooli kriminoloogia dotsendi dr. H. Södermann'i*) kutsel ja meie politsei juhtide lahkel toetusel avanes võimalus nende ridade kirjutajal osa võtta Stokholmi ülikooli kriminaaltehnilises instituudis peetud ühekuisest detektiivtehnilisest kursusest. Kursusest võtsid osa rootsi politseinikke ja üks norra politseinik; ka

*) Dr. Harry Södermann pidas Tartus aprillikuus s. a. ülikooli aulas loengu moodsa kriminaaltehnika üle rohkearvulise kuulajaskonna ees. Dr. H. S. on suure praktikaga kriminoloog, teeninud mõnd aega prantsuse Sûreté's, õppinud kuulsal kriminalisti Locard'i juures ja doktoreerinud Lyonis. Alles läinud aastal ta pöördus Stokholmi New Yorgist, kus viibis ühe aasta New Yorgi politsei juhtide kutsel, et reorganiseerida politsei tööd. Dr. S. on avaldanud rea töid kriminaaltehniliste küsimuste üle, viimane ilmus New Yorgis 1935. a. dr. Södermann'i ja John O'Connell'i ühise tööna „Modern Criminal Investigation“. Raamat on sisukas ja annab rea uusi meetodeid ja võtteid kriminaaltehnikas. Kahaksa kuu jooksul on raamat ilmunud kolmes trükkis.

paar soomlast võttis ajutiselt osa kursusest. Kursuse töö ja laboratooriumi sisseseadega tutvusid selleks eriti Stokholmi sõitnud Berliini politseilaboratooriumi juhataja prof. Brüning ja nõunik Linnemann.

Kursuse töö oli peamiselt praktiline, tuli katsetada ja proovida seni, kuni ülesanne lahendus nõutaval viisil; rikkalikult igasuguste aparatuuridega varustatud laboratoorium andis selleks võimalusi. Kursuse töö oli intensiivne ja kiire, kuna tuli palju aineid läbi töötada. Loengud, vaheldudes praktiliste töödega, kestsid k. 9—16, kuna pakutava aine mitmekesisus ja rohkus ei võimaldanud loengu kestel põhjalikult katset läbi töötada (eriti keemiliste katsete ja mikroskopeerimise juures), siis tuli töötada ka õhtuti. Kursuse jooksul tuli sooritada kaks kirjalikku testi, milles tuli lahendada konkreetküsimusi. Kursusest osavõtnuile anti kursuse lõpetamise kohta diplomid. Kursuse lõpul oli võimalus kaasa assisteerida Rootsi Sunex vabrikku kuulikindla klaasi vastupanu äramääramisel käsirelvade kuulidele, selle ekspertiisi tulemusist edaspidi.

Kasutan meelega järgnevaid ridu, et kursusel omandatud teadmisi edasi anda kaasteenijatele. Alljärgnevalt kirjeldan mõnesuguseid katseid, mida igaüks ilma suurema kuluta ise võib proovida. Arvan, et meetodid on uued ja seepärast huvitavad ka vanemaile kaasteenijatele.

Mahaviilitud numbrite või tähtede ilmutamine. Kui varustatud jalgrattal, kirjutusmasinal, püstolil, mootoril või mõnel muul esemel on viilitud maha pealelöödud numbrid, et varjata selle päritolu või tõelist omanikku ja uued numbrid või tähed löödud peale, siis enamal juhul on võimalik originaalnumbreid või tähti uuesti ilmutada, isegi siis, kui on vanad numbrid sügavalt viilitud maha. Originaalnumbrite löömisel terase molekulaararhitektuuris tekib muutus, mis ei ole ainult pinnaline, nähtav pealelöödud numbrite näol, vaid see kandub ka terase alumisesse kihtidesse üle. Mahaviilitud numbrite ilmutamiseks kasutatakse kolme reaktiiviga allnimetatud järjekorras. (Ettevaatust käsitlemisel! Kanged happed!)

Arvatav koht, kus peaksid olema mahaviilitud numbrid, tuleb siledaks teha liivapaberiga ja pärast poleerida siledaks poleerimis-pastaga. Seejärel tuleb poleeritud koht puhastada eetri või bensiini abil. On kahtlusalune koht täiesti puhas, kuumutame teda leeklambil kuni teras muutub siniseks. Laskem kuumutatud koht veidi jahtuda ja niisutame ühega neist reaktiivest, seda tuleb korjata seni, kuni kuumutatud koht on veel väga tühine, ilmub number või täht niisutamisel ja kaob vedeliku haihtumisel, hiljem terase jahtudes jääb number või täht poleeritud pinnale selgesti püsima nõnda, et seda võib päevapildistada.

Mahaviilitud numbrite ilmutamiseks tarvitame järgmisi reak-tiive, mida saab igast apteegist: I. kontsentreeritud soolhapet 40 cc, etüülalkoholi 25 cc (96%), vasekloriidi 5 gr, destill. vett 30 cc; II. 6% joodilahus absoluutpuhtas alkoholis; III. 8% vase-ammoniumkloriidi lahuse.

Vaseammoniumkloriidi lahuse kasutamisel tuleb kahtlane

koht niisutada umbes 1 minut. Vedeliku kuivamisel ilmnevad mahaviilitud numbrid või tähed vase amalgaamis. Pehmema terase juures võib juhtuda, et vask katab liiga tugevalt mahaviilitud pinna (numbrid ei tule nähtavale), siis tuleb vask poleerida maha, puhastada eetriga ja kasutada teisi reaktiive, näit. 6% joodilahust puhtas alkoholis. Kuumutatud koht tuleb niisutada vedelikku kastetud vatitükiga. Niipea kui jood on haihtunud, tuleb uuesti niisutada, seda tuleb teha umbes 5 minutit. Tähed või numbrid tulevad selgesti nähtavale. Laboratoorseil katseil kriminaaltehnoloogias instituudis Stokholmis polnud ühtki ebaõnnestumist.

Näpujälgede ilmutamine riidel. Loomulikult saab siin arvesse tulla vaid valge linane või puuvillane riie ja heledavärvilised lina- sed või puuvillased riided. Kahtlased särgid, kraed, manšetid, taskurätikud, linad, pöörid jne. kastetakse 5% hõbenitraadi lahuse ja siis riputatakse kuivama pimedasse ruumi või kohta. Kui materjal on täiesti kuiv, asetatakse see päikese kätte, ultraviolettkiirte alla või päevavalgusele. Mõne aja pärast tulevad nähtavale näpujäljed pruunikas toonis. Pärast näpujälgede ilmutamist tuleb need kohe pildistada. Pesutükid loputatakse seejärel jooksvas vees, ühe tunni kestel, varjates neid valguse eest, väänata pesu kuivaks ja kasta üsna nõrka kinnitussoola lahusesse kuni pesu muutub tumedaks, hiljem omandab heleda tooni. Lõpuks tuleb pesu uuesti loputada jooksvas vees, väänata ja võimaluse korral kuivatada päikese käes. Katseks võib kasutada puhtast valget linast või puuvillast lappi.

Jäljendi (moulage) võtmine dr. Poller'i meetodi järgi. Euroopa suurimais kriminaalkeskusis on viimasel ajal hakatud senise kipsijäljendi kõrval tarvitama ka nn. dr. Poller'i moulage meetodit. Selleks kasutatakse erilist kolloidaalset segu, mis mikroskoopilise täpsusega annab edasi kõik peenimadki üksikasjad. Sellel meetodil on ka oma pahed: ta nõuab vilumust, et saavutada häid tulemusi ja, teiseks, teopaigal pole alati võimalik seda kasutada, kuna selleks tuleks ametnikul, kes niikuinii võtab kaasa vajalise varustuse teopaigale, veel enam suurendada kaasaskantava materjali hulka. See meetod on rohkem laboratoorne.

Poller'i meetod leiab kasutamist jäljendite võtmiseks jalajälgedest, liigendeist või asjust ükskõik mis aimest. Iseäranis hästi saab võtta jäljendit elava inimese kehaosast, koguni näost. Välismaal kasutatakse dr. Poller'i maski moulage võtmiseks tundmatute surnukehade nägudelt.

Jäljendi võtmiseks on vajalik kaks massi, üks negatiivi ja teine positiivi jaoks. Negatiivi massil „Negocoll“ on see hea omadus, et ta on elastne, annab suurima täpsusega kõik originaali detailid edasi ega jää ka juustesse kinni. Vajaduse korral võib negatiivi löigata tükkideks, et paremini teostada valamist. Positiivi massid „Homeniit“ ja „Celeriit“ on kõvad, peaaegu eboniidi kõvadusega. „Celeriit“ on esimese massi kõrval suurema kõvadusega.

Oletame, et meil on vaja teha jäljend käest. Sulatame vajalise hulga negocolli emailleeritud nõus; kui mass paks on, lisandame

vett, et see saaks umbes kõrdi paksune. Kui mass täiesti sulanud, laseme jahtuda seni, kuni massi käele tilgutades võime selle kuumust kannatada. On temperatuur umbes 40°, võime massi kasutama hakata. Kõigepealt tõmbame õhukese korra üle käe, laseme jahtuda ja siis kallame või pintseldame massi käele kuni negatiivi kiht on umbes 3 sm paks. Massi jahtumist võime kiirendada, kallates sellele külma vett. On vorm jahtunud, vabastame sellest ettevaatlikult käe, tarviduse korral teeme külgedele mõned löiked, et käsi vabaneks vormist. Negocoll-negatiivi võime kõvendada marliribadega, mis kastetud kipsi, kuivades annavad nad toe negatiivile.

Positiivi valmistamiseks sulatame homeniiti või celeriiti (sellele massile ei või vett lisandada), kuni see on päris vedel. Vajaduse korral võime positiivi massi värvida, lisades sellele mõni tera värvi. Kuna positiivi mass tuline, siis ei või meie teda kallata valamisvormi korraga, vaid pintseldame vormi üle õhukese homeniidi või celeriidi kihiga. On see tardunud, võime kallata vormi positiivi massi, seda aga mitte palju korraga, sest muidu ei hangu mass ühtlaselt. Vormi ei ole tarvilik täis täita positiivi massiga, aitab sellest, kui on olemas $\frac{1}{2}$ —1 sm paksune kiht, muu osa võib täita kipsiga.

Valmistades näomaski on tarvilik panna maski kõvenduseks mõned riideribad homeniidisse, et mask oleks tugevam. On jäljend valmis, vabastame ta negocollist; seda võime teha julgesti, sest negocoll elastsuse tõttu ei riku positiivi. Suurima sarnaduse saavutamiseks originaaliga võime loomutruult ära värvida saadud jäljendi.

Negocoll on ökonoomne aine, seda võib tarvitada umbes 400 korda järgemööda negatiivi võtmiseks. Eestis ei ole seda ainet, seda võib tellida Šveitsist (Aptela Aktiengesellschaft, Ottikerstrasse 24, Zürich). Negocoll on 1-kg purkides, maksab umbes 9—10 krooni. Positiivi massid homeniit ja celeriit maksavad 4,50 kr. kg.

Fototeek.

Joh. Tohvert

Fototeegi nime all mõistame roimarite päevapiltide kogu, mis on korraldatud kartoteegi süsteemis. Fototeek eksisteerib meil 1. apr. 1927 ja selle sisseseadmiseks anti 1926. a. lõpul eeskiri koos teiste suuremate ümberkorraldustega kriminaalpolitsei registratuuris.

Fototeegi kohta räägib eeskiri järgmist: Kurjategijate albumi kõrval võetakse tarvitusele päevapildikartoteek — fototeek. Albumisse paigutatakse: juhuslike kurjategijate pildid ja naiskurjategijate kaardid, viimased eri osakonnana. Fototeeki paigutatakse elukutseliste kurjategijate pildid kui ka seesuguste alga-

jate omad, kelle kohta on karta, et nad edaspidi võiksid anduda kuritegevusele. Fototeeki paigutatav pilt kleebitakse sellekohasele kaardile. Selle esikülje pahemale ülemisele servale kirjutatakse isiku kasv, paremale sünniaasta. Kaardi tagaküljele tähendatakse isiku täielik nimi, kuritegevuse ala, millest peajasjalikult peab kinni, juuste, kulmukarvade ja habeme värv, iseärased tundemärgid ja millal registreeritud. Kartoteegis peetakse kaardid viies liigis kehakasvu järgi: 1. alla 155 sm, 2) 155—160 sm, 3. 161—170 sm, 4. 171—175 sm ja 5. üle 175 sm. Iga jagu jaotatakse omakorda nelja alaliiki tegevusala järgi: 1. röövlid, riisujad, vägistajad; 2. murdvargad, muukijad; 3. taskuvargad, petturid ja 4. kõik teised. Iga alaliik jaotatakse sünniaasta järgi nõnda, et vanemad ettepoole ja nooremad tulevad tahapoole. Fototeegi vormel peakartoteeki kirjutatakse järgmiselt: 168—III—1893. See tähendab: isik on 168 sm pikk, tegevusalalt taskuvaras või pettur, sündinud 1893. Kaart kõrvaldatakse kartoteegist isiku surma puhul või kui temast tehtud hiljem ülesvõtte. Aju-tiseks kõrvaldatakse fototeegist pikemaks ajaks kinnipidamisele mõistetute kaardid; vabanemisel pannakse kaart jälle fototeeki tagasi.

Heitnud pilgu eeltoodud andmeile, selgub, et siin on päevapiltide juures viidud läbi teatav klassifikatsioon, seepärast kerkib küsimus, milleks see kõik tarvilik.

End. Vene politseivalitsus andis päevapiltidele järgmised ülesanded: 1. kinnipeetu-vahistatu isiku kindlakstegemine, 2. vabaduses viibiva elukutselise roimari isiku ja süü selgitamine ja 3. roimari selgitamine, kes on toiminud taskuvarguse, riisumise, röövimise, kelmuse või mõne muu kuiteo, kusjuures süüteost kannatanu või mõni tunnistaja nägi toimijat. Et eeltähendatud ülesanded oleksid paremini teostatavad, selleks klassifitseeriti päevapildid kuriteoliikide järgi: a. taskuvargad, b. murdvargad, c. kelmid ja aferistid, d. hobuse- ja loomavargad, e. röövlid ja tapjad. Iga grupp jagunes ninaselja kuju järgi kolme gruppi: nõgus, sirge, kongus või kүүrus. Iga eelmine grupp jagati omakorda alagruppidesse kõrva iseärasuste järgi. Edasi soovitati suure kogu puhul tarvitada veel alagruppidesse jagamist pikkuse järgi. Selleks soovitati võtta kolm gruppi: kuni 155 sm, kuni 164 sm ja üle selle.

N. Voronovsky oma 1931. a. ilmunud raamatus „Ugolovnaja tehnika“ seab päevapiltide ülesandeks kuritegude jälitamise ja eriti roimari isiku selgitamise kergenduse ning lisab juurde, et tagajärjed sõltuvad teatava määran piltide hulgest, peamiselt nende klassifikatsioonist, ja nõuab, et need peavad olema klassifitseeritud mingisuguse süsteemi järgi, mis oleks ka võimeline kergendama äratundmist. Omalt poolt soovitab ta tarvitusele võtta Semjonovsky poolt esitatud klassifikatsioonimeetodi. Semjonovsky soovitas päevapilte albumite asemele asetada kartoteeki, milleks töötas välja järgmise klassifikatsioonisüsteemi: A. pa-

rema kõrva tunnused (6): kõrvalapikese kontuur: taivakuuline, täisnurkne ja täisnurk-talvakuuline; kõrvalapikeste kokkukasv palgega: kokkusulanud ja lahutatud; kõrvalapikeste pinnakuju: vaotatud; antitraaguse kallakus — horisontaalne; antitraaguse profiil — kongus või sirge ja nõgus; vastupalistuse alumine osa — kongus. B. Nina tunnused (3): nina selg — nõgus, kongus ja laineline; nina alus — ülespoole, allapoole; nina pikkus — pikk, lühike. C. Huulte tunnus: huulte väljaulatus — alumise ja ülemise.

Insp. Liit oma raamatus „Kuritegude jälgimine“ annab päevapildile kahesuguse ülesande (lk. 148): rettuläinud toimija või põgeniku vangi otsimise kergendamine ja kahjukannataja või tunnistajate kaudu roimari selgitamine. Edasi määrab ta pildi kasutamise piirid. Päevapiltide rahvusvahelise tarvituse tõttu on nende valmistamiseks püstitatud rahvusvahelised nõuded, mis siiani püsivad, kuigi eriti maailmasõja ajajärgul soovitati pilti vähendada. „Kuritegude jälgimises“ toodud kolmanda nõude kohta võiks vaid öelda, et külg-ülesvõte ei tohi mingil tingimusel esineda vasakult küljelt, vaid ikka paremalt küljelt, ja kui vasak külg sisaldab mingisuguseid eritunnuseid, mida on tarvilik jäädvustada fotograafilisel teel, siis võib see esineda vaid täiendusena parema külje ülesvõtte kõrval. Edasi toob hr. Liit ära Berliini politsei päevapiltide jaotuse kuriteoliikide järgi ja tähendab väga õieti selle kohta: spetsialiseerunud roimarid, ehkki meelsamini peavad kinni valitud erialast, mille võtted nad õppinud aja jooksul kuni peensusteni, ometi ei põlga ka muud tööd, kui avaneb selleks soodus juhus. Hr. Liit toob veel Dresdeni fototeegi klassifikatsiooni, kus esimesed klassid saadakse pikkuse jagamisest, neid on 8: kuni 179, 178—175, 174—172, 171—170, 169—167, 166—163, 162—159 ja 159—x. Teise klassifikatsiooni tunnusena esineb kuriteoliik ja kolmandana vanus.

Voronovsky omalt poolt soovib ettenäitamiseks päevapildid jagada: esiteks mehed ja naised, siis kuriteoliikide järgi ja lõpuks pikkuse järgi kuni 160, 160—170 ja 171 ja rohkem sm. Voronovsky tõendusel on see klassifikatsioon praktiliselt annud rahuldavaid tulemusi.

Vaadelnud eeltoodud klassifikatsioonimeetodeid, näeme, et siin on tarvitatud mitmesuguseid tunnuseid piltide liikidesse jagamisel. Meil ja Dresdenis esineb pikkus, kuriteoliik ja vanus. Voronovsky'l sugu, kuriteoliik ja pikkus. Vene politseivalitsusel (siin ma mõtlen Vene keiserriigi aega) kuriteoliik, nina ja kõrva iseärasused ning lõpuks pikkus, Semjonovsky'l kõrva, nina ja huulte tunnused. Siit paistab, et meie klassifikatsioon on Dresdeni mõjutus. Kui siin arvestada Voronovsky väidet, mida kinnitavad ka minu praktilised kogemused, siis see klassifikatsioon täidab niikaua oma otstarbe, kui on tegemist ainult tunnistajatele ja kahjukannatanuile piltide ettenäitamisega. Parandus võiks kõne alla tulla vaid puhttehnilises osas, nimelt pikkuse järgi liikidesse

jagamises, sest meie klassifikatsiooni juures kogunevad keskmis-
sisse liikidesse suured piltide kogud, kuna äärmised vähema piltide
arvu juures jäävad kaunis tühjaks. Nii siis võiks kolmas liik, s. o.
161—170 sm vahe jagada kaheks. See jagamine teatava määrani
raskendaks küll liiga ebamäärase pikkuse saamisel pildi ettenäita-
mist, aga täpsema pikkuse juures kergendaks seda ja ühtlasi saaksid
ka liigid ühtlasemad. Kui meie asume kogust pildi otsi-
misele, et selle kaudu selgitada pildil kujutatud isikut, siis ütleb
meie klassifikatsioon üles ja ei aita meid enam sugugi. Viimaseks
otstarbeks on Semjonovsky klassifikatsioon parem, sest seal esine-
vad ainult sellised tunnused klassifikatsiooni alusena, mis on igal
ajal pildilt kättesaadavad.

Kui nüüd siirduda eeltoodud klassifikatsioonide puhttehnilise
vaatlusele, siis torkab silma meie, Dresdeni ja Voronovsky
klassifikatsioonide juures teatav kindel korrapärasus, mis seisab
teatavate tunnuse liikide lõpuni kasutamises ja alles siis uuele siir-
dumises, kuna Vene politseivalitsuse klassifikatsioonis esineb hüp-
lemine ühelt pildil osalt teisele. Semjonovsky on alul tunnuseid
— klassifikatsioonialuseid — koostades suurepäraselt süstemaatiline,
aga niipea, kui ta hakkab koostama vormelit kartoteegile, siis kaob
süstemaatilisus ja esinevad samasugused hüpped nagu Vene polit-
seivalitsuse süsteemiski.

Kokkuvõttes võib öelda meie fototeegist, et ta täidab oma ots-
tarvet kahjukannatanuile ja tunnistajaille pildi ettenäitamise ker-
gendamises, kuid kui seda tahetakse kasutada teatava isiku vastu
süüdistuse tõstmiseks, siis peab küll meenutama Vene politseiva-
litsuse manitsust ametkonnale: tunnistaja näitamist pildi järgi tea-
tavale isikule ei või võtta ümberlükkamatut süütoendina selle isiku
vastu, küll aga kaaluva tõendina kahtluse mõttes ja edaspidise
juurdluse jätkamisel suure kergendusena. See manitsus on ka aru-
saadav, kui tuletame meelde neid juhtusid, kus tunnistajad isegi
isiku ettenäitamisel mitme isiku kohta ütlevad, et just seda isikut
nad on näinud teopaigal, kuid sealjuures tõendavad, et nad on
näinud teopaigal ikkagi ainult üht isikut.

Ungari politseist.

P. Kurg

Ungari politsei sarnleb oma organisatsioonilt ühest küljest
meie politseile: ta on terves ulatuses riiklikult korraldatud. Ungari
ei tunne vastandina enamusele Euroopa vanadest riikidest kom-
munaalpolitseid, temas teotseb vaid riiklik politsei, kelle esinda-
jaid leidub maa kaugemais nurgis ja riigi väiksemais linnus.

Välispolitsei Ungaris jaguneb kahte peaossa, kes küll koos-
seisult ega tähtsusest pole võrdsed: administratiiv- ja eksekutiiv-
ossa, viimane ongi mundrikandja-politsei. Mõlemad osad alluvad

igas üksuses politseiülemale, Budapestis — nn. linna ülempealikule (politseipresidendile). Pealinna mundrikandja-politsei juhiks on ülemkomandant (kindralinspektor). Budapest, kus praegu ühes eeslinnadega (Kispest, Ujpest ja Peeterzsébet) elab ligikaudu 1,4 miljonit elanikku, jaguneb politseiliselt jaoskondadesse umbes sama põhimõtte alusel nagu meil ja mujal. Tänavliiklemise reguleerimine, postiteenistus tänavail on korraldatud enam-vähem samade põhimõtete järgi nagu mujalgi Euroopas. Politsei koosseisu täiendatakse kaitseväes teeninud isikutega. Isik, kes soovib kaitseväest astuda politseiteenistusse (tarbe korral võetakse teenistusse isikuid ka väljastpoolt, kuid välispolitsei teenistusse astumiseks on tingimata tarvilik, et isik oleks kaitseväes varem teeninud), peab astuma politseikooli ja seal läbi kuulama üheaastase kursuse, mille lõpetamisel tuleb sooritada vastavad katsed. Kui katsed on sooritatud, võetakse kandidaat politseiteenistusse, kuid veel mitte lõplikult. Kandidaat peab õppima kaks aastat praktiliselt politseiteenistust, olles välispolitsei teenistuses ja täites politseiametniku ülesandeid, alles pärast selle katseaja lõppu võidakse kandidaat võtta kas välispolitsei või mõne teise politseiharu teenistusse, nüüd juba lõplikult. Tegelikult juhtub harva, et kandidaat ei pääse lõplikult politseiteenistusse, kuna valik enne kooli astumist on vali; kooli üheaastase kursuse läbikuulamise ja praktiliste tööde tagajärjel võib ette otsustada, missuguste omadustega ja iseloomuga on teenistusse astuda soovija: kui tuleb ilmsiks puudusi, mille olemasolul peab konstateerima, et isik ei kõlba politseiteenistusse, kukutatakse kandidaat juba katsetel läbi või talle soovitatakse enne kursuse lõpetamist endale valida mõni teine, temale sobivam elukutse; kõige selle tagajärjel ei pääse politsei praktilisse teenistusse isikuid, kes ei kõlba sinna; seetõttu kujuneb kaheaastane katseaeg tegelikult rohkem praktiseerimise ja endale eriala otsimise ajaks kui mingisuguseks prooviajaks.

Ungari välispolitseiametnike munder koosneb pikkadest mustavärvilistest pükstest, tumesinisest kuuest-pluusist ja kõrgest mütsist. Vööl, mille keskel leidub ametniku teenistuse number, kantakse püstolit ja peale selle veel mõõgataolist tääki. Suvekuudel kannab liiklemist korraldav välispolitseinik sinise kuue asemel valget kuube ja peakattena valget kiivrit. See kiiver ilma valge katteta on kõigil välispolitseinikel olemas ja moodustab paraadimundri osa. Kiivril on eriline kuju. Selle taolist ei leia meie üheski teises riigis: kiivri kuju sarnanevat väikeses maastaabis Ungari parlamendi kupleile, neilt olevat omal ajal see kuju võetud.

Väljaspool linnu ja suuremaid alevaid täidab politseilisi ülesandeid sandarmivägi. Iga sandarmiväe rajoonikomando juures asub eriline õppekomando, kelle ülesandeks on tõsisemal juhtudel tegevusse astuda, ta kujundab erilise reservi, mis iseendast on küll võrdlemisi väikesearvuline, kuid hästi välja õpetatud ja seetõttu löögivõimeline. Sandarmivägi on õieti üks kaitsevägeosa, mis vaid rahuajal täidab politsei ülesandeid. Sandarmite munder sarnleb

täiesti kaitsevæe omale, arvatud välja väikesed eraldusmärgid. Sandarmivägi allub ka otseselt kaitseministrile. Muide sarnleb sandarmite munder pea täielikult Ungari endise sõjavæe mundrile, mis maailmasõjast osavõtnuile on hästi teada, ainult värv on muudetud: endise hallikas-sinise värvi asemele on astunud pruunikas värvitoon. Sandarmid kannavad pikka tääki ja akselbante. Nad on üldiselt hästi koolitatud ja distsiplineeritud. Sealsete olude tundjad kõnelevad, et nad on suures lugupidamises maarahva juures, kelle nõuandjaks ja abistajaks nad on esimeses järjekorras.

Erilist veepolitsei Ungari ei tunne, nagu ta teotseb teistes vanades riikides, kus on suuri veekogusid. Ainult Budapesti ümbruses teotseb veepolitsei organisatsioon, see on nn. „Dunai Mentoörseg“ (Doonau jõe motoriseeritud päästekomando). Temale allub Doonau Budapesti ja tema eeslinna Ujpesti ümbruses, nii et ta tegevuspiirkond on umbes 25 km pikk. See päästemeeskond loetakse kuuluvaks riiklikku politseisse, ta on politsei organ kõigi selle organi õiguste ja kohustega.

See päästemeeskond või Budapesti veepolitsei pole kuigi vana, käesoleval aastal ta pühitseb oma kümneaastast juubelit. Veepolitsei asutati nimelt 1. septembril 1926, kui selgus, et ei saa ellu kutsuda Ungaris üldist veepolitsei vastavate summade puudusel ja et Budapesti ümbruses on tungiv tarvidus veepolitsei järgi suure liiklemise tagajärjel Doonaul pealinna piirkonnas. Kuigi see välispolitsei eriosa on seega veel võrdlemisi noor, on ta siiski oma kümneaastase teotsemise ajal näidanud, et ta suudab hästi töötada, ta on suutnud tõendada, et tema järgi on tõsine tarvidus ja et ta täidab temale asutamisel pandud lootusi.

Selle politseiosa koosseis pole suur: üks politseiohvitser, kaks allohvitseri (politseiohvitseri asetäitjad tema äraolekul) ja 28 ametnikku täidavad Budapesti veepolitsei peale pandud ülesandeid. Neile allub seitse päästejaama, mis kõik asuvad sildade juures ja kus tuleb töötada ööd kui päevad. Üle Doonau viivad Budapesti kohal kuus suurt silda, mis on umbes üks kuni kaks kilomeetrit üksteisest eemal ja ühendavad kaldaid, mille kaugus üksteisest on 400 kuni 500 meetrit (olgu tähendatud, et Doonau jõgi on Budapesti kohal umbkaudselt 6 meetrit sügav. Need sillad ühendavad Buda linna Pestiga ja Ujpestiga. Üheksa aasta jooksul, s. o. Budapesti veepolitsei asutamisest 1935. a. sügisel, on veepolitsei ametnikud päästnud 1669 inimese elu; üldse on nad tõmmanud jõest välja sama aja jooksul 1734 inimest, seega 65 isikut juba uppunutenä. Praeguses Budapesti veepolitsei koosseisus teenib ametnikke, kes on päästnud üle 100 inimest!

Nagu tähendatud, allub Budapesti veepolitseille kokku seitse päästejaama, igas jaamas viibib alaliselt kolm ametnikku. Üks neist on alati väljas päästejaama platvormil ja vaatleb jõge ja kaldaid. Meeskonda vahetatakse iga nelja tunni tagant, s. o. platvormil seisja on postil neli tundi, siis ta on neli tundi täitsa vaba ja on hiljem kaheksa tundi päästejaama seesmises ruumes. Teatud

ajavaheemiku järgi on meeskonna liikmed terve päev vabad; sarnastel kordadel, samuti puhkuse jne. aegadel astuvad veepolitseinike asemele vilunud asetäitjad harilikust välispolitseist.

Budapesti veepolitsei käsutuses on kokku 13 mootorpaati (osa neist on harilikud sõudepaadid, millele on kinnitatud väljastpoolt mootor), mis on jaotatud üksikute jaamade vahel. Need paadid liiguvad tarvidust mööda jõel, igapäev tehakse vähemalt kaks kuni kolm kontrollsõitu.

Et saada ettekujutust Budapesti veepolitsei tegevusest, peab pidama silmas, et Doonau jõel Budapesti ümbruskonnas liigub kevadel ja suvel, osalt veel sügisel — rippuvalt ilmastikust — 13000 spordipaati, peale selle veel umbes 250 mootorpaati, mille järelevalve nii liiklemise kui ka õnnetuste mõttes kuulub tähendatud politsei ülesandesse. Peale selle lasub veepolitseil veel eriülesandeid tormide puhul, neil tuleb eriliste signaalidega hoiatada jõel liikujaid läheneva tormi eest. Kaldakohtadel, mille läheduses on liiklemine eriti elav ja mis kaugemale paistavad, on seatud üles tormihoiatuskohad, mis ühtlasi ka on Punase Risti sanitaarjaamadeks. Nende jaamade hoonete juures asuvad kõrged mastid, mille külge tõmmatakse veepolitsei ametnike poolt suured punased kuulid (öösel kollast värvi lambid), kui on lähenemas torm. Samuti hoiatab politsei sportlasi ja teisi jõel sõitjaid läheneva tormi eest sireenide undamapanemisega. Teateid lähenevast tormist antakse Budapesti veepolitseile meteoroloogiajaamast. Lisaks kõigile loendatud ülesandele kuulub veepolitsei kompetentsi veel igasuguste spordivõistluste üle järelevalve pidamine, mis korraldatakse Budapestis „ilusal sinisel Doonaul“. Budapesti veepolitsei tegevuspiirkonnaks on ainult jõgi ise, mitte enam tema kaldad. Kuid seegi annab, nagu tähendatud, küllalt tööd. Liigub ju — et veel kord vabustada selle huvitava välispolitsei osa tööd — Budapesti ümbruses Doonau jõel igapäev 100 laeva ümber, millest on 20 reisijate laeva, mille liiklemise korraldamine üksi nõuab palju tööd.

Budapesti veepolitsei ametnikud ei ole õigustatud laevadel toimetama läbiotsimisi, see kuulub Ungari Doonau mereväe kompetentsi. Selle kaitseväge osa ametlik nimetus on „Folyamörség“ (jõevalve). Kuid teda võib täie õigusega nimetada mereväe osaks, kuigi Ungari nüüd enam merega kokku ei puutu ei otseselt ega kaudselt. See jõevalve moodustab endast kaitseväge osa ja tema ülesandeks on koolitada kaitsevaelasi mereväe seisukohalt. Tema peamiseks ülesandeks on kaitsta Ungari Doonau jõe piire. Ta on selle pooltest huvitav kaitsevägeosa, et tal lasuvad ka terved Ungari osa Doonau jõel politsei ülesanded. Ta on seega kaitseväge, mereväe ja politsei segu, täites kõigi nende kaitseüksuste ülesandeid. See eriline olek paistab silma ka mundris. Selles kaitsevägeosas teenivad (nii ohvitserid kui ka allohvitserid ja sõdurid-madrused) kannavad madruste mundrit (ohvitserid vastavalt mereväe ohvitseri mundrit), kuid samavärvilist, mis on tarvitusel kaitseväes (pruuni-

kas). Jõevalve käsutada on suuremaid aurulaevu, samuti ka mootorpaate, mis on varustatud kuulipildujatega ja osaliselt suurtükkidega.

Politsei organisatsioon rahvussotsialistlikul Saksamaal.

Politsei juhataja kindralleitnant Kurt Dalwege

Iga riigivõim vajab oma korralduste läbiviimiseks ja autoriiteedi maksmapanemiseks löögivõimsat ja ustavat politseid. Praeguses Saksa riigis tõstetakse politsei valmisolekut mitte ainult selleks, et läbi viia riigijuhtide tahet, vaid kõigepealt selleks, et saavutada kõige lähemat ühendust politsei ja kõigi rahva korralike liikmete vahel, tähendab ühendust nende rahva osadega, kellel on tõsine tahe kaasa töötada rahulikus ja viljakandvas ülesehitamistöös rahu ja korra kindlustamiseks, kõigi korralike kodanike elu, tervise ja varanduse kaitseks kõigi hädaohtude vastu.

Saksamaa politsei jaguneb kuude teenistusharusse, igapähele on oma eriülesanded ja eriametnikud, kes on valitud ja ette valmistatud eriliste eeskirjade järgi. Siia kuuluvad kõigepealt kolm mundrikandjat *politseid*: välispolitsei (Schutzpolizei), sandarmivägi ja omavalitsuste politsei. Ühes mundrit mitte kandvate politseiharudega, kriminaalpolitsei ja salajase riigipolitseiga, nemad moodustavad täidesaatva või eksekutiivpolitsei, kellele lisaks tuleb kuues politsei teenistusharu — administratiivpolitsei.

Preisi välispolitsei muudeti rahvussotsialistliku valitsuse võimule pääsemise esimesel aastal põhjapanevalt nii organisatsioonilt kui isiklikult koosseisult, ta muutis oma välimuse ja sisu ühe aasta jooksul täielikult. Organisatsioonilt võeti ette põhjapanevaid muudatusi välispolitseis. Elanikkonna ümberkorraldamine, suurte tööstuskeskuste ümberpaigutamine, üksikute riigiosade elanike arvu suurenemine või vähenemine, tingitult töömuretsemise programmi, mitme linna elanike arvu suurenemine või vähenemine tingisid jõudude ümberkorraldamise riiklikus politseis rippuvalt suurenenud või vähenenud tarvidusest politsei järgi. Suurte politseijõudude väljatoomist, mis leidis aset endisil rahutuul aastail, võidi tunduvalt vähendada. Sellega avanes võimalus pöörata tähelepanu aja jooksul hooletusse jäänud ametnike koolitamisele, mida nüüd võidi jälle seada esirinda.

Uuesti ärganud vastastikuse lugupidamise ja üheõigusluse tunne, samuti vabatahtlikust distsipliinist arusaamine nõudsid põhjaliku muudatuse varem praktiseeritud mundrikandja-politsei jõudude kasutamisel. Tehti lõpp varem aastail liiga suurte, koondatud politseijõudude väljatoomisele võrdlemisi tühiseil põhjusil. Samuti likvideeriti publikule igal sammul silmatorkavad hulgalised politseipatrullid. Varem tarvitatud viis — näidata politseid kõikjal

ja alati — tõi tagajärjena endaga kaasa tõsiasja, et publiku jaoks polnud jaoskondades tarbe korral alati olemas politseilist toetust.

Politseijaoskondade ühendamise, eriliste politseiliste kaitsekohtade loomisega ja teiste korraldavate abinõudega saavutati publikule täieline kindlustus, et igas jaoskonnas võib leida küllaldasi, alati teotsemisvalmis politseijõude. Jõuvankrite, väikeautode ja jalgrataste andmisega suurendatakse politsei kasutamisevõimalust selliselt, et tarbe korral on vajaminev ja teovõimeline abi kiiresti kohal.

Sandarmiväe korraldamise küsimusel on alati olnud kaks külge. Ühelt poolt on vaja sandarmeid põhjaliku koolitamisega teha täitsa kõlvulisiks neile pandud politseiliste ülesannete täitmiseks ja neid anda politseiasutuste käsutusse. Teiselt poolt tuli sandarmeid, kes suuremalt osalt teotsevad maal üksikpostidena ja ainsa nähtava riigi autoriteedi esindajana, asetada oma ülemuste kindla käe alla. Rahvussotsialistlik riik pidi just endavalitsemise ja distsipliini seisukohtadelt väljudes revideerima sandarmiväe korraldust, kui see edaspidi pidi jääma selleks, kelleks ta ikka oli: politseiks maal, kelle käes oli terve politseiline eksekutiivvõim, ühes arvatud ka kriminaalpolitseilised ülesanded. Selles suunas peab arenemine edasi sammuma. Kindlus ja distsipliin on need sisemised väärtused, millele peab tugema sandarmivägi kui maapolitsei. Arvestades ülesannete tähtsust, mis lasub just sellel organisatsioonil, tuleb pöörata erilist tähelepanu õigele isikute valikule. Sandarm, kui maapolitseinik, nõuab erilist tüüpi inimesi. Paljud, kes on aastate vältel teeninud linnas, pole enam võimelised kohanema maa oludega. Kui ka tulevikus nagu seni sandarmiväe vakantsed kohad on avatud kandidaatidele mitmest politsei teenistusharust, peab küsimuse otsustamine, kas vastav kandidaat on kõlvuline sandarmi kohale, jääma sandarmeeria enda otsustada.

Kuna politseiline eksekutiiv suurte linnade enamuses lasub riiklikel politseivalitsusil ja maal samuti riiklikul sandarmiväel, lasub ta väikestes ja keskmise suurusega linnades riigi ülesandel omavalitsusil.

Pärast suuremate omavalitsusüksuste politseivalitsuste riigistamist 1921.—1927. a. kaotas Preisi omavalitsuse politsei nähtavasti oma tähtsuse. See vaade omavalitsuste politseile laienes ka ametnikele. Viimane hakkas aru saama, nagu ei vaadataks temale kui väärtuslikule ametkonnale. Nende politsei-ametnike alaline sõltuvus väga väikestest kohalikest oludest ja mitmeist ebakasulikest kohalikest mõjudest andis ennast halvavalt tunda. Puudus tihti edasipüüdmise tahe, kuna see näis olevat asjatu. Oli selge, et uus autoritaarne riik pidi sellest tegema tarvilikke järeldusi. Siht kutsuda ellu ühtlaselt organiseeritud omavalitsuse politsei kindla riikliku järelevalve all oli seega ette näidatud.

Pärast seda kui omavalitsuste politsei lähendati riiklikule politseile kõigepealt väliselt, nimelt mundrilt, jätkati seda suunda ka organisatsiooni alal. Rahvussotsialistlik riik võttis omavalitsuste po-

litsei kõvasti oma kätte. Selleks, et taotleda omavalitsuste politsei-ametnike ühetaolist ja ühtlast väljaõpetamist ja täiendamist, samuti kvalifitseerimist, pandi valitsuste politsei-sideohvitseridele järelevalve mundrikandja omavalitsuste eksekutiivpolitsei üle, kuna maade kriminaalpolitsei ametite juhatajaile pandi kriminaaltehniline järelevalve omavalitsuste kriminaalpolitsei üle ja sinna kuuluvate ametnike atesteerimine.

Ma tulen nüüd võitluse juurde kuritegevuse vastu, mis on käimas täiel rindel. See võitlus lasub kriminaalpolitseil. Need ajad on jäävvalt möödunud, kus asfaldiajakirjandus võis usutleda kurikuulsaid vennakseid Sass'isid ja neid isegi teha päevakangelasiks ainult seetõttu, et politseil puudus võimalus nendega nii ümber käia, nagu seda nõudis avaliku julgeoleku alalhoidmine ja õiglase rahva tunnete austamine.

Eriliselt põhjanevaid samme oli vaja astuda, et luua ühtlane ja kinnine riigi kriminaalpolitsei ametkond. Mis puutub näiteks koosseisude täiendamisse, siis Preisisi võetakse kriminaalpolitsei teenistusse ka teatud arv kandidaate vabakutselisist, arvestades kriminaalpolitsei teenistuse mitmekesisust. Suurim teiste maade arv seevastu aga täiendab seda koosseisu ainult mundrikandjast-politseist.

Edasi on tähtsaks kriminaalpolitsei löögivõime alalhoiu teguriks ühtlane *kriminaalametnike väljaõpetamine*. Selleks otstarbeks korraldati Berliin-Charlottenburgi politseiinstituut ümber kriminaal-teaduste kooliks, lähtudes seejuures rahvussotsialistlikest vaatekoh-tadest. Seal antakse kandidaadile vaimlised relvad tema elukutsesele. Erikursused kõigi astmete kriminaalametnikele tagavad nende amet-nike teadmiste alalist laiendamist ja tutvustavad neid aeg-ajalt kriminaaltehnika ja -praktika suuremate saavutustega. Kursused jälitamise tehnikas, tapmiste selgitamises ja süütamises kindlustavad tarviliku arvu eriametnike ettevalmistamist. Õppeabinõude kogu, mida täiendatakse alaliselt uue materjaliga maade kriminaalpolitsei-ametite poolt, annab teoreetilisele õppeaineile tarvilise praktilise aluse. Õppejõududeks on vastandina endisile aegadele peaaegu ainult kriminaalpraktikaga mehed.

Missuguse kuulsuse on juba omandanud Preisi politseiinstituut maades, näitab asjaolu, et osa neist on esinenud ettepanekutega lu-bada kriminaalametnikel kursused osa võtta vabakuulajatena. Isegi välismaa tõendab oma elavat huvi instituudi vastu, nagu nähtub välis-maalasist õppijate osavõtust kursused ja hulgalisist välismaa eri-teadlaste külaskäikudest. Berliin-Charlottenburgi politseiinstituudi peale võib tulevikus vaadata täie õigusega kui kõigi saksa krimina-listide koolile.

Berliinis ühendati need kriminaalinspeksioonid, kes oma tege-vuspõllu järgi kuulusid kokku, kriminaalgruppideks. Seega on välja lülitatud paralleelselt töötamine, kus üks midagi ei tea teisest võit-luses elukutselise kuritegevuse vastu.

Need sammud on kõvendanud kriminaalpolitsei jõude Berliinis ja annud võimaluse kergesti tarvilisel määral jõude koondada sinna, kus neid töö suurenemise tõttu üksikuis kohtades vastavalt kõige enam vajatakse. Rahvussotsialistlikul Saksamaal ei võidelda üksi elukutselise kuritegevuse vastu, vaid katsutakse peaaegjalikult kuritegusid ära hoida ning üldse kaitsta elanikke kõiksuguste kahjude eest. Seetõttu on kriminaalpolitsei ülesandeks mitte ainult selgitada asetleidnud kuritegusid ja viia seaduse vastu eksiijaid kohtulikule karistamisele, vaid ka plaanikindlalt suuremas ulatuses ära hoida kuritegude toimepanemist.

Uus vahi alla võtmise kord Preisis kuritegude ärahoidmiseks ei tule muide ära vahetada korraga, mis pandi maksma 24. nov. 1933 kriminaalseadustiku täiendamise seadusega, mille põhjal võib elukutselisi kurjategijaid pärast karistuse kandmist kinni pidada. Politseile antakse seadusega võimalus kitsendada teatavate kurjategijate ringile tegevust avaliku julgeoleku huvides. Mitmel korral eelkaristatud, mitmes kohas teetsenud murdvargale võib keelata muuta oma elukohta ilma politseilise loata või üldse öösiti liikuda väljaspool oma korterit. Temale võib keelata, kui olud seda nõuavad, juhtida või tarvitada jõuvankreid või mootorrattaid. Elukutselisile taskuvargaile, pakkide vargaile, mängijaile ja nn. sõrmuste petisele võib keelata viibimise kohtades, kus nad varemalt liikusid kuritegude toimepanemise eesmärgiga. Isikuile, kes on tuntud kõlblusvastaste kurjategijatena, keelatakse viibimine avalikes parkides ja puisteil, mille külastajaile nad alati moodustavad suure hädaohu. Laenupetiseile, elukutselisile kosijaile ja teistele sarnaseile petiseile võib keelata kuulutuste avaldamise ajalehtedes märgusõnade all. Kui sarnased isikud tabatakse nende politsei poolt peale pandud keelu üleastumisel, asetatakse nad pikema jututa kontsentratsioonilaagrisse, mis on määratud elukutselisile kurjategijaile. Sellega oleme annud kriminaalpolitseile abinõusid, millega võib midagi peale hakata, millega võib kuritegude ärahoidmise sihis võitlust elukutselise kuritegevuse vastu ka täiesti tagajärjekalt viia läbi.

Erilise tähtsuse evib tule t õ r j e a s j a n d u s e ümberkorraldamine, millele pandi alus 15. dets. 1933 seadusega ja viidi läbi rea määruste ja korraldustega. Suurt rõhku pannakse heale distsipliinile ja korralikule tule t õ r j u j a t e tehnilisele ettevalmistamisele. Kõik tule t õ r j e ü h i n g u d on avalikõiguslikud institutsioonid, kellel on oma eriülesanded tulekustutamise alal ja alluvad järelevalvele riigi poolt. Tulikahjude ärahoidmiseks, kohtade veega varustamiseks ja tule t õ r j u j a t e k o o l i s s e s e a d m i s e k s on astunud ühendusse eratulekindlustusettevõtetega, kes on oma huvides võtnud enda kanda tähendatud sisseseadete finantseerimise suure osa.

Uuendusist välisriikide politseides ja viimaste tegevusest.

L. Puusild

Suur-Briti kuulub nende riikide hulka, kus katsutakse võimalikult laialt rakendada politsei teenistusse meie aja tehnika saavutusi. Juhtub muidugi, et üks või teine leiutis osutub kõlbmatuks politseile, et seetõttu on asjata kulutatud palju raha, kuid Suur-Briti kuulub nende riikide sekka, kes võib endale aeg-ajalt lubada säärast luksust, kui ainult politsei on tehniliselt hästi varustatud. Uuema kavana politsei tehnilise varustamise täiendamise alal nimetatakse uue rahvusliku politsei raadiosaatejaama asutamist. Saatejaam tuleb arvatavasti West-Wickhami, mis asub 14 miili või 21,3 km Londoni politseivalitsusest eemal; ta on määratud tervele riigile (muidugi ilma asumaadeta) ja seisab ainult politsei teenistuses. Saatejaam hakkab töötama lühilainega, mille pikkus hoitakse saladuses. Ühel ajal saatejaama ehitamise arutamiseega oli Londoni politsei keskvalitsuses kaalumisel veel teine kava. Mitmed Suur-Briti provintsilinnad on hakanud nende teenistuses seisvaid politseiametnikke varustama väikeste nn. taskuraadiovastuvõtteaparaatidega, mille headus seisab selles, et need on kerged ja mahult väikesed, nii et neid saab kergesti kaasas kanda. Postikordnikud ja politseipatrullid on tähendatud linnades terves koosseisus varustatud säärastrate aparaatidega, mis annab võimaluse nendega pidada alalist kontakti: keskkohast võib raadio abil välisteenistuses seisvaid ametnikke alati käsutada. Londonis tehti säärastrate tarvitusel olevate raadioaparaatidega katseid; tulemusena selgus, et säärastradid ei kõlba Londonile: pealinnas on kaugused liiga suured ja tänavamüra liiga vali — politseinik ei kuule temale antud korraldusi. Väiksemates linnades seevastu, kus tähendatud aparaat veel puudub, kavatakse neid lähemal ajal osta ja tarvitusele võtta.

Viimasel ajal ilmusid nii Londoni kui teiste Euroopa suurlinnade ajalehtedes teated, mille järgi Londoni arstid olevat leiutanud uue identifitseerimisviisi ja seda soovitanud ka politseis tarvitusele võtta. Londoni ja üldse Suur-Briti politsei olevat asunud küsimust tõsiselt kaaluma. Nüüd selgub, et need teated on ainult osaliselt õiged. Paar Londoni arsti on tõesti töötanud välja erilise identifitseerimisviisi, mis baseerub sellele, et igal inimesel on omamoodi konstrueeritud silm ja et seda erinevust või iga silma omapära on võrdlemisi kerge fikseerida, see sünnib teatavate vormelite abil samuti nagu näpujälgede juures. Kuid see leiutis pole uus, ainult identifitseerimisviis on lihtsam. Seda süsteemi tundsid juba Levinsohn, Haber, Blaschek, Türkel, Capdevielle, kes kõik seda uurisid ja igaüks neist töötas välja omamoodi identifitseerimisviisi. Selle süsteemi vastu on juba varem vaieldud,

kusjuures eriti Locard ja Heindl on juhtinud tähelepanu sellele, et identifitseerimine ainult silmade abil pole kuigi kindel alus, nad ei soovita võtta isegi seda viisi täiendusabinõuna identifitseerimisele näpujälgede abil. Näib, et Londoni politsei ei poolda uut viisi, nii et esialgsed sõnumid olid rohkem kõmu kui tõsiasjade ettetoomine.

Londoni politsei võitleb juba aastaid suure innuga ja — peab tunnustama — edukalt uimastavate mürkidega kaubitsemise vastu, mida kaugeltki ei saa öelda kõigi Euroopa suurlinnade kohta. Kuid mõistagi ei saa ka Londoni politsei kaotada kokaiini, morfiumi ja teiste sarnaste mürkide tarvitamist. Viimasel ajal pandi tähele, et eriti morfiium hakkab tilkuma tarvitajaskonda arstiretseptide abil. Suures linnas on arstidel võrdlemisi kerge retseptide abil saada või osta lasta apteekidest uimastavaid mürke: seal on palju apteeke ja kes suudab võrrelda neis apteekides leiduvaid retsepte. Londoni politsei otsustas võitlema hakata ka selle nähte vastu, mis soodustab morfiumi, kokaiini, heroini j. t. levitamist haigete seas. Hiljuti asutati eriline kesk-kontrollkoht Londonis, millest peavad läbima kõik retseptid, mille põhjal antakse uimastavaid mürke, kusjuures jätkub sellest, et apteek, kuhu esitatakse kontrolli alla kuuluv retsept, sellest teatab kesk-kontrollkohale, lisandades haige nime, retsepti täpse sisu ja retsepti väljakirjutaja arsti nime. Kuna see asutus on veel vastne, pole võimalik otsustada kuivõrd ta on suutnud kasu tuua politseile võitluses uimastavate mürkide kurjasti tarvitamise vastu, arvama peab, et Londoni politsei kirjeldatud sammud annavad jaatavaid tulemusi ja toovad võib olla päevavalgele väga huvitavaid tõsiasju Londoni elust.

Teatavasti teotseb Suur-Briti suuremais linnades juba ammu eriline naispolitsei, kelle ülesandeks on peamiselt valvata naiste ja laste üle, täites peale selle veel kombulspolitsei ülesandeid, tihti ka hoolekande- ja kriminaalpolitsei ülesandeid. See naispolitsei on saanud eeskujuks tervele maailmale, eriti hakkasid Euroopa suuremad riigid naispolitseid organiseerima ja arendama pärast maailmasõja lõppu. Praegu on Inglismaal eriti ja Suur-Britis üldse päevakorral naispolitsei koosseisude suurendamine. Nagu hiljuti teatas Briti siseminister, kavatsetakse esijoones suurendada Londoni Metropolitan politsei naisametnike arvu, tõstes selle 60 pealt 152 peale, kusjuures on kavatsusel neist ametnikest aeg-ajalt mõni eriti andekas üle võtta kriminaalpolitsei teenistusse (tähendatud arv käib ainult välispolitsei koosseisus olevate naisametnike kohta). Lähemal ajal suurendatakse arvatavasti naispolitseid ka teistes Suur-Briti suurlinnades.

Londonis ilmub kuulsa politseipresiidiumi Scotland Yard'i väljaandel igapäev kriminaalpolitseiline teate- ja otsimisleht „The Police Gazette“; asja tähtsus ja vajadus otsimisteateid kiiresti üle riigi laiali saata tingivad selle erilehe igapäevast ilmumist. Nüüd

on selgunud, et väljaandmine siiski veel küllalt kiirelt ei toimu. Uuema korralduse põhjal ilmub see leht nüüd juba varahommikul ja nimelt nii, et ta pärast lõunat on juba kõigi Inglismaa politsei-valitsuste ja isegi politseipostide käes. Kui tekib vajadus, hakatakse kõnesolevat otsimislehte ka kaks korda päevas trükkima ja üle riigi laiali saatma.

Birminghami linnas mõisteti hiljuti surma keegi naisterahvas-mõrtsukas. Kui kuuldus sellest levis linnas, kogunes vangla ette, kus peeti kinni kurjategija, hulk rahvast, surmanuhtluse vastaseid, kes tahtsid tungida vanglasse ja jõuga vabastada surmamõistetut. Vangla kaitseks tuli kohale kutsuda tugevaid politseisalku, kes asusid vangla sissekäikude juurde ja ei lubanud inimesi tungida vanglasse, kus parajasti toimus kohtuotsuse täideviimine. Mõrtsukas surmati poomise teel. Roimariks oli abielus halastajaõe, kes tappis ühe haige, andes talle sisse morfiumi. Tapmine sündis pärast seda, kui haige oli teinud oma testamendi ja selles määranud oma võrdlemisi suure päranduse ainsaks pärijaks teda ravitseva halastajaõe. Kõiki neid asjaolusid arvestades kohus mõistis tapja surma; üldiselt tuleb Suur-Britsi väga harva ette naiste surmamõistmisi, see juhtub ainult erilisel asjaoludel. Eelviimane sarnane juhtum leidis aset märtsis 1934.

Nagu teatas mõne aja eest Briti teedeminister, näitab statistika õnnetusjuhtumite järjekindlat langust, mis seisavad ühenduses tänavliiklemisega. Seda võib konstateerida terves riigis. Londoni kohta tõi teedeminister järgmised arvud: 1935. a. sai surma tähendatud õnnetusjuhtumite tagajärjel 1116 inimest 1448 vastu 1934. aastal; vigastada sai 1935. aastal 55517 inimest 59510 vastu 1934. aastal. Käesolev aasta näitab veelgi langust ja annab tulemusena hoopis väiksema arvu kui 1935. aasta. Selle rõõmustava nähte põhjuseks on Briti asjatundjate arvates peaaegjalikult kaitseabinõud, mis on võetud ette liiklemise reguleerimiseks tänavate rist- ja ülekäigukohtadel. Briti teedeminister kavatseb järgneva tähtsa sammuna võtta ette suurt ja laiaulatuslikku propagandat ajalehtede kaudu, mille abil tahetakse õpetada jalakäijaid ettevaatlikumalt kõndima üle tänavate ja platside, pidades meeles, et tänav on määratud liiklemiseks, sõitjaid aga alati arvestama teist sõidukit ja jalakäijaid, pidades meeles, et tänav ei ole määratud võidusõidu korraldamiseks.

Suur-Briti teeb viimasel ajal väga suuri jõupingutusi riigi kaitseks võimalike õhurünnakute puhul, kusjuures muide pannakse suurt rõhku passiivsele õhukaitsele. 10. märtsil s. a. avaldati siseministeeriumi eelarve, mille järgi passiivse õhukaitse korraldamiseks ja arendamiseks kavatakse kulutada ümmarguselt 500.000 naelsterlingit, s. o. umbes 9 miljonit krooni. See summa käib ainult emamaa kohta, s. o. asumaad jne. ei ole arvatud selle summa hulka. Õiget pilti tõsidusest, millega asjale vaadatakse, annab võrdlus läinud aasta eelarvega, kus samaks otstarbeks figu-

reeris vaid 92.000 naela! Eelarves ettenähtud 501.250 naelast kavatsetakse kulutada: 390.000 naela gaasimaskide ja gaasikaitse riietuse muretsemiseks elanikele ja vastavaile ametivõimudele, 51.000 naela — õppeabinõude muretsemiseks, kursuste, loengute jne. korraldamiseks, personaali ja kodanike väljaõpetamiseks, ülejäänud summa on nähtud ette katsete, uurimiste korraldamiseks ja palkadeks ning muudeks administratsioonikuludeks. Nagu juba tähendatud, läheb lõviosa eelarves ettenähtud summast gaasimaskide ja teise sarnase kaitsevarustuse muretsemiseks. Suur-Briti riigikaitse kavas olevat ajalehtede sõnumite järgi nähtud ette muide terve elanikkonna varustamine gaasimaskidega. Selleks kavatseb siseministerium, kellel nagu meilgi otseselt lasub passiivse õhukaitse korraldamine ja kelle juures selleks on organiseeritud eriline õhukaitse osakond, tellida lähemal ajal 30 kuni 40 miljonit gaasimaski, mis on määratud ainult eraisikuile. Selle kava teostamiseks on nähtud ette kolm aastat ja töötatud välja kolmeaastase teotsemise plaan. Et maski korralikult hoida ja neid kaitsta igasuguste võimalike rikete eest, kavatsetakse eeltähendatud kava kohaselt sisse seada üle maa terve rida ladusid, kus maskid alal hoitakse ja neid kaitstakse rikkimineku eest. Ladude asupaikade määramine korraldatakse nii, et häire puhul terve riik viie tunni jooksul on varustatud gaasimaskidega, s. o. viis tundi pärast häiret kannab iga Suur-Briti kodanik gaasimaski! Suurlinnades ja eriti hädaohtlikes kohtades on asi nii korraldatud, et elanikkond on gaasimaskidega varustatud $\frac{1}{2}$ —1 tunni jooksul! Väikestele lastele kavatsetakse valmistada erilisi maske, mis tagavad ka nende täieliku kaitsmise gaaside vastu. Paralleelselt sellega tehakse katseid gaasi- ja tulekindlate ülikondadega, millega tahetakse varustada eeskätt politseid, tuletõrjujaid ja päästeteenistuses seisvaid isikuid. Kui katsed on lõplikult tehtud, muretsetakse ülikondi kõigile vastavaile ametikandjaile; neid hoitakse alati tarvitamiseks korralduslikult seiskorras vastavais ladudes.

Samuti nagu Suur-Briti paneb viimasel ajal ka Prantsusmaa erilist rõhku õhukaitsele, muu seas muidugi passiivsele õhukaitsele. Viimase organiseerimisel ja läbiviimisel on hakatud senisest suuremat rõhku panema laiaulatuslikule propagandale. Selts „Union nationale pour la Défense aérienne et pour la protection des populations civiles“ annab alates k. a. aprillikuust välja erilise kuukirja „La défense aérienne“, milles käsitletakse ainuüksi õhukaitsele puutuvaid küsimusi. Ajakirja välimus, samuti tema sisu on püütud viia võimalikult populaarsele tasemele. Ajakiri on varustatud väga suure piltide arvuga. Ajakirjas on eriline nurk pühendatud välisriikide õhukaitse küsimusile, kusjuures mõistagi esijoones käsitatakse nende välisriikide õhukaitse korraldusi ja küsimusi, kes võivad sõja puhkemisel olla Prantsusmaa vaenlasiks. Uuest ajakirjast selgub muide, et praegu tehakse Prantsusmaal väga intensiivset propagandat passiivse õhukaitse korraldamiseks ja kodanikes huvi äratamiseks selle küsimuse vastu.

Eeltähendatud ühingu tegevus ei piirdu üksnes Prantsusmaaga, vaid haarab ka prantsuse asumaid, millest erilist huvi õhukaitse küsimuste vastu näitab üles Tunis.

Kõige energilisemalt teotsetakse passiivse õhukaitse korraldamisalal Pariisis. Seine prefekt lubas mõne aja eest Pariisi linnale teha 100 miljoni frangilise laenu passiivse õhukaitse korraldamiseks tarvisminevate sammude astumiseks, varustuse muretsemiseks ja hoonete ehitamiseks või parandamiseks. Asi seisab selles, et prantsuse viimase valitsuse vastavate korralduste põhjal tuleb hakata erilist hoolt kandma hoonete eest. Muu seas andis tähendatud valitsus määruse, mille järgi 1. liiki õhukaitse mõttes kuuluvates linnades (süü kuulub loomulikult ka Pariis) tuleb riigihoonete, omavalitsuste ehitiste ja eraisikute majade ehitamisel, millel on tähtsus sõja ajal, tehaste ja suurte kaubandusettevõtete majade püstitamisel täpselt kinni pidada juba antud ja veel antavaist määrustist, korraldusist ja muist eeskirjust passiivse õhukaitse korraldamise alal. Kõigi sarnaste ehitiste püstitamisel tuleb enne ehitamise algust esitada plaanid erilisele õhukaitsekomisjonile läbivaatamiseks, kes need uurib ainult õhukaitse kindlustamise seisukohalt. Kui esitatud plaanid ei vasta komisjoni arvates passiivse õhukaitse korraldamise nõudeile, võib komisjon jätta plaanid kinnitamata ja nõuda kas sootuks uute plaanide esitamist või aga esitatud, kuid puudulike plaanide parandamist antud näpunäidete järgi.

Tänavliiklemine Pariisis on väga kiire ja väga elav. Kuna varemil aegadel seal ei juhtunud rohkem ega ka palju vähem liiklemisõnnetusi kui teistes suurlinnades, on viimasel ajal Pariisi õnnetusjuhtumite arv tõusnud nii absoluutselt kui suhteliselt, võrreldes seda arvu teiste Euroopa suurlinnade omadega. See tõsiasi sunnib Pariisi politseivõimused varem või hiljem ette võtma muudatusi senises prantsuse pealinna liiklemise korralduses. Muu seas tehti juba esimene samm selles suunas käesoleva aasta alul ja — see on iseloomustav — see esimene samm sündis politseinike kasuks. Nimelt puudus seni Pariisis väga paljudel kohtadel, kus politseiametnik reguleeris liiklemist, erilisel silmatorkav koht politseiametnikule. Tihti juhtus, et sõidukid sõitsid liiklemist reguleerivale politseinikule otsa, teda kergemalt või raskemalt vigastades. Nüüd ehitati tänavaile, eriti tänavanurkadele politsei jaoks väikesed rohelised saarekesed, mis on kaetud enamalt jaolt muruga ja lasevad liiklemispolitseinikku kergesti kõigile sõidukijuhtidele ja jalakäijatele silma paista. Liiklemist tänavail raskendab Pariisis see asjaolu, et seal liigub väga palju autosid ja et nende liikumise kiiruse ülemmäär linnas on vaid paiguti ja ebajärjekindlalt reguleeritud. Kui hakkasid liikuma uued autod raadioaparaatidega, siis politsei kartis, et need aparaadid aitavad veelgi suurendada õnnetusjuhtumite arvu Pariisis: sõidukijuht kuulab meelsasti muusikat ja ei pööra enam tarvilikku tähelepanu liiklemisele ja oma autole. See kartus osutus asjatuks (muide vastan-

dina Ameerika Ühendriikidele, kus mitmes linnas tuli politseivalit-sustel keelata raadio tarvitamine autodes, kuna juhid meelsamini kuulaskid ettekandeid kui juhtiskid sõidukeid); seejuures liigub Pa-riisis praegu 2500 auto ümber, mis on varustatud raadioga. Õn-netusjuhtumite arv seoses raadioga ei ole tõusnud Pariisi politsei arvates, just vastuoksa: raadioaparaadid virgutavad juhte pike-mate sõitude puhul, mis harilikult väsitavad juhte ja vähendavad nende tähelepanuvõimet.

Pariisis teotseb nagu teisteski Euroopa suurlinnades naispol-itsei. Viimase tarvilikkuse ja tegevuse edukuse suhtes olid prants-lased kaua aega kahtleval seisukohal ja katsetasid naispolitseiga alles siis, kui teiste suurriikide pealinnad olid juba ammu organi-seerinud alalise naispolitsei. Näib, et prantslased nüüd on lõpli-kult loobunud eelarvamusist naispolitsei kohta, sest viimaste tea-dete järgi suurendati Pariisi naispolitsei hiljuti 20 ametniku peale (varem teotses, alates 1935. aastast, Pariisis vaid kaks naispolit-seinikku, kelle tegevus oli mõeldud ainult katsena). Naispolitsei arvati välispolitsei koosseisu ja ta täidab oma ülesandeid peamiselt hoolekande ja lastekaitse alal — ainult erariideis.

Nagu üldiselt teada, pannakse Saksamaal viimasel ajal erilist rõhku autoasjandusele: propageeritakse autode ostmist, ehi-tatakse eeskujulikke sõiduteid jne., kõik sihiga arendada auto-tööstust ja suurendada kodanike käes olevate autode arvu. Selle poliitika tagajärjel ongi autode arv tunduvalt kasvanud Saksamaal viimasel ajal ja kasvab kahtlemata kiires tempos edaspidi. Kuid on selge, et asjal on ka teine külg, et autode liiklemise suurenda-mine toob endaga ka kaasa õnnetusjuhtumite arvu tõusu. Läänud aasta 1. oktoobrist alates annab Saksamaa riigi statistikaamet välja eriraamatuna ülevaate õnnetusjuhtumest, mis on tingitud tänavliiklemisest ja tekkinud selle liiklemise tagajärjel. Sarnast ülevaadet vajab, nagu tähendatud eriraamatu esimeses väljaandes, politsei, sarnast ülevaadet vajavad peamiselt teedeministeriumi ametnikud ja osakonnad, kelle ülesandeks on leida abinõusid õn-netusjuhtumite arvu vähendamiseks muide ka tarvilike politseiliste määruste maksmapanekuga. Esimene sel alal riigi statistikaameti poolt väljaantud raamat, mis sisaldab andmeid läinud aasta nel-janda veerandi kohta, tõendab, et õnnetusjuhtumite arv, mis on ühenduses tänavliiklemisega, on viimaseil aastail tõesti tugevasti kasvanud. Oktoobri-, novembri- ja detsembrikuude jooksul (1935) on üle Saksamaa leidnud aset kokku 60722 tänavliiklemise õnne-tust, kusjuures surma sai üldse 1910 inimest ja haavata 35186. Kui võtta arvesse saksa viimase rahvaloenduse andmeid (1933. aastal), siis tähendavad eelpooltoodud arvud seda, et iga 34600 Saksamaa elaniku peale tuleb 1 tänavliiklemise tagajärjel surmasaanud elan-ik ja iga 1880 elaniku peale 1 tänavliiklemise tagajärjel vigas-tada saanud elanik. Surmasaanuist sõitis 814 isikut (neist 124 naisterahvast) jõuvankreil ja 521 isikut (neist 111 naisterahvast) jalgrattail. Seejuures leidis suurlinnades surma rohkem jalgrat-

tureid (nimelt 171) kui jõuvankreil sõitjaid (115). Kui võrrelda elanike ja autode arvu teatavas riigi osas samas osas asetleidnud õnnetusjuhtumite arvuga, mis ühenduses tänavliiklemisega, siis näeme, et see vahekord ei püsi kõikjal ühtlane ja näitab üldiselt, et suurlinnades eriti ja linnades üldse tuleb ette hoopis rohkem liiklemisõnnetusi kui mujal. Nimelt sai suurlinnades ja linnades surma ja vigastada 55% üldisest surmasaanute ja vigastatute arvust, kuna nend linnade elanike arv moodustab vaid 40% üldelanike arvust Saksamaal ja neis linnades tarvitataivate autode arv on 45% autode üldarvust Saksamaal. Seevastu aga näitavad sama statistika andmed, et surmasaanute arvud liiklemisõnnetuste tagajärjel on linnades väiksemad kui maal. Nii tuli terves riigis (linnad ja maa kokku) iga 1000 haavata saanud kodaniku peale 51 surnut, Berliinis aga hoopis vähem, nimelt 24, teistes suurlinnades keskmiselt 30, teistes linnades keskmiselt 49 ja maal juba 73 surnut. Mida suurem administratiivüksus, seda suurem (nii absoluutselt kui suhteliselt) üldine õnnetusjuhtumite arv tänavliiklemise tagajärjel, seda väiksem on samal ajal surmasaanute arv. Nii et suurlinnades võib selle statistika järgi küll kergesti vigastada, aga raskesti surma saada! 65% kõigist õnnetusjuhtumest tekkis sõidukite kokkupõrke tagajärjel, kusjuures linnades oli see protsent 70, maal 56%. Surmasaanute seas oli ka lapsi, isegi võrdlemisi palju: surmasaanustest oli umbes 12% alla 14 a. vanad, seejuures sai poeglapsi kaks korda rohkem surma kui tütarlapsi. Mis nüüd puutub õnnetusjuhtumite tekkimise põhjustisse, mis on iga sarnase statistika kõige tähtsam osa, siis peab tähendama, et ka kõnesolev statistika ei anna sellele küsimusele täpset vastust, sest kõigi liiklemisõnnetuste põhjused pole teada. Kuid üldpilt on siiski selge ja vaevalt seda suudaksid muuta puuduvad arvud. Statistikast selgub, et 38142 (63%) korral oli liiklemisõnnetuses süüdi kas jõuvanker või selle juht. Mis puutub juhisse, siis tekkisid õnnetusjuhtumid tema süü läbi: seetõttu, et ta ei pidanud kinni teiste sõidukite möödalaskmise reegleist (8667 juhtu), seetõttu et ta ise teistest valesti mööda sõitis (5596 juhtu), liiga kiire sõitmise tagajärjel (5510 juhtu), reeglivastase sõitmise tõttu üle tänavate ja platside (4127). Tähtis on veel, et 1832 korral (3% üldarvust) seisis sõidukijuht alkoholi mõju all, mis siis põhjustas liiklemisõnnetuse. Muide näib, et autojuhid Saksamaal napsitavad maal rohkem kui linnades, sest eeltähendatud juhtudest leidis kaugelt suurem osa aset maal. Liiklemisõnnetusi ei põhjustanud mitte ainult jõuvankrid ja nende juhid, vaid ka jalgratturid (5629 korral) ja jalakäijad (5113 korral), nende ettevaatamatuse süü arvele langeb umbes 20% (igaühele umbes 10%) õnnetusjuhtumite üldarvust. Edasi selgub kõnesolevast statistikast veel mõndagi huvitavat. Üldiselt kannatas iga õnnetusjuhtumi tagajärjel keskmiselt kaks inimest (kui inimestega üldse midagi juhtus); igast õnnetusjuhtumist võttis samuti osa keskmiselt kaks inimest, nii et isikute arv, kes olid segatud liiklemisõnnetusse, oli kaks korda nii suur kui õnnetusjuhtumite arv. Neist õnnetusjuh-

tumeist osavõtnud isikuist langes (linnad ja maa kokku) umbes kaks kolmandikku jõuvankreile, üks kuuendik jalgrattaile ja üks kaheteistkümnendik jalakäijatele. Kui veel võrrelda sõidukite üldarvu, mis olid liikvel aja vältel, mille kohta käivad eeltoodud andmed, siis näeme, et iga kümnenda autobusega, iga kahekümnenda sõiduautoga, iga kolmeteistkümnenda veoautoga ja iga üheksakümnenda mootorrattaga juhtus mingi õnnetus liiklemisel. — Mis nüüd puutub eriti pealinna Berliini, siis on tema kohta olemas täpsed andmed terve 1935. aasta kohta. Berliinis sai möödunud aasta jooksul surma 328 inimest ja 11906 haavata. Mis nüüd puutub õnnetusjuhtumite asjaosalisusse, siis juhtus kõige rohkem õnnetusi erasõiduautodega. Huvitava kombel seisavad jalgrattad teisel kohal, kuigi neid Berliinis suhteliselt polegi nii palju (Berliini ei saa siin võrrelda näiteks Kopenhaageni ja Stokholmiga). Kolmandal kohal õnnetuste seerias seisavad veo- ja äriautod. Mis puutub õnnetusjuhtumite tekkimiste põhjusisse, siis annab Berliin umbes samasuguse pildi nagu terve riiki: esikohal seisab möödalaskmise eeskirjade täitmatajätmine, teisel kohal — liiga kiire sõitmine ja kolmandal — reeglite-vastane sõitmine üle tänavate ja platside. Mis eriti puutub jalakäijaisse ja nende poolt põhjustatud õnnetusjuhtumisse, siis on nende juures õnnetuse tekkimise peapõhjuseks (peaaegu ainsaks põhjuseks) lihtsalt tähelepanematus, hoolimatus. Ka Saksamaal maksab nähtavasti arvamine, et liiklemise määrused ja reeglid on pandud maksma ainult sõidukite, esijoones jõuvankrite kohta ja et harilik suurelik — see on muidugi jalakäija — võib liikuda kuidas ta kunagi soovib!

Poola politsei juht tegi hiljuti huvitava korralduse politseile, mille põhjal tuleb kutsuda ellu erilised politseikinod. Poola politsei peakomandandile tuli nimelt hulk kaebusi, mille aineks oli mõistliku meelelahutuse puudus politseis. Arvestades seda, peakomandant tegi korralduse, mille põhjal tuleb niipea kui võimalik asutada kõigis suuremais politsei (eeskätt riikliku politsei) koondukohtades politseikinod. Nad taotleavad mitmesugust eesmärki ja ülesandeid: nad peavad aitama arendada politseiametniku teadmisi ja seda tegema huvitaval kujul, nad peavad äratama politseiametnikes ja neis tõstma vaimlisi huvisid, nad peavad aitama kõvendada sõprussidemeid ametnike vahel, peavad võimaldama politseinikele tutvuda neid huvitavate, politseiteenistusega mitteseotud aladega ja peavad lõpuks pakkuma politseiametnikele head ja huvitavat meelelahutust. Kuid sama korralduse järgi pole need kinod määratud üksi politseiametnikele, vaid samal määral ka nende omastele. Korraldus läheb veelgi kaugemale: politseikino eesmärgiks on kaasa aidata heade vahelkordade loomisele politsei ja kohaliku elanikkonna vahel. Selleks tuleb siis kinodes korraldada erilisi etendusi, kuhu pääsevad kõik asjast huvitatud kodanikud; sarnaseid etendusi ei tarvitse tihti korraldada, kuid kui neid korraldada, tuleb asi seada nii, et inimesed tunneksid nende vastu huvi ja tõesti ka neist võtaksid osa. Politseikinode asutamisest ja

tööst ning töötulemusist tuleb politsei peakomandandile esmakordselt ette kanda 15. augustiks s. a. Need politseikinod ei ole muidugi mõeldud alaliste kinodena, mis teotsevad ärilisel alal ja põhimõtetel. Politseikinod ei taha ega saa olla võistlejaiks harilikele kinodele, neile on antud eriline siht ja nende ülesanne on seda sihti võimalikult täiuslikult teostada.

Teatavasti võttis Poola senat enne suvist vaheaega veel lõplikult vastu seaduse, millega keelatakse rituaaltapmine Poolas. Selle seaduse ümber keerles hulk vaidlusi, tema poolt ja vastu pandi meeleavaldusi toime, tema löi meeled paiguti õige ärevile, mis on ka arusaadav, kui arvestada, et eeltähendatud keelu maksmapanemisega tungiti sügavale juudi usku ja et juute on Poolas õige palju, et nad seal moodustavad siiski jõu. Politseile uus seadus ei valmistata palju rõõmu. Temale tehti erikorraldus valvata seaduse täitmise üle ja kuna — vähemalt esialgu — püütakse igal pool seadusest hiilida mööda, et ainult saada košerliha, siis tuleb politseil teha palju tööd seaduserikkumiste avalikukstegemisega ja süüdlaste vastutusele võtmisega.

Mõne aja eest võeti vastu Poola eelarve; siseministeeriumi osast nähtub, et politsei koosseis on 1936/37. eelarveaastal: 1) riiklikus politseis — 774 ohvitseri ja 28600 teenijat (kordnikud, kantseleiametnikud jne.) ja 2) piirivalve korpuses — 885 ohvitseri ja 25400 allohvitseri. Mis puutub nendesse arvudesse, siis peab tähelepanema, et riikliku politsei koosseis on jäänud endiseks, kuna piirivalvet on võimalikuks loetud arvult vähendada, see vähendamine teeb ümmarguselt välja 1000 meest.

Tšehhoslovakkias tuleb arvatavasti lähemal ajal ümberkorraldamisele kommunaalpolitsei. Nimelt andis valitsus käesoleva aasta märtsikuus erilise volitusseaduse põhjal „määruse politseiteenistuse organiseerimise kohta“, mille põhjal valitsus võib kuni märtsikuni 1939 „igal ajal, kui tarvidus seda nõuab, asutada uusi politseiüksusi, samuti likvideerida olemasolevaid ja allutada kohaliku politseiaparaadi riiklikule politseile.“ See tähendab kõigepealt seda, et kohalik politsei (selle all on nimelt mõeldud kommunaalpolitsei) kas allutatakse üldisele, s. o. riiklikule politseile või aga sootuks kaotatakse, kusjuures viimasel juhtumil kommunaalpolitsei asemele astuks muidugi riiklik politsei. Esimesed sammud selles suunas on juba tehtud. Nimelt likvideeriti mõne aja eest Saksa ja Poola piiri ääres asuvate omavalitsuste politseiüksused, kusjuures nende aset hakkas täitma riiklik politsei. Mõnes väiksema tähtsusega omavalitsuses jäeti kommunaalpolitsei küll esialgu alles, kuid temale anti uued juhid, kes kuulusid riikliku politsei aparati. On võimalik, et tähendatud reform viiakse esialgu läbi vaid piiriäärseis maakohdades, kus ainuüksi juba üle piiri liiklemise järele valvamine nõuab hästiorganiseeritud ja ühest keskkohest juhivat politseid.

Austrias ollakse kibedasti ametis sandarmiväe ümberkorraldamisega. Käesoleva aasta alul ilmus uus sandarmiväe teenis-

tusse puutuv seadus, mis korraldab sandarmiväe ülesandeid sõja ajal. Praegu on Austria sandarmiväes kokku ümmarguselt 7000 meest, küllalt suur üksus praeguse Austria kohta, mispärast siis ka pandi maksta erieeskirjad tema kasutamise kohta sõja ajal. Nimelt võidakse sõja puhkemisel kasutada sandarmiväge nii politseiliseks kui ka sõjalisiks otstarbeiks, kõik oleneb antud olukorrast. Kui otsustatakse panna sandarmiväele või tema üksikuile osadele puhtsõjaväelised ülesanded, viiakse sandarmivägi või tema vastavad osad ühtlasi ka täielikult alluvusse sõjaväele. — Läänud aastal hakati tegema katseid eriliste kriminaalametnike gruppide loomisega sandarmiväe juurde. Nimelt kutsus avaliku julgeoleku kindraldireksioon ellu kriminaalametnike väikesi koondisi suuremate sandarmiväe üksuste juurde. Nende kriminaalametnike koondeste tegevus andis üle ootuste häid tagajärgi, mistõttu nüüd otsustati suurendada ja laiendada seda kriminaalametnike võrku. Vahepeal koolitati välja erilised sandarmid — kriminaalametnikud, nii et tarvilik inimmaterjal on olemas uue asutuse jaoks. Nende sandarmite-kriminaalametnike ülesandeks on selgitada raskeid kriminaalkuritegusid nendele antud tegevuspiirkonnas, kuhu ei kuulu suuremad linnad, milles teotsevad iseseisvad kriminaalametid. Sandarmid-kriminaalametnikud on varustatud tarviliste tehniliste abinõude ja jõuvankritega, mille arvu kavatakse lähemal ajal tunduvalt tõsta. Sandarmid-kriminaalametnikud kannavad ainult erariideid.

Austrias käib praegu nagu mitmeski teises riigis kommunaalpolitsei riigistamise aktsioon. On muidugi raske korraga likvideerida institutsiooni, mis on kaua püsinud ja seetõttu evinud teatava populaarsuse just seepärast, et ta on omavalitsuse asutus. Et mitte liiga järsult talitada, likvideeritakse kommunaalpolitsei üksusi aegamööda. Hiljuti seati riiklik politsei sisse Innsbruckis, kus seni teotses kommunaalpolitsei. Selle vastloodud riikliku politseiüksuse koosseisu kuulub: 20 kantseleijõudu, 4 politseiohvitseri ja 229 kordnikku, kellest 135 elavad koos kasarmus. Peale selle kuulub uue politseiasutuse juurde veel 58 kriminaalametnikku. Uue politseiüksuse tegevuspiirkonnas elab ümmarguselt 70000 inimest, kelle teenistuses on 8 komissariaati, üks raudteepolitsei inspeksioon ja üks lennusaadama inspeksioon. Muidugi suurenevad politsei riigi ülalpidamisele võtmise tagajärjel riigi kulud ja vähenevad vastavalt omavalitsuste kulud. Et osagi uutest kuludest tagasi saada, määrati nendele omavalitsustele, kelle piirkonnas riik võttis enda peale mure avaliku julgeoleku alalhoidmise eest, eriseadusega uus maks ja nimelt 4,27 šillingit iga elaniku pealt, mis tervenisti läheb politsei ülalpidamiseks. Sel teel saadud üldsumma jaotamine elanike peale on omavalitsuse ülesandeks, kes võib muidugi uue maksu elanikelt ka sootuks võtmata jätta, kui tal on ressursse olemas, millest ta katab nõutavad summad.

Viinis on kavatsusel varustada võimalust mööda kõik politsei-ametnikud päevapildiaparatuuridega. Kuna see nõuab võrdlemisi

suuri summasid, tahetakse teostada seda kava mitme aasta jooksul. Kava sihiks on võimaldada politseile (mitte ainult kriminaalpolitseile) teha vajalisi ülesvõtteid teopaigast veel enne, kui kohale jõuab uurimiskomisjon, prokuröri, kriminaalametnike jne. näol, sest tihti võivad jäljed kaduda enne spetsialistide kohalejõudmist. Teiselt poolt arvatakse, et nii mõnelgi korral saaks politseiametnik, kes parajasti viibib teopaiga läheduses, päevapildistada põgenevat kurjategijat.

Austrias pühendatakse end viimasel ajal väga tõsiselt passiivse õhukaitse probleemidele. Seal puudub küll seni veel õhukaitse seadus, kuid arvatakse, et see pannakse maksma veel käesoleval aastal, nii et praegu lasub passiivse õhukaitse korraldamine veel enamvähem ainult eraisikute ja -organisatsioonide õlgadel, kes muidugi ei jõua ära teha seda, mida suudaks teha riik. Siiski on eraorganisatsioonid 1936. aasta kohta koostanud õige laialdase tegevuskava ja juba asunud selle teostamisele. On korraldatud hulk kursusi, kusjuures esimeses järjekorras korraldati neid kursusi instruktoreile, et neid valmistada ette kursuste korraldamiseks ja loengute pidamiseks laiematele hulkadele. Tänu suurele ja osavasti korraldatud propagandale on huvi elanikkonnas passiivse õhukaitse küsimuste vastu elav.

Šveitsis võeti hiljuti vastu seadus, millega kaitstakse Šveitsi ja ta kodanike huvisid välisriikide organisatsioonide, parteide jne. tegevuse vastu. Uue seaduse järgi karistatakse vangimajaga, rasketel juhtudel sunnitööga isikuid, kes panevad toime kodanike küüditamisi võõra riigi huvides ja võõra riigi teenistuses seistes, kes annavad välisriigile edasi poliitilisi, sõjaväelisi või majanduslikke saladusi. Katse on samuti karistatav. Välisriigi all mõeldakse seaduses mõne välisriigi valitsust, ametiasutust, välismaal teotsevat parteid või sellelaadilist organisatsiooni, kes seisab tihedas ühenduses vastava välisriigi valitsusega.

Šveitsis tehakse juba pikemat aega suuri jõupingutusi sõjaväe ümberkorraldamiseks ja üldse riigikaitse paremale järjele seadmiseks. Šveits kardab meie päevil, et tema tuleviku sõjas ei suuda enam nii hästi kaitsta oma erapooletust kui maailmasõja päevil. Juba itaaliavastaste sanktsioonide tarvitusele võtmise küsimuse arutamisel Genfis rahvasteliidu koosolekul olevat selgesti ilmnunud, et Šveits saab tulevikus erapooletuks jääda vaid siis, kui ta suudab ise ennast küllaldaselt kaitsta ja ise oma neutraliteedi eest seista. Kõige suuremat muret valmistab Šveitsile tulevikus võimalik õhurünnak, mistõttu ka õhukaitsele, nii aktiivsele kui passiivsele, pühendatakse erilist tähelepanu. Viimasel ajal on õhukaitse küsimuste korraldamisel hakatud erilist tähelepanu pöörama sideteenistuse korraldamisele. Šveits on ses mõttes paremas seisukorras kui teised Euroopa riigid. Tänu oma geograafilisele asendile saab tema organiseerida eeskujulikku side- ja valveteenistust, mille ülesandeks on aegsasti teatada ametivõimudele vaenlase lennukite lähenemisest. Nende lennukite lähenemine on kont-

rollitav pika maa peale, samuti on tänu mägestikule kergesti kontrollitav lennukite sõidusuund. Valve- ja sidepunktid annavad teateid kiiresti edasi sõjaväelisile ja tsiviilvõimudele tarvilikkude samude astumiseks elamute, asutuste, ettevõtete ja elanikkude kaitseks õhurünnaku vastu. Neisse valve- ja sidepunktidesse kavatakse teenima panna vanemaid mehi, kes enam ei kõlba aktiivseks teenistuseks sõjaväkke, või aga mehi (hädakorral ka naised), kes miskipärast pole kõlvulised harilikule sõjaväeteenistusele.

Ungaris on katsena pealinnas Budapestis kutsutud ellu erilise kohtunike instituut, kelle ülesandeks on karistada liiklemismääruste vastu eksijaid. Siseministeeriumi heakskiitmisel pani Budapesti politseiülem ametisse nn. tänav-politseikohtunikke, kes peavad valvama liiklemise järele pealinna tänavail ja platsidel. Nad liiguvad erariideis ja neil on õigus iga liiklemisreeglite vastu eksijat otsekohe karistada rahatrahviga. Neil politseikohtunikel on õigus alati kasutada politseinike kaasabi, kui on vaja kindlaks teha liiklemisreeglite vastu eksinud kodaniku isikut või kui sarnane kaasabi neil on vajaline muil põhjusil neile pandud ülesannete täitmisel.

Rootsi politsei koosseis on praegu järgmine (Rootsis on ümmarguselt 6,2 miljonit elanikku): riigipolitsei (sõjaväeliselt varustatud häiremeeskond 19 linnas) 200 mehega, konnaalpolitsei (linnades ja suuremates valdades) 3417 mehega, maapolitsei (väikesemates valdades) 1200 mehega, piirivalve (Norra ja Soome piiril) 224 mehega ja rannavalve (muul piiril salakaubaveo vastu võitlemiseks) 528 mehega. Kokku on seega politsei teenistuses 5569 meest. Nagu näitavad need arvud, domineerib Rootsis veel praegugi konnaalpolitsei.

Ameerika Ühendriigis kestab intensiivne abinõude otsimine ikka veel kasvava kuritegevuse vastu võitlemiseks. Kui suur see kuritegevus on ja kui komplitseeritud on tema vastu võitlemine, näitab võib-olla kõige paremini see tõsiasi, et läinud aasta lõpul oli kriminaalpolitsei keskvalitsuses kurjategijate näpujälgede kartoteegis 5½ miljoni kurjategija näpujäljed! Kartoteeki juhib E. J. Hoover, kelle eeskujulikul juhtimisel on suudetud luua hea ja vaatamata tema suurusele kergesti kasutatav kartoteek. Kuid kurjategijate identifitseerimiseks ei kasutata ainult näpujälgi, tähtsat osa mängivad ka päevapildid. Sel alal on huvitav märkida, et kurjategijad katsuvad oma nägu moonutada, et neid kergesti ära ei tuntaks. Ühendriikide põhjapoolses osas on kuritegevus muide rohkem arenenud kui lõunapoolses osas. Seal kasutatakse isegi arstide abi, et pääseda liiga tuttavaks saanud näojoontest. Paljud rasked kurjategijad, nende seas ka kurikuulus John Dillinger, lähevad kirurgide juurde ja lasevad ennast opereerida, nii et nende nägu täiesti muutub teiseks. Arsti juurde minnakse muidugi kõiksuguste ettekäänete all, nii et see kunagi ei tea operatsiooni tõsist põhjust, ja kuna arstid on harjunud juba publiku kõik-

suguste veidrate soovidega, ei tea nad paha aimata. Kriminaalametnike ringis on nüüd kerkinud mõte saata arstidele tagaotsitavate kurjategijate päevapildid, et sel teel hoida ära kõnesolevaid operatsioone, kuid raskusi sünnitab selle plaani teostamine. Kellele arstidest saata neid päevapilte? Kõigile neid saata on puht-tehniliselt võimatu. Mis peab arst nende piltidega peale hakkama, kuidas ta saab neid kasutada, kui kaua ta peab ennast siduma nende päevapiltidega jne. — need on küsimused, mis vastavaile asutusele praegu sünnitavad veel palju muret. — Praegu on Ühendriikide parlamendis arutusel seaduseelnõu, mille järgi kavatsetakse tulevikus välismaalasist kurjategijaid pärast karistuse kandmist riigi piiridest välja saata või — kui see pole ühel või teisel juhul ja põhjusel teostatav — neid saata sundasumisele. Sellega loodetakse vabaneda välismaalasist kurjategijaist, kes moodustavad võrdlemisi kõrge protsendi kurjategijate peres ja keda siamaani vastavate seaduste puudumisel ei saadud välja saata. — Hiljuti ilmus Federal Bureau of Identification aruanne, mille järgi 1935. aastal võeti vahi alla 392.251 isikut. Neist kinnivõetuid olid: 27.227 naisterahvast, 91171 neegrit, 1699 indiaanlast, 971 hiinlast, 11820 mehhiklast. Huvitav on märkida, et naistest korraldasid sõjariistus kallaletungimisi (peamiselt röövimise eesmärgil): 487 valget naist ja 1560 neegrinat. Üldse on kuritegevus neegrite seas suhteliselt hoopis suurem kui valgete seas, neegrid panevad sama aruande järgi kolm korda rohkem kuritegusid toime kui valged.

Looduskaitse seaduse alusel kaitstavaid taimi.

G. Vilbaste

Looduskaitse Nõukogu võttis 11. mail s. a. Looduskaitse seaduse § 6 p. 6 alusel kaitse alla üle 20 taime (RT 49 — 1936). See samm oli tarvilik seepärast, et need taimed, mida alamal käsitatakse üksikasjaliselt, on praegu meil enamikus kas väga haruldased või muutuvad mitmesuguseil põhjusil ikka haruldasemaks, mispärast tuleb korraldada nende kaitset, kui meie ei taha, et need kaoksid koguni meie taimkattest. Uue kaitsekorralduse järelevalve jääb küll peamiselt politsei hooleks ja seepärast ei ole üleliigne peatuda veidi pikemalt looduskaitse alla võetud taimede juures, et neid võiks tunda üldjoontes. Kirjeldiste juurde on toodud must-valged joonised, mis püüavad esitada taimede välimust.

Suurem osa kaitse alla võetud taimedest on mitmeaastased taimed ja seisavad aastaid oma kasvukohal, kui neid ei hävitata meelga. Vähemad taimed kasvavad enamasti niitudel või karjamaadel, kuid harilik põllumajanduslik kasutamine, olgu see karjamine või heinaniitmine, pole neid seni suutnud hävitada, mispärast

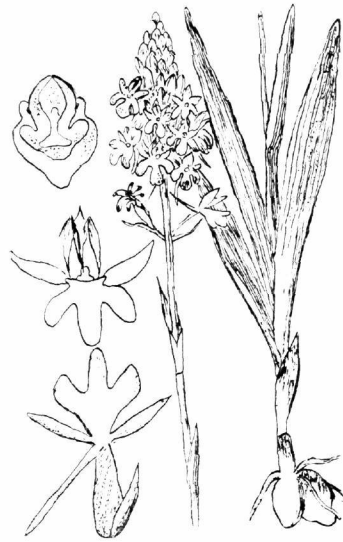
on selline kasutamine jäetud endiselt täiesti võimalikuks. Ainult maa-ala põhjalikum muutmine kas üleskündmise või kraavitamiste läbi võib kaotada neid seniselt kasvukohalt.

Peatudes pikemalt taimedel, püüame selgitada taime praegu teatavat levimisala, mis võimaldab ülevaadet selle kohta, kus võiks kergemini ette tulla seaduse vastu eksimisi ja kus tuleks politsei-võimudel olla agarad järelevalve teostamisel.

L e e d r i l e h i n e k ä p p (*Orchis sambucinus*) on väga sarnane harilikele käppadele (jumalakäpp, kuradikäpp jne), kuid erineb sellega, et tema õisik on kollakasvalge või harva ka võidunult erev, tume punatäpiline; mugulad on tal peaaegu jagumatud. Ledrilehine käpp on sagedane Kesk-Euroopa mägimetsades ja -niitudel. Kõrgus 10—30 sm. Meil on teda seni leitud vaid Saaremaalt Haustlast Karala lähedalt, kus ta möödunud sajandi 50-aastatel kasvas veel võrdlemisi sagedasti. 1900. a. leidis mag. J. Klinge seda taime veel vaid 4 eks., 1901. a. leiti teda vaid üksainus eksemplar, aga pärast seda ei ole teda enam üldse leitud. **A r u k ä p a** (*Orchis morio*) õied on helepunased, rohekate joontega, kuna huul on valkjas, verevate täppidega; kannus on rõhtsalt või ülespoõrdunud, peaaegu sama pikk kui sigimik (1. joon.); õisik

1. joon.

2. joon.

hõre, mugulad jagumatud. Kõrgus 20—30 sm. Seda käppa on meil seni leitud sagedamini Saaremaal ja Muhus. Mandrilt on seda leitud ainult Väänast, Jälgimäelt ja Tartust. Igatahes on jõudnud arukäpp Eestis oma idapoolse levimispiirile ning ta puudub täiesti Soomes, kuna ka Kesk-Venemaalt pole teada samuti kindlaid leiukohti. **K o e r a k ä p p** (*Anacamptis pyramidalis*) on umbes 30—50 sm kõrgune, tiheda, alguses kuhikja, pärast pik-

liku õisikuga (2. joon.). Õied on helepunased või roosakad, võrdlemisi väikesed, peenikese kannusega, mis sigimikust pikem. Kasvab peamiselt niisketel lubjarikastel niitudel. Seni on leitud vaid Saaremaa läänepoolsest osast. Mandril puudub täiesti, samuti ka Soomes ja Kesk-Venes. *Pisikäpp* (*Epipogium aphyllum*) on vaevalt 15 sm kõrgune taim, mis kasvab niisketes salumetsades ja varjukates kohtades. Ta on valkjas, ilma leheroheliseta ja lehtedeta taim. Õied valkjaskollased, 3—4 viisi hõredas kobaras (3. joon.). Seda taime on leitud Eesti idaosas, aga väga harva, peamiselt vihmastel suvedel, mil tema kasvamiseks näivad olevat soodsad tingimused. Läänepoolsest Eestist on teda leitud vaid üks kord Abruksa saarelt. *Pikalehist tolmpead* (*Cephalanthera lengifolia*) on seni leitud Saaremaa läänepoolsest osast. Mandril on teda vaid üksainus leiukoht — Pärnu lähedal. See taim on ilusa valge või kollakasvalge õiega, kitsaste süstjate lehtedega (4. joon.). Taim on 20—40 sm kõrge; kasvab varjukates lehtmetsades ja puisnisitudel. *Punane tolmpea* (*Cephalanthera rubra*) on peaaegu samasugune taim kui eelminegi, kuid tal on roosad või helepunased õied. Õisik hõreõiene (5. joon.). Kõrgus 30—40 sm.

3. joon.

4. joon.

5. joon.

Seda taime on leitud mitmelt poolt Eestist, peamiselt lubjaka aluspinnaga aladel. Üldiselt näib tema esinemine olevat sagedam Eesti läänepoolses osas, kuid igal pool võrdlemisi harva. *Lõhnava kääraamat* (*Gymnadenia odoratissima*) on 15—30 sm kõrgune taim ja kasvab niisketel niitudel, rabaservadel, alliksoodel jne. Õied on helepunased lühikeses kobaras, hästilõhnavad, kuna kannus on lühike, vaevalt sama pikk kui sigimik (6. joon.). Seda taime on seni leitud vaid Nissi ja Hageri ümbrusest ning Saaremaalt Sõrvest ja Lümända lähedusest.

Peale nimetatud käpaliste on looduskaitse all veel järgmised taimed. *Mägikada kaker* (*Cerastium alpinum*) on meil seni

vaid Lasnamäelt Tallinna lähedalt leitud. Ta on madal, 10—15 sm pikkune taim, mis kasvab paekalda serval või koguni paepragudes, harva ka loopealsel. Sageli on ta lamav, vars ja lehed villkarvased (7. joon.). Õied võrdlemisi suured, valged, 5 kroonlehega ning pikavarrelised. Mägi-kadakkaer on relikttaim külma kliima aja-järgust. M ä g i - k i l b i r o h i (*Alyssum montanum*) on samuti vaevalt 10—20 sm kõrgune taim (8. joon.), mis kasvab liivastel aladel, luidetel ja ranniku lähedal Saaremaal, Mändjala ja Koltsi ümbruses, samuti ka Kübassaare lähedal. Mandril on mägi-kilbi-

6. joon.

7. joon.

8. joon.

rohtu leitud vaid Järvamaalt Jaani kihelkonnast. P ü r a m i d a a l - s e t a k a k a p s a s t (*Ajuga pyramidalis*) on seni leitud vaid Saa- remaalt Sõrvest Viieristi mägedelt. See madal, vaevalt 10—20 sm kõrgune huulõieline taim helesiniste õitega (9. joon.), ei paista kui

hästi silma, kuid siiski on karta, et ta võiks kaduda omalt ainsalt kasvukohalt, mispärast siin on vajalik hoolas valve. Pihkane põisrohi (*Silene viscosa*) kasvab Eestis vaid väikesel Sala saa-

9. joon.

11. joon.

10. joon.

12. joon

rel Uhtju saarte rühmas, kus ta kohati katab tihedalt maapinda laiemas ulatuses. See on umbes 40—50 sm kõrgune suurte laiade lehtedega taim, mille lehed ja vars on tihedalt kattunud pihkaste näärmekarvadega (10. joon.). Õied on valkjaskollased, 5 kroonlehega. Üldislt on pihkane põisrohi veidi nagu räpane, mispärest

13. joon.

14. joon.

15. joon.

16. joon.

17. joon.

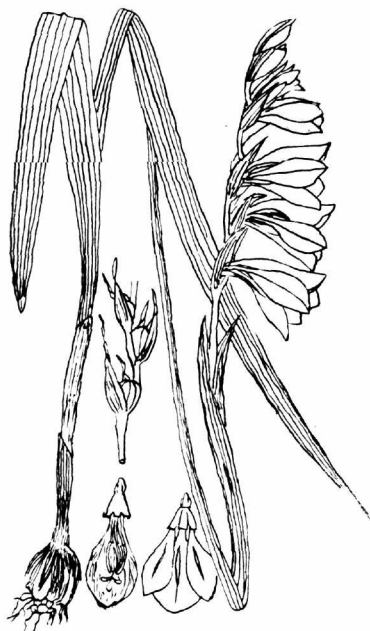
18. joon.

teda ei taha keegi meeleldi kättegi võtta. Vill-tulikat (*Ranunculus lanuginosus*) on seni leitud ainult paarist leukohast: Virumaalt Martsa metsast Toila lähedalt ja Vaivara ja Metsküla vaheli-

sest metsa kompleksist. Ta on suurte, lõhiste lehtedega, mis tihedalt, samuti kui varski on pikahatused, karvased. (11. joon.) Õied on kollased nagu enamikus kõigil tulikail. Taani merisalat (*Cochlearia danica*) on väike 10—15 sm kõrgune taim, mille kasvukohad on seotud mererannaga. Seni on leitud taani merisalatit Vilsandilt ja selle lähedastelt saartelt, Kihelkonnalt, Kübassaarelt, Noarootsist ja Osmussaarelt (12. joon.). Mererannaga seotud on ka randogaputk (*Eryngium maritimum*), mida seni leitud üksikuist kohist mererannalt Saare-, Hiiu- ja Läänemaalt ja Kihnu saarelt. Ta on 30—50 sm kõrge; lehed on torkivad, ülemised varreümbrised, valkja kirmega (13. joon.). Õied on sinakad või valkjad. See harva esinev taim võib hävida vaid seeläbi, et teda kui umbrohtu eemaldatakse ranna lähedusest. Must sepsikas (*Schoenus nigricans*) esineb vaid Saaremaa läänepoolses osas, samuti ka Hiiumaal Kõpu poolsaarel. See tarnataoline 30—40 sm kõrgune taim (14. joon.) ei ole millegagi silmapaistev ja teda võib vaid botaanik eraldada teistest sooniidu taimedest. Must sepsikas on Kesk- ja

19. joon.

20. joon.

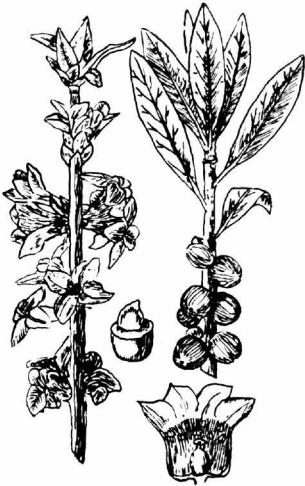
Lõuna-Euroopa taim ja jõuab Eestis oma põhjapiirile. Lõuna-Eestis, peamiselt Lõuna-Tartumaal, Võru- ja Petserimaal ja ka Õisu ümbruses Viljandimaal kasvab kohati kobarpea (*Ligularia sibirica*), mille lehed peaaegu varsakabja (konnakapsa) lehtede sarnased, õied on otsmises lihtsas kobaras (15. joon.), kusjuures korvõisikud on kollased. Taime kõrgus on 30—100 sm. See on

idapoolse päritoluga taim ning kaob Kesk-Euroopas koguni. Mõõ-
 dunud aastal tehti Eestis kindlaks m ä g i-l i p p h e r n e (*Oxytropis*
campestris) kasvukoht Harjumaal Kuusalu kihelkonnas Mähustel.
 See on ka ainuke selle taime leiukoht peaaegu kogu Baltimaal. Ta
 kuulub liblikõieliste sugukonda, tal on paaritusulgjad lehed, vars
 tõuseb juurmiste lehtede kaenlast (16. joon.). Õied on valkjaskol-
 lased, kohati punase kirmega. See on kõrgmägede, kaljude, ka po-
 laarmaade taim, mis pärast teda tuleb kohelda Eestis kui relikttaim.

Puudest võeti looduskaitse alla j u g a p u u (*Taxus baccata*),

21. joon.

22. joon.

23. joon.

mis kasvab kohati metsades Saare- ja Hiiumaal. Mandril esineb ta metsikult vaid Audrus Pärnumaal ning Nõva ümbruses Lääne-Harjumaal. See okaspuu (17. joon.) on jõudnud meil oma idapiirile ja metsikult ei esine ta idapool enam. Meil on ta sagedamini alusmetsana suurema metsa all. Selle taime hävinemisele aitab kaasa asjaolu, et inimesed valmistavad tema okstest pärgi surnuhaudadele, ilustavad okstega leinamaaju jne. Luuderohi ehk eefeu (*Hedera helix*) kasvab peamiselt Lääne-Saaremaal; ka Hiiumaalt Kõpu poolsaarelt on teda leitud. Enamasti roomab see taim mööda maad edasi metsaalusel, kuna vahest ta ronib puid mööda juurekeste abil üles (18. joon.). Seda taime on kerge tunda tema 3—5 hõlmaste lehtede järgi. Kesk-Euroopas on ta harilik ronitaim, Saaremaast idapoolle jääb ta ikka vähemaks. Võrdlemisi harva esinev on meil tuhkpihlakas (*Sorbus salicifolia*), mida seni on metsikult leitud vaid Saaremaa lääneosas. Teda võib eraldada pooppuust lehtede abil, sest tuhkpihlaka lehed on peaaegu munajad, saagja servadega (19. joon.), pooppuul aga sügavate hõlmadega. Tuhkpihlakas jõuab siin oma idapiirile.

Peale nende harvaesinevate ja täieliku kaitse all olevate taimede on keelatud veel mõne taime müük. Need on enamikus taimed, mis esinevad praegu veel üle maa üksikuis kohtades, kuid nende levimises on märgata vähenemistendentsi, mispärast nad võivad muutuda varsti haruldasteks, kui neid ei võeta kaitse alla. Need on: Väikesed õiene kuremõõk (*Gladiolus imbricatus*) — õied helepunased, tihedas ühekülgses kobaras, lehed lineaalsüstjad, lühemad kui umbes 50 sm kõrgune vars (20. joon.). Kasvab niisketel niitudel. Sinine võhumõõk (*Iris sibirica*) õied on sinised või violetsed; lehed pikad, 2—6 mm laiad, mõõkjad (21. joon.); vars õõnes, 60—70 sm kõrge. Leidub niisketel niitudel või võsades. Näsiniiin (*Daphne mezereum*) on roosa õitega 30—100 sm kõrgune põõsastaim (22. joon.), mis õitseb kevadel varem kui ilmuvad lehed. Üks varasemaist kevadtaimedest, mispärast teda tuuakse müügile suurel arvul. Mürgisemaid taimi meie taimestikust, mispärast ettevaatus tarvilik käsitamisel. Vareskold (*Lycopodium complanatum*) kasvab kuivadel nõmmedel, metsasihtidel jne. Tema maa-alusele varrele ilmuvad võsud, mis seisavad kaua aega rohelised (23. joon.). Suuremate linnade läheduses on ta juba kadunud.

Tallinna Politseiametnikkude Kogu asutamiskoosolek.

P. Samalo

Tallinna Politseiametnikkude Kogu asutamiskoosolek peeti 4. mail Kaubandus-tööstuskoja saalis. Koosoleku ruumi, mis selleks puhuks kaunistatud ilupuude ja eesti lippudega, oli koosoleku alguseks ko-

gunenud Tallinna-Harju prefektuuri piirkonnas asuvaist politseiüksusist ja -asutustist umbes 300-liikmeline politseiametnike pere eesotsas kohapealsete kõrgemate politseijuhtidega. Koosoleku avas prefekt N. Reiman, kes avasõnas mainis, et asutatavate politseiametnike kogudega algab politseis uus ajajärk enesearendamise töös. Sihid ja töövõimalused sel alal avarduvad, töö muutub plaanikindlamaks ja ühtlasemaks, mille loodetakse tagajärjeks peaks olema kogude tegevuses suur tööviljakus. Avasõnale järgnes hümn politseiorkestri saatel.

Selle järele võttis sõna Politseivalitsuse direktor R. Veermaa, kes tõi oma kõnes ette kokkuvõtetult järgmist: Eesti elu on ümberkorraldamisel paremusele. Politsei tahab aidata selleks kaasa, seepärast on vajalik ka politsei oma sisemise elu, enesearendava ja seltskondliku töö muutmine viljakamaks. Selleks ongi mõeldud politseiametnike koondamine kogudesse, kuhu kuuluvad kõik politseiametnikud, moodustades ühise pere, alates kordnikust kuni Politseivalitsuse direktorini. Vabateenijad ei ole küll arvatud tegevliikmete hulka, kuid neil on võimalik osa võtta kogude elust toetajate liikmetena ja saada osa ka neist hüvedest, mida meie kogud võivad pakkuda. Kuigi kogude põhikirjas on mõningaid kitsendusi, siis ei ole see kuidagi juhtkonna huvide eelistamiseks, vaid on arvestatud ikkagi ainult ametkonna huvisid. Politseiga ollakse vägagi rahul, kuid peame tunnistama, et enesearendamise alal on meil teha veel suur töö. Politsei kvalifikatsioon ja seltskondlik positsioon peab järjest tõusma ja tunnustust leidma. Muidugi ei ole mõeldav, et kogude töö annaks kohe esimesil aastail kõiki neid tagajärgi, mis neist oodatakse, kuid usume, et mõne aja pärast selguvad kõigile meie ühise koostöö tagajärjed ja meie võime koos loodud töövilja nautida.

Pikemalt kõneles prefekt N. Reiman kogude saamisloost, tehtud tööst, tuleviku kavatsusist ja väljavaateist, mainides kiitvalt seniseid politseiametnike organisatsioone kui tegureid, mis on arendanud politsei spordi- ja lasketaseme praegusele kõrgusele. Nn. „klubielu“ ei peaks kujunema politsei organisatsioonide peasihiks, vaid just loov töö, mida taotleb ka maksmapandud kogude põhikirja. Vaatamata, et kohapealsed kogud alles asutamisel, on ajutine keskkogu juhatus juba teinud tänuväärt töö ja tõsiasjaks on saanud ammuigatsetud politseiametnike puhkekodu, kus ametnikud võivad veeta oma puhkeaaja. Kõneleja avaldas lootust, et kui meie ametkond, võideldes senini mitmesuguste raskustega, suutis oma isetegevusega silma paista, siis nüüd hulga lahedamais oludes saavutatakse veelgi suuremaid tagajärgi.

Põhikirja järgi on Tallinna Politseiametnikkude Kogu esimeheks prefekt N. Reiman; abiesimeheks valiti abiprefekt B. Nykänen ja teisteks juhatuse liikmeteks: 5. jsk. kom. H. Lepp, krim.-pol. kom. E. Loovere, pol. pol. kom. J. Edesalu, konst. J. Piller, allkonst. A. Ausmaa ja A. Enno. Juhatusel liikmete kandidaatideks valiti: kom. K. Tamm, konst. J. Suuk, krim.-pol. abikom.

Tamtik ja kordn. Ludi. Revisjonikomisjoni valiti: esimeheks raudteede prefekt H. Kuben ja liikmeiks pol.-insp. A. Liit, abipref. J. Ehatamm, krim.-pol. abikom. R. Sammalkivi ja allkonst. J. Püü. Politseiametnike keskkogu nõukogusse valiti esindajaiks: abipref. B. Nykänen, kom. J. Seren, abikom. E. Sihv, abikom. L. Aenlo ja kom. A. Ottisaar.

Sektsioonide asutamise küsimuses asuti seisukohale, et Tall. Politseiametnikkude Kogu juures on soovitatav asutada allüksustena: 1) Tallinna Politsei Spordiring, 2) Tallinna Politsei Laskurklubi, 3) Muusika-laulu sektsioon ja 4) Üldhariduslik sektsioon.

Toetajate liikmete liikmemaksuks määrati: politseiametnikelt — toetajailt liikmeilt (vabateenijailt) Kr. 2.— ja võõrailt toetajailt liikmeilt Kr. 10.— aastas.

Umbes 2 tundi kestnud koosolek lõppes politseiorkestri marsihelide saatel ja üldise pildistusega.

Petiskosilasist.

S. Valge

Naise, kuid tihti ka mehe kergeusklikkus abielu sõlmimise küsimuse alal on sageli uskumata suur ja seda kasutavad petised, et selle abil elada kergelt ja muretut elu. Kuna teiste pettuste alal kurjategijad peavad alatasa mõtlema välja uusi võtteid, unsi trikke, et sisse vedada inimesi, sest publik on ettevaatlik ja ei lange kergesti vanade võtete ohvriks, kui need on laialdaselt teada (näiteks teada antud ajakirjanduse kaudu), on pettusi kõnesoleval alal kerge läbi viia vanade, kuid kahjuks ikka veel tagajärgi andvate abinõudega. Igas riigis võideldakse elukutseliste kosilaste vastu, kuid kõikjal konstateerib kriminaalpolitsei, et see kurjategijate arv ei vähene, vähemalt mitte sel määral, et võiks öelda, et võitlus nende vastu on annud juba häid tulemusi. Mida suurem riik ja mida suurem linn, seda kergem on toime panna neid pettusi, seda raskem on likvideerida petiskosilaste kahjulikku tegevust. Tarvitseb vaid kätte võtta Lääne-Euroopa linnade suuremaid ajalehti, et jõuda veendumusele, et protsessidel petiskosilastega pole lõppu. Samad ajalehed näitavad veel midagi muud: nad otse kubisevad abielluastumise soovi kuulutusist.

Seega oleme jõudnud abinõu juurde, millega töötab petiskosilane: kui keelata niisugused abiellumissoovi kuulutused, kaoksid ka pettused. Kuulutust ajalehes kasutab petis, kes tahab üle lüüa vanemate teenijate jne. raha, mis aja jooksul suure vaevaga kogutud, seda kasutab ka juhusteotsija, kes igatseb rikaste leskede või vallaliste varandust. Ajalehe kuulutuse abil teotseb ka kosjakontori omanik, kes vaid kuulutab miljonäridest, kes soovivad abielluda vaeste tütarlastega, ja jõukatest vaeslastest, kes tahavad astuda abiellu vaeste meestega. Rumalailt, kes lähevad niisuguse petise õnge, tõmmatakse viimased sendid taskust „tarvilike avansside, posti-, telegraafikulude“ jne. näol.

Isegi siis, kui sissekukkunu lõpuks taipab, et on tegemist petisega, ei saa tihti viimasele midagi teha, sest kahjukannataja ei taha võimudele asjast teatada, kartes häbi lisaks materiaalsele kaotusele. See asjaolu raskendabki suurel määral politsei tegevust võitluses nende kurjategijatega. Ei taheta ilmuda tunnistajaks piinlikku protsessi ja saada kaaskodanike naeru osaliseks, ei taheta näidata, et peeti jahti rikkale naisele või mehele. Seejuures minnakse veel välja tihti õigustatud arvamusest, et kaotatud raha nii-kui-nii ei saa tagasi, milleks ennast veel häbistada.

Kuna vahetalitajate kuulutused arvestavad lugejate ja asjast huvitatute rumalust, on petiskosilaste kuulutused juba hoopis kardetavamad. Viimaste iseärasuseks on harilikult see asjaolu, et kuulutuses liialdatakse oma heade omadustega ja ei nõuta partnerilt õieti midagi. Kuid kavalamad petised oskavad koostada ka väga süütuid kuulutusi, mille tekst ei lase kuidagi aimata, et tegemist on petisega. Kavalad petiskosilased oskavad sarnaselt koostada abiellumissoovi kuulutusi, et need sobivad nimelt neile ringidele, kust ohvreid tahetakse leida. Üldse teotseb elukutseline kosilane põhimõtte järgi, et tuleb teotseda ohvri ringidesse kuuluva isikuna. Säärasel petisel on selge, et lihtne majateenija, müüjanna, tööline jne. ei taha abielluda mehega, kes kuulub teise seltskonda kui tema ise, kes seisab hariduselt ja kasvatuselt temast kõrgemal või jällegi überpöördult. Petis ei arvesta sel alal muidugi *ettetulevate* eranditega, vaid üldreegliga. Seejuures teab ta hästi, et teda koheldakse teatava umbusaldusega, kui ta esineb teisest ringist pärit mehena, et teda siis vaadeldakse teravamalt, et teda väga kergesti ei usta.

Kuidas siis petiskosilane harilikult teotseb? Ta loeb kõigepealt hoolega kuulutusi, mille abil vanemad naisterahvad või lesed, kellel on väike varandus, endale otsivad abielukaaslast. Rippuvalt kuulutuse sisust annab ta kirjavahetusse astudes kuulutajaga enda kohta üldisi teateid ei kunagi laskudes üksikasjusse, sest ta ei soovi, et tema isiku kohta hakataks tegema järelepärimisi või ette võtma teisi samme, mis võivad avastada pettuse katse. Isikuil, kes endale on sunnitud otsima eluseltsilist ajalehtede kuulutuste kaudu, pole harilikult suurt valikut ja saadud kirjadest on enamalt jaolt petise oma kõige sümpaatsem — see inimene tunneb tööd! Tal pole sugugi tähtis, kuidas näeb välja abielulda soovija, missugused on tema iseloomu jooned, tema kalduvused, tema tugevad ja nõrgad küljed. Kõik see ei paku huvi petisele, sest ta ei mõtlegi kosida abieluühikajat, ta tahab üle lüüa vaid viimase raha. Kuna petisel pole tähtsad partneri omadused, on ta konkurentidest tükk maad ees: talle meeldivad kõik partneri nõrkused ja inetused! Isiklik kokkusaamine petisega kõvendab ohvris harilikult veel seda head muljet, mida on jätnud kirjad. Petis on tagasihoidlik, kuid mitte liiga tagasihoidlik, ta on väga vastutulelik ja äärmiselt lahke. Kui on tegemist majateenijaga, müüjannaga, töölisega jne., ühe sõnaga väikese palgaga inimesega, kuulab ta tähelepanelikult ära partneri kaebusi

töö raskusist ja leivaisade hoolimatust käitumisest, kannatlikult trööstib ta partnerit ja avaldab lootust, et need mured ja raskused „lugupeetud preilil“ varsti kaovad — siis kui nemad kord õnnelikult abielluvad. Ka tema ise tundvat neid raskusi — ja sellele järgneb tema eluloo kirjeldus, mis on muidugi algusest lõpuni välja mõeldud ja nii koostatud, et ta sobib partnerile. Ega petis enne enesest ei kõnele, kui partner on oma südame tühjaks puistanud! Siis seletab petis harilikult edasi, et ta olevat kõigist raskusist (tänu muidugi oma suurele visadusele ja töötahtele ning -võimele) õnnelikult saanud üle ja olevat nüüd omaette peremees, kuigi mitte jõukas, siis vähemalt küllaldase kapitaliga, et võimaldada peret muretult ülal pidada. Esimene kohtamine möödub sel viisil vastastikuse hea arusaamise tähe all. Vahekorrad lähevad aja jooksul ikka soojemaks, kuid harilikult mitte liiga soojaks, sest sugulisse ühendusse kirjeldatud petised harilikult ei astu oma ohvritega, nad kardavad, et siis on raskem lahti saada „pruudist“. Teisiti talitavad need petised, kes on astunud ühendusse jõukate naistega. Seal on sugulisse ühendusse astumine üheks petise eesmärgi saavutamise tähtsaimaks eelduseks, sellega ta saab oma kätte trumbi, mida ta pärast raha väljapressimiseks väga osavalt kasutab. Ta ähvardab teatada asjast avalikkusele ja oskab oma ohvrit nii mõjutada, et see on nõus maksuma, seejuures on petis küllalt ettevaatlik selleks, et mitte sattuda politsei kätte. Mis puutub vaesemate abielluda-soovijate rahasse, siis aegamööda petis saab ka selle endale. Tal on korraga vaja raha mingisuguse kautsjoni maksmiseks, millest oleneb „tähtsa äri kordaminek,“ mis lõplikult kindlustab tuleviku jne., selle ja sarnaste ettekäänete all ta meelitab raha välja oma ohvrit, et siis, kui enam midagi pole loota või kui asi muutub hädaohtlikuks, jäljetult kaduda.

Kuna petis, kes petab raha välja vaesemalt abielluda-soovijalt, teotseb lihtsa inimesena, peab petis, kellel on tegemist jõukate ja haritud kihtidesse kuuluvate naistega, teotsema juba teisiti. Ta peab näitama head kasvatust ja haridust, ta välimus peab olema meeldiv, tal peab võimalikult olema ka mingisugune kõlav tiitel. Viimast leida pole muidugi raske. Sõltuvalt sellest, kellega petisel on tegemist, nimetab ta ennast arhitektiks, inseneriks, direktoriks jne., lisades sellele välismail harilikult juurde veel doktori tiitli, vähemalt neis riiges, kus see tiitel imponeerib ja on laialt tarvitusel. Kui on tegemist jõukate leskedega või üksildaste daamidega, imponeerib välismail eriti veel aadlitiitel. See on tingimata vajaline, kui ohver ise on aadliseisusest, säärasel korral võetakse harilikult endale kraad kangem tiitel kui on ohvrit. Pärast maailmasõja lõppu hakati välismail eriti mängima vene aadlisoost pagulasi, muidugi kui oli kindel, et ohver ei tunne vene keelt (ja paljud siis seda tunnevad!), pole kunagi Venemaal käinud ja ei tunne vene olusid. Keska ja Lääne-Euroopa riigid kubisesid vene „aristokraatidest“, kes polnud Venemaad kunagi näinud!

Eriti raske on paljastada petiskosilase tegevust ja teda anda

kohtu alla, kui tema ainult aeg-ajalt mängib seda osa ja iga pettuse järele peab suuremat vaheaega. Kui ta on oma ohvrilt välja petnud raha, ehteasju jne., siis on asi kergem, kuid hoopis raske on siis, kui ta seda ei ole teinud. Ta ei eita kunagi, et ta on oma ohvriga sageli kohanud, temaga käinud kohvikuis, kinodes ja teatreis. Ta seletab vaid, et pikemaajalise kokkupuutumise tagajärjel partneriga on tema jõudnud veendumusele, et see talle ei sobi ja et abiellumine oleks õnnetuseks mõlemale poolele. Mis tema partner ja viimase sugulased talle on vahepeal annetanud, olevat õieti tema omandus, kuid ta olevat nõus kõike seda tagasi maksma niipea kui see võimalik on, ta vaatavat saadud summadele kui laenudele. Kui ei suudeta tõendada vastupidist, jääb petisel õigus ja teda pole võimalik viia teenitud karistuse alla seni, kuni samasugused lood temaga ei kordu.

Üldiselt võib öelda, et elukutselisiks kosilasiks on harilikult mehed, kuna naised on petetavad. Juhtub ka ümberpöörduid. On olnud küllalt juhtumeid, kus naised petavad abiellumissoovi ettekäändel mehi, lubades tuua abiellumise puhul suure kaasavara. Need naispetised lähevad välja, et saada rikkalikke kingitusi ja elada „tulevase abikaasa“ arvel lõbusat ja muretut elu: reisida, külastada restorane, teatreid jne. On isegi ette tulnud juhtumeid, kus mõnel õige ettevõtlikul naispetisel on korraga mitu kandidaati! Lõpuks muidugi tuleb kõik avalikuks. Kui juba petetud naised asjast harva teatavad võimudele, siis mehed veelgi harvem. Nad eriti kardavad skandaale, mis võivad tekkida kohtuprotsessi tagajärjel, ja kuna nad harilikult on kas ärimehed või palgalised ametnikud, võivad sarnased skandaalid neile tuua tõsist kahju. Parem lepitakse juba kaotatud raha ja ajaga ja püütakse tulevikus olla targem ning ettevaatlikum. Hoopis halb on asi siis, kui „pruut“ on oma „peigmehele“ petnud välja suuri rahasummasid; sarnased asjad tulevad tihti politsei kätte, kuigi tihti on küsitav, kas saab veel tagasi antud raha. On olnud juhtumeid, kus sarnasel naispetisel on olemas ka tegelik peigmees, kes asjast ja ärist, mida ajab tema tulevane naine, midagi ei tea, kellel pole aimugi, missugusel teel tulevane naine endale muretseb kaasavara, mis tal tema oma sõnade järgi on olemas.

Lõpuks veel mõni sõna abielu vaheltsobitajaist. Neid teotseb suurlinnades palju. Harilike teadetebüroode kõrval, mis aitavad selgitada, kes on tõeliselt partner, kellega soovitakse abielluda, missugune on tema või tema vanemate või lähemate sugulaste varanduslik seis, teotseb hulk ettevõtlikke petjaid, kes tahavad olla vaheltsobitajaiks abiellu astuda soovijate vahel ja kes tegelikult ei tee muud midagi, kui kasseerivad sisse raha kergeusklikelt inimesilt. Sarnased kosjakontorite omanikud töötavad ainult kuulutuste abil. Kuulutatakse näiteks ajalehes, et keegi rikas orb, kellel on nii ja nii palju varandust ja kes on kasvanud üles välismaal, soovib kodumaale siirduda ja abielluda kodumaalasega. Kuulutuses aetakse veel mitmesugust juttu, kuid lõpp on ikka sama: arvesse tu-

levad ainult meesterahvad, kes küll on ilma varanduseta, kuid kel-
lel on kindel sissetulek; vahetalitajale tuleb saata näopilt, anonüüm-
setele kirjadele ei vastata ja teisi vaheltsobitajaid ei vajata. Need
tingimused on selleks, et 1) petisel oleks kindlustus, et tema tule-
vasel ohvril oleks raha, mida saab välja petta, et 2) teada oleks,
kellega on tegemist, muidu võib sisse kukkuda, ja et 3) asjasse ei
segaks mõni kolmas isik, kes võib nurja ajada loodetava teingu.
Kui nüüd kandidaadid kirjutavad, algab petisel lõikus: küsitakse
kandidaadilt raha kõiksugusteks kuludeks, kõiksuguste ettekäänete
all, alates postikuludest ja lõpetades reisikuludega tulevase „pruudi“
juurde, kellega on vaja „suuliselt lõplikult läbi rääkida“ — ja mida
kaugemal asub oletatav pruut, seda suuremad on loomulikult reisi-
kulud. Lõpuks katkeb ohvri kannatus, ta kirjutab ähvardavaid
kirju ja läheb lõpuks ise kontorisse. Kui asi on nii kaugel, on
„kontor“ harilikult likvideeritud ja petetu saab veel ainult konsta-
teerida, et „kontor“ koosnes mingisugusest urkast, kus muud polnud
kui katkine laud ja kolme jalaga tool! Petis aga algab oma tegev-
vust suurlinna mõnes teises rajoonis samade võtetega ja harilikult
sama eduga, sest tema rajab oma edu inimeste igavesele rumalu-
sele!

Tihti võetakse appi veel noor ilus tütarlaps, kes mängib rikka
orvu osa. Kulud on muidugi suuremad (tütarlapsele tuleb maksta,
kontor peab asuma enamvähem korralikes ruumes), kuid suuremad
on ka tulud. Abiellu astuda soovijad satuvad vaimustusse, nähes
ilusat „rikast orbu“ ja maksavad kõiksuguste fantastiliste kulude
katteks meeleldi lisaks suuri summasid, mis juba varem makstud,
enne tütarlapsega tutvumist. Iga sissekukkunu kalkuleerib seal-
juures, et tulevane kaasavara katab sajakordselt kõik kulud. See
mõtlemisviis on petisel teada ja sellele ta rajab oma tegevuse. Ühel
ilusal päeval saab siis kandidaad kirja, millega kontoriomanik talle
kahjatsedes teatab, et rikas orb ei valinud teda oma tulevaseks abi-
kaasaks, vaid kellegi teise. Kui asjad jõuavad kohtusse, siis selgub,
et tõesti kandidaate oli rohkem kui üks, kuid see on ka ainus tõsi-
asi terves komöödias, tüssata said kõik.

Avalike maksude sissenõudmisest.

E. Dolf

Käesoleva aasta 1. juulil hakkab maksma Administratiiv-sisse-
nõudmise seaduse muutmise seadus (RT 29 — 1936), mis toob
maksvasse olukorda suure muudatuse. Vastandina 1932. a. maks-
mahakanud Administratiiv-sissenõudmise seadusele, mis paneb
kõigi administratiiv-sissenõudmiste teostamise üldreeglina politseile,
näeb nimetatud muutmise seadus ette, et riiklikud asutused peale
kohtuasutuste toimetavad administratiiv-sissenõudmisi selleks mää-
ratud ametnike kaudu. Samuti toimetavad riiklikud pangad admi-
nistratiiv-sissenõudmisi oma ametnike kaudu või Majandusministri

nõusolekul selleks eriti määratud ametnike kaudu. Kõigi eeltähendatud sissenõudmistele teostamist võib panna politseile ainult Vabariigi Valitsuse määrusega. Peale selle jääb Vabariigi Valitsusele õigus panna administratiiv-sissenõudmistele teostamist selleks eriti loodud asutustele. Nende riigimaksude sissenõudmist, millest omavalitsused saavad osa või mis on seoses omavalitsuse maksudega, võidakse Majandusministri poolt kokkuleppel Siseministriga antud määrusega panna omavalitsustele. Omavalitsuse maksude sissenõudmine toimub omavalitsuse oma ametnike kaudu, kuid Siseministri määrusega võidakse valdades teatavat liiki omavalitsusmaksude sissenõudmist panna politseile. Samuti teostavad vähemusrühvuste kulturomavalitsused ja kojad oma maksude sissenõudmist oma ametnike kaudu, misjuures Siseministril jääb õigus panna tähendatud maksude sissenõudmine politseile või omavalitsustele, viimaseile, kui tähendatud maksud on seoses omavalitsuse maksudega.

Peale riigi- ja omavalitsusasutuste, riiklike pankade ja kulturomavalitsuste ning kodade on veel muid asutusi ja organisatsioone, kelle sissenõudmistele eriseaduste alusel teostatakse administratiivkorras. Seaduse järgi jääb viimati tähendatud asutuste ja organisatsioonide sissenõudmistele teostamine ka edaspidi politseile, kui vastavais eriseadustes on nähtud ette tähendatud asutuste ja organisatsioonide sissenõudmistele teostamine administratiivkorras.

Administratiiv-sissenõudmistele seaduse muutmise seadusega politsei vabastamine suuremast osast administratiiv-sissenõudmistele teostamisest on tingitud järgmisest asjaoludest. Aja jooksul on kasvanud politsei poolt administratiivkorras sissenõudmistele maksude ja muude tasumata jäänud rahaliste kohustuste arv õige suureks ja seetõttu moodustab nende tegelik sissenõudmine praegu kaugelt üle poole välispolitsei üldisest töökoormast. Nii oli 1933./34. a. aruande järgi välispolitsei toimetuses olnud 1.212.740 kirjalikust aktist 644.327 akti puhtadministratiiv-sissenõudmistele asju. Seejuures on maksuvõlgade sissenõudmine tülilikaid toiminguid, kus ühe ja sama võla pärast tuleb kulutada sageli rohkem aega ja energiat kui ühegi teise puhtpolitseilise ülesande sooritamisel. Säärane töökoormatus maksude sissenõudmistele alal halvab politsei tegevust tema otsese ülesande alal, milline olukord ei ole loomulik ega kuidagi lubatav.

Administratiiv-sissenõudmistele seaduse muutmise seaduse elluviimiseks on pandud maksma järgmised seadused, määrused ja korraldused:

1. Administratiiv-sissenõudmistele teostavate omavalitsustele seadus 3. juunist 1936. Selle seaduse tarvidus on tingitud asjaolust, et Administratiiv-sissenõudmistele seaduse muutmise seaduse järgi hakkavad omavalitsused käesoleva aasta 1. juulist teostama omavalitsusmaksude sissenõudmist oma ametnike kaudu. Peale selle võib Majandusminister kokkuleppel Siseministriga panna omavalitsustele ka riigimaksude sissenõudmist, millest omavalitsused saavad osa või mis on seoses omavalitsuse maksudega. Samuti võidakse Siseministril erikorral-

dusega panna omavalitsusile teatavate kodade ja vähemurahvuste kultuuromavalitsuste maksude sissenõudmine. See kõik tingib tarviduse, anda seadusega vajalised eeskirjad, mis kindlustaksid omavalitsusteenijate kaudu toimetatavate sissenõudmiste korralikkuse ning edukuse. Selle seaduse järgi võivad administratiiv-sissenõudmiste teostajaiks olla nii valitud kui ka määratud omavalitsusteenijad. Nad määratakse ametisse linna-, alevi- ja vallavalitsuste poolt. Ametisse määramised kuuluvad linnades Siseministeeriumi Omavalitsuste Osakonna direktori, alevites ja valdades vastava maavalitsuse esimehe kinnitamisele. Omavalitsuste Osakonna direktoril on õigus administratiiv-sissenõudmise teostamise alal anda juhtnööre kõigile administratiiv-sissenõudmist teostavaile omavalitsusteenijaile, ajutiste maavalitsuste esimeestel vastavate alevi- ning vallaomavalitsuste teenijaile. Ajutiste maavalitsuste esimeestel on õigus kõrvaldada vastavate alevi- ja vallaomavalitsuste teenijaid administratiiv-sissenõudmise teostamisest, kui nende tegevuses administratiiv-sissenõudmise alal esineb korratusi. Sama õigus on Omavalitsuste Osakonna direktoril linnaomavalitsuste teenijate suhtes.

2. A v a l i k k u d e m a k s u- j a m a k s u t r a h v i v õ l g a d e s s i s s e n õ u d m i s e l v õ e t a v a l i s a r a h a s e a d u s (nende ridade kirjutamisel veel lõplikult vastu võtmata). Administratiiv-sissenõudmise seaduse muutmise seadus muudab senise korra avalikkude maksu- ja trahvivõlgade sissenõudmise alal selles mõttes, et kuna senise korra järgi maksude sissenõudmise kohustus lasus politseiametkonnal, toimub see, alates 1. juulist, peamiselt selleks eriti määratud ametnike või omavalitsuste kaudu, ning ainult erandlikult võidakse sissenõudmiste toimetamist panna politseile või selleks eriti loodud asutusele. Neil asjaoludel tuli asendada Seadus lisaraha võtmise kohta riigimaksuvõlgade sissenõudmisel (RT 4 ja 75 — 1921) uue seadusega, kuna senine seadus oli koostatud eeldusel, et järelevalvet kõigi avalike maksude sissenõudmisel teostab Maksudevalitsus, sissenõudmine aga toimub ainuüksi politsei kaudu. Seetõttu tuli ka reguleerida sissenõutud lisaraha vastavate osade kuuluvus ja jaotamine vastavalt sellele, kes teostab võlgade sissenõudmise kohta järelevalvet ning kes tegelikult nõuab neid sisse. Lisaraha määr ja osade suhe selle jaotamisel järelevalvet ja sissenõudmist teostavate asutuste vahel, võrreldes senise maksva korraga, jääb muutmatuks. Lisaraha seadus määrab, et avalike maksu- ja maksutrahvivõlgade sissenõudmisel võetakse võlgnikelt lisaraha 5% määral sissenõutavast võlasummast. Lisaraha tasumise kohustus tekib maksuvõla sissenõudmiseks kirjaliku korralduse tegemise päevast. Laekunud lisarahast kantakse linnades ja alevites 50% ning valdades 75% asutuste arvele, kes teostavad maksuvõla sissenõudmist, kuna ülejäänud osa läheb asutuse kasuks, kes teostab maksuvõla sissenõudmise järelevalvet. Kui sissenõudmist ja järelevalvet teostab üks ja sama asutus, siis kantakse lisaraha täielikult selle asutuse arvele. Kui maksuvõla sissenõudmine toimub politsei kaudu, siis kantakse vastav lisaraha osa (linnades ja alevites 50% ning

valdades 75%) Siseministeriumi Politseivalitsuse deposiiti. Politseivalitsuse deposiidi arvele kantud summadest Siseministri korraldusel makstakse eritasu neile politseiametnikele, kes näitasid erilist hoolsust maksuvõlgade sissenõudmise alal või maksustamiseks vajalike andmete kogumisel. Kui maksuvõla sissenõudmise järelevalvet teostab Majandusministeriumi Maksudevalitsus või temale alluv asutus, siis kantakse vastav lisaraha osa Majandusministeriumi Maksudevalitsuse deposiiti. Deposiidi arvele kantud summadest Majandusministri korraldusel makstakse autasu ametnikele, kes näitasid erilist hoolsust maksuvõlgade sissenõudmise järelevalvel ja juhtimisel või maksustamiseks vajalike andmete kogumisel.

3. Vabariigi Valitsuse poolt 11. juunil 1936 antud Riiklikute asutiste administratiiv-sissenõudmiste politsei kaudu teostamise määrus. Selle määruse järgi politsei teostab riiklike asutuste adm.-sissenõudmisi, arvatud välja posti-, telegraafi-, telefoni- ja raadiomaksude ning Raadio-ringhäälingu kasutamismaksude sissenõudmine linnade ja alevite administratiivpiires, samuti need administratiiv-sissenõudmised, mis Majandusministri poolt kokkuleppel Siseministriga pandud omavalitsusile. See määrus hakkab maksma 1. juulil 1936. Nagu nägime, vabaneb politsei 1. juulist üldreeglina riiklike asutuste adm.-sissenõudmiste teostamisest. Adm.-sissen. sead. muutm. s. § 3 kolmas lõige näeb ühtlasi ette, et Vabariigi Valitsuse määrusega võidakse siiski riiklike asutuste sissenõudmiste teostamist panna ka politseile. Kuna kõik riiklikud asutused kaugeltki ei suuda 1. juuliks korraldada adm.-sissenõudmiste teostamist oma ametkonna kaudu, siis osutub paratamatult tarvilikuks teatavate riiklike asutuste adm.-sissenõudmiste teostamine jätta esialgselt politseile. Nii näebki käesolev määrus ette, et politsei toimetab kõiki riiklike asutuste administratiiv-sissenõudmisi, arvatud välja määruses loetletud sissenõudmised.

4. Siseministri poolt 3. juunil 1936 antud Valdades omavalitsuse maksude politsei kaudu sissenõudmise määrus. Selle määruse järgi kõigi omavalitsuse maksude sissenõudmine valdades toimub kuni 1. oktoobrini 1936 politsei kaudu. Kuni 1. oktoobrini 1936 valdades politsei poolt alustatud omavalitsuse maksude administratiiv-sissenõudmise toimetused viiakse lõpule viimase poolt. Omavalitsuse maksude sissenõudmine valdades kuni 1. oktoobrini on jäetud politsei toimetada sel põhjusel, et vallaomavalitsused kaugeltki ei suuda 1. juuliks korraldada adm.-sissenõudmiste teostamist oma ametnike kaudu.

5. Siseministri korraldus 3. juunist 1936 Vähemusrahvuste kultuuromavalitsuste maksude politsei kaudu sissenõudmise kohta. Selle korraldusega pannakse 1. juulist s. a. vähemusrahvuste kultuuromavalitsuste maksude sissenõudmine väljaspool linnade administratiivpiire politsei peale. Selle korralduse andmist põhjustas Saksa Kultuuromavalitsuse palve panna kultuuromavalitsuse maksude sissenõudmine

ka edaspidi politseile, sest kulturomavalitsuse liikmed elavad vabariigis niivõrd laialipillatult, et maksude sissenõudmiseks eriliste ametnike teenistusse võtmine osutub ebakohaseks, kuna tihti nende sõidukulud eriti maal ulatuksid suurema summani kui laekunud maksuvõlad.

6. Siseministri korraldus 3. juunist 1936 kodade maksude sissenõudmise kohta. Korraldus näeb ette, et kodade maksude sissenõudmist toimetab politsei, arvatud välja omavalitsuse maksudega seoses olevad maksud, mis nõutakse sisse alates 1. oktoobrist 1936 vastavate omavalitsuste kaudu. Kuni 1. oktoobrini 1936 politsei poolt alustatud adm.-sissenõudmiste toimetused viiakse lõpule viimase poolt.

Loetletud seaduste, määruste ja korralduste alusel peab toimuma 1. juulist s. a. avalike maksude sissenõudmine. Kas uus kord toob enesega kaasa mõningaid raskusi ja milliseid nimelt, seda näitab lähem tulevik. Kindlasti saadakse neist raskusist üle. Siseministeeriumi Omavalitsuste Osakonnas on praegu koostamisel maksude sissenõudmise juhatuskiri administratiiv-sissenõudmist teostavale omavalitsusteenijaile. See juhatuskiri, kui ta on lõppkujul valminud, saadetakse nimetatud teenijaile käsitamiseks kätte.

Administratiiv-sissenõudmise seaduse § 5 järgi sissenõudmisi teostavad ametnikud, kui nad ei kanna ametlikku vormiriiet, peavad ametitalitustel kandma Siseministri poolt kinnitatud rinnamärki riigivapiga. See rinnamärk leiab lähemal ajal kinnitamist. Maksude sissenõudmist teostavil ametnikel tuleb varustada nimetatud rinnamärkidega.

Perekonnaseisuseaduse muutmisest.

Oskar Angelus

Perekonnaseisuseadus (RT 191/192 — 1925) hakkas maksma nagu teada 1. juulil 1926, välja arvatud 15 paragrahvi, mis pandi kehtima juba 21. detsembrist 1925, et võimaldada vajalikke ettevalmistamistöid seaduse terves ulatuses maksmapanemiseks eel-tähendatud tähtajaks.

Seega möödub käesoleva aasta 1. juulil kümme aastat seaduse kehtimahakkamisest, mis tõi põhjalikke muudatusi meie perekonnaseisu muudete registreerimises ja läks diametraalselt vastu endisele korrale.

Selle kümne aasta jooksul seadus on püsinud muutmatul kujul, vaatamata sellele, et ta lahendab väga olulisi küsimusi kodanike elus ja löi nagu öeldud meie ühiskondlikus elus sootuks uue korra. See asjaolu on tõenduseks, et seadus oli hästi läbi mõeldud ja tehniliselt eeskujulikult välja töötatud, sest paljude teiste samatähtsate sea-

duste suhtes meie ei saa konstateerida sama püsivust, sama konstant-sust, nagu Perekonnaseisuseaduse kohta.

Kuid meie ajal on elutempo väga kiire ja näib, et ka Perekonnaseisuseadus praegusel kujul ei jää enam kauaks püsima, vaid vajab igapäevasest elust tingitult muutmist.

Need muutmised võivad olla kaht liiki: 1) sisulised, maksvat süsteemi suuremal või väiksemal määral muutvad uuendused ja 2) tehnilised, mis süsteemi ei muuda, vaid korraldavad ümber ühe või teise küsimuse, mida kehtiv seadus nii hõlpsasti ei lahenda, kui seda praegu lahendada peaks ja lahendada võiks.

Süsteemi muutmise küsimust on mitmel korral puudutatud, kusjuures seda muutmist pooldavad peamiselt kiriklikud ringid, soovides maksma panna paralleelregistreerimist. Kuna see küsimus on väga laiaulatuslik ja suure põhimõttelise tähtsusega, pealegi veel puht-riigipoliitiline küsimus, ei tahaks praegu seda küsimust puudutada, mistõttu peatun vaid tehnilist laadi muutmiste juures, mis minu arvates tuleksid võimalikult lähemal ajal läbi viia.

Need tehnilist laadi muudatused tingiks: 1) kehtiva Perekonnaseisuseaduse mõne paragrahvi muutmist, 2) mõne paragrahvi väljajätmist ja 3) mõne uue paragrahvi võtmist seadusse.

Muutmist vajaksid minu arvates kõigepealt järgmised Perekonnaseisuseaduse paragrahvid: 7, 8, 11, 13, 16, 18, 23, 24, 27, 29, 44, 55 ja 61 ja seda järgmistel kaalutlustel.

1. M a k s v a § 7 järgi (esimene lõige) on perekonnaseisuametnikuks: alevites ja valdades alevi- või vallasekretärid, linnades linnasekretär või linnavalitsuse liige linnavalitsuse määramisel; suuremates linnades võib linnavalitsus perekonnaseisuametnikuks määrata eriametniku. Peale selle on perekonnaseisuametnikeks veel võimalikud, millest allpool lähemalt.

Eeltoodud § 7 esimese lõike redaktsioon asetab tihti omavalitsusi raskesse olukorda tingimuse tõttu: 1) et valdades ja alevites on perekonnaseisuametnikuks ex officio alevi- või vallasekretär ja 2) et eriametniku perekonnaseisuasjade ajamiseks võib määrata vaid suuremates linnades.

Meil on nagu teada hulk valdu, kus elanike arv on hoopis suurem kui paljudes linnades. Nii ületab Petserimaa suurte valdade (mis meil on teadupärast üldse kõige suuremad elanike arvult), Irboska, Senno, Vilo, Petseri, elanike arv järgmiste linnade elanike arvu: Haapsalu, Kuressaare, Otepää, Paide, Paldiski, Petseri, Põltsamaa, Tapa, Tõrva, Türi, Võru. Need — väiksemad — linnad on siiski asetatud paremasse seisundisse neist suurematest valdadest: kuigi ka neil pole kehtiva seaduse põhjal õigust määrata eriametnikku perekonnaseisuasjade ajamiseks, võivad nad tarbekorral perekonnaseisuametniku ülesanded panna mõnele linnavalitsuse liikmele, valdades (ja alevites) aga peab perekonnaseisuametnikuks eranditult olema valla- (või alevi-) sekretär. Eeltoodud vallad on elanike arvult küll eriti suured ja moodustavad ses mõttes erandi Eesti valdade seas, kuid asi pole sisult palju parem, kui me vaatleme valdu muis riigiosades. Mispärast peab näiteks Kloostri vald (Harju-

maa) või samasuurune Väinjärve vald (Järvamaa), Keina vald (Läänemaa), Tori vald (Pärnumaa), Torgu vald (Saaremaa), Avinurme vald (Tartumaa), Püssi vald (Virumaa) jne. olema halvemas seisukorras kui neist elanikkude arvult väiksemad linnad: Haapsalu, Kuressaare, Otepää, Paide, Paldiski, Petseri, Tapa, Tõrva, Türi? Sarnaseid näiteid võib muidugi veel tuua maailm.

On selge, et keegi pole tahtnud vahet teha valdade (ning ale-vite) ja linnade vahel, asetades ühte raskemasse olukorda kui teist. Põhjused, mispärast seadusandja tol ajal tegi vahet, on peamiselt järgmised. Valdades oli ja on tegelikult võimatu panna perekonnaseisuametniku kohuseid mõnele vallavalitsuse liikmele: arvestades maksetavat palgasuurust peab järeldama, et vallavanema kui ka tema abi amet on rohkem auamet kui mingi palgaline koht, mistõttu ei saa üheltki vallavalitsuse liikmelt nõuda, et ta viibiks igapäev vallamajas, nagu seda nõuab perekonnaseisuametniku töö, seda enam, et vallavalitsuste liikmete elukoht asub harilikult kaugel vallamajast. Perekonnaseisuametnik aga peab alati kättesaadaval olema, näiteks surmajuhude registreerimiseks. Samuti ei saa nõuda, et iga vallaomavalitsus valiks endale vallavalitsuse liikmeid, kelle hariduslik tasapind lubaks täita perekonnaseisuametniku kohuseid. Teiselt poolt polnud vallasekretärid seaduse maksmapanemise ajal nii tööga koormatud kui praegu, sest neile pandud uute ülesannete hulk on vahepeal tunduvalt tõusnud.

Teisest küljest ka linnade suhtes pole olukord normaalne. Kehtiv seadus kõneleb sellest, et „suuremates linnades“ võib linnavalitsus perekonnaseisuametnikuks määrata „eriametniku“. Missugused on need suuremad linnad? Kahtlemata kuuluvad nende hulka Tallinn, Tartu, Narva ja Pärnu, kuid edasi: kas Võru oma 6000 elanikuga kuulub veel sinna või mitte? Olukorrast on nii üle saadud, et Siseminister, kasutades temale kõnesoleva seaduse § 63 antud õigust, anda täiendavaid määrusi ja juhtnööre Perekonnaseisu-seaduse käsitamiseks ja teostamiseks, on määrusega kindlaks määranud, missugused linnad kuuluvad seaduses nimetatud suuremate hulka. Siseministri juhtnööride Perekonnaseisuseaduse kohta (RT 48 — 1926) § 2 (RT 40 — 1932) järgi loetakse praegu suuremateks linnadeks: Tallinn, Tartu, Pärnu, Narva, Valga, Rakvere, Nõmme ja Viljandi; seejuures pole huvita märkida, kuidas aja jooksul on Perekonnaseisuseaduse mõttes meil arenenud suuremate linnade mõiste. Nimetatud juhtnöörid algkujul (RT 48 — 1926) loevad suuremate linnade hulka üksnes Tallinna ja Tartu; samal 1926. aastal antud juhtnööride muudatus (RT 81 — 1926) lisab neile linnadele veel Pärnu linna; 1930. aastal antud juhtnööride muudatus (RT 4 — 1930) laiendab veelgi suuremate linnade mõistet, juurde võttes eelnimetatutele: Narva, Valga, Rakvere ja Nõmme linnad; 1932. aasta juhtnööride muudatus (RT 40 — 1932) lisandab kõigile neile veel Viljandi linna. Kaugemale minna oli juba raske, kui taheti kuidagi seadusest kinni pidada, seejuures on aga tarvidus eriametniku järgi ka väiksemates, eelpool loendamata linnades. sest

igal pool pole võimalik siin ühel ja seal teisel põhjusel panna perekonnaseisuametniku ülesanded mõnele linnavalitsuse liikmele. Linnasekretärid on aga ka väiksemates linnades tihti teiste ülesannetega nii koormatud, et nad ei suuda korralikult täita ka perekonnaseisuametniku ülesandeid, seda enam, et need ülesanded on viimaste aastate jooksul eriti suureks kasvanud perekonnanimede ja nimede eestistamise ülesannete juurdetulekuga ja isikutunnistuste väljaandmise panemisega linnade perekonnaseisuametnikele.

Tegelikult on olukorrast mitmel pool nii üle saadud (nii valdades kui ka linnades), et perekonnaseisuasju ajabki mõni eriametnik, kellel aga puudub õigus aktidele alla kirjutada, abielu sõlmimise toiminguid teha jne., ühesõnaga olukord on niisugune, et tegelikult ajab asju üks ametnik, vastutust aga kannab teine.

Kehtiv seadus kõneleb eriametnikust, kelle suuremates linnades võib määrata perekonnaseisuametnikuks, tegelikult on ka sellest mööda mindud tegeliku elu nõudel. Ei saa kujutleda, et näiteks Tallinnas suudaks üks eriametnik kuidagi toime tulla perekonnaseisuametniku ülesannetega, mistõttu Tallinnas teotseb tegelikult ka mitu üheõiguslikku perekonnaseisuametnikku, õigemini terve perekonnaseisumet, mis aga pole kokkukõlas seaduse täpse väljendusega.

Kõike eeltoodut arvestades tuleks § 7 esimese lõike praegune redaktsioon muuta ja maksma panna järgmisel kujul: „Linnades on perekonnaseisuametnikuks linnasekretär või linnavalitsuse liige linnavalitsuse määramisel. Alevites ja valdades on perekonnaseisuametnikuks alevi- või vallasekretär. Siseministri nõusolekul omavalitsused võivad määrata perekonnaseisuametnikuks eriametniku või tarbekorral mitu eriametnikku“. Siseministri nõusolek oleks tarviline selleks, et ühtlustada üle riigi kavatsetavat korda.

Samuti tuleks muuta § 7 teine lõige ja nimelt ses mõttes, et kirikute koguduste ja usuühingute vaimulikud Siseministeeriumi registreerib perekonnaseisuametnikuks ja vabastab perekonnaseisuametniku kohuste täitmisest vastava kiriku, usuühingu või usuühingute liidu valitsuse või juhatuse ettepanekul. Sellega siis kaoks maksev kord, mis teeb vahet üksikute kirikute ja usuühingute vahel ses mõttes, et näiteks mõne kiriku või usuühingu vaimulik saab pida perekonnaseisuametniku ametit vaid Vabariigi Valitsuse loal, kuna teise kiriku või usuühingu vaimulikud ei allu sarnastele kitsendustele (nende kirikute ja usuühingute vaimulikud, kellel Perekonnaseisuseaduse § 7 maksmahakkamise ajal oli õigus registreerida perekonnaseisu muudatusi). Niisugune vahetegemine pole kokkukõlas meie aja vaimuga ega kirikute ja usuühingute seaduse (RT 107 — 1934) mõttega, pealegi pole tegelik elu tõendanud, et oleks vajadus kirjeldatud vahetegemise järele.

Iseküsimus on, kas ei peaks § 7 viimane lõige ette nägema perekonnaseisuametnike-vaimulike eemaldamise võimaluse perekonnaseisuametniku kohalt, kui nad sinna ei kõlba. Maksvas redaktsioonis pole see küsimus ette nähtud, puudutakse — nagu minu ar-

vates ka tulevikus tuleks teha — ainult vaimulike vabatahtlikult perekonnaseisuametnikeks hakkamise ja sellest ametist vabatahtlikult lahkumise korda. See on tingitud sellest: 1) et omavalitsuste perekonnaseisuametnike eemaldamise kord sellest ametist pole nähtud ette kõnesolevas seaduses ja 2) et seda — ametist vallandamise — küsimust lahendavad üldseadused, vaimulike suhtes eeskätt Kirikute ja usuühingute seadus ja Distsiplinaarseadustik.

2. Järgmine tarvilik Perekonnaseisuseaduse muudatus käib § 8 kohta. See muudatus on ainult puhtvormilist laadi ja tuleks läbi viia ainult siis, kui ette võetakse teisi kõnesoleva seaduse muutmisi. Nimelt tuleks kustutada maksva § 8 teine lõige, kuna see on vastolus Kirikute ja usuühingute seadusega. Endine Usuühingute ja nende liitude seadus (RT 183/184 — 1925) nägi ette võimaluse välisriigi kodanikul pidada vaimuliku ametit, kuigi ainult Vabariigi Valitsuse loal. Sarnane välismaalasest vaimulik võis edasi kõnesoleva § 8 teise lõike põhjal pidada perekonnaseisuametniku-vaimuliku ametit, kui jällegi Vabariigi Valitsus seda lubas; ühesõnaga võis endise korra järgi välismaalane-vaimulik olla perekonnaseisuametnikuks-vaimulikuks, kui Vabariigi Valitsus talle andis kaks luba. Maksev Kirikute ja usuühingute seadus üldse ei näe ette võimalust välismaalasel pidada vaimuliku ametit, ükski võim ei saa enam erandeid teha ühe või teise välisriigi kodaniku-vaimuliku suhtes, seetõttu pole aga enam ka võimalik, et välismaalane oleks perekonnaseisuametnikuks-vaimulikuks, siin ei aita enam Vabariigi Valitsuse luba, kuigi kehtiv § 8 redaktsioon seda näeb ette. Arusaamatuste vältimiseks tuleks eeltähendatud põhjustel kustutada Perekonnaseisuseaduse § 8 teine lõige.

3. Kehtiv Perekonnaseisuseadus (§ 11 j. t.) näeb ette järgmiste raamatute pidamist perekonnaseisuametnike poolt: aktiraamat sündide registreerimiseks, aktiraamat abielude registreerimiseks, aktiraamat surmade registreerimiseks, protokolliraamat, perekonnaregister (peavad ainult omavalitsuste perekonnaseisuametnikud), aktideregister (peavad ainult perekonnaseisuametnikud-vaimulikud). Neist raamatutest on ülearuseks osutunud perekonnaseisuametnike-vaimulike poolt peetav aktideregister. Viimasesse kantakse kõik samad andmed, mis esinevad omavalitsuste perekonnaseisuametnike poolt peetavais perekonnaregistreis, kusjuures aga vahe seisab selles, et perekonnakirjade korraldamine ja erilehekülje avamine perekonnaregistris on sunduslik kõigile kodanikele (Perekonnaseisuseaduse § 1) ja tuleb läbi viia 1. jaanuariks 1938 (Siseministrilt Perekonnaseisuseaduse kohta antud juhtnõõride muudatuse § 60, RT 102 — 1934), kuna aktideregistrisse kantakse andmed ainult vastavasse kogudusse kuuluva isiku kohta. Aktideregister tahab kuidagi asendada endisi nn. personaalraamatuid, kuid ei saavuta oma sihti, mida tõendab kõige paremini see tõsiasi, et perekonnaseisuametnikud-vaimulikud tegelikult seda raamatut ei peagi, muidugi välja arvatud vähesed erandid. Juba seaduse vastuvõtmisel praegu maksval kujul juhiti mitmelt poolt tähelepanu

sellele, et aktideregister moodustab igasuguse praktilise tähtsuset, täitsa ülearuse raamatu. Kuna aga mõnelt poolt sarnase personaalraamatu aseraamatu siseseadmist nõuti, võetigi kõnesolev raamat nende raamatute sekka, mille pidamine on perekonnaseisuametnikele-vaimulikele sunduslik.

Nüüd 10-aastase praktika järgi oleme nii kaugele jõudmas, et kustutada teiste ülearuste asjade seas ka aktideregister Perekonnaseisuseadusest, kuna nagu tähendatud kirikud ise seda enam ei poolda. Olenevalt sellest tuleks kehtivas seaduses jätta välja sõna „aktideregister“ seal, kus ta esineb (§ 11, 16, 17 ja 18).

4. P e r e k o n n a s e i s u s e a d u s e § 13 järgi aktiraamatute teised eksemplarid saadetakse hoiule Siseministeeriumi iga aasta lõpul seitsme järgmise päeva jooksul. Kõik need, kellel on tulnud tegeleda Perekonnaseisuseaduse ellurakendamisega, teavad väga hästi, et see on n. öelda surnultsündinud paragrahv. Suured perekonnaseisuaametid ei suuda kõige parema tahtmise juures täita seda seaduse eeskirja, eriti kui arvestada asjaolu, et aasta viimastel päevadel, s. o. jõulupühadel, abiellub hulk rahvast. Kuid seda nõuet ei saa ka täita päris väikesed perekonnaseisuaametid, kus on näiteks aasta viimasel päeval ette tulnud perekonnaseisumuudete registreerimisi. Mõni päev vähemalt kipub enamikul perekonnaseisuaametnikel antud tähtajast üle minema, suurematel perekonnaseisuaametitel aga hoopis rohkem. Seetõttu, vaadeldes, kuidas tegelikult asju aetakse ja neid ajada jõutakse, tuleb otsustada, et praegune seadusega antud tähtaeg on liiga lühikene ja et aktiraamatute teiste eksemplaride saatmise tähtaega Siseministeeriumile tuleb pikendada; praktiliselt näib, et ühekuune esitamise tähtaeg on sobiv ja lahedalt läbiviidav.

On perekonnaseisuaameteid, kus aasta jooksul ühtki registreerimist ei esine. Sellest aga Siseministeerium muidugi ei tea, vaid ootab uue kalendriaasta alul kõigi perekonnaseisuaametite poolt teistide esitamist ja pärast seadusega antud tähtaaja möödumist tuletab selle esitamise vajadust meelde. Muidugi on see asjata töö. Et ära hoida sarnaseid arusaamatusi, tuleks perekonnaseisuaametnikele, kellel ei olnud registreerimisi, sellest teatada Siseministeeriumile algava aasta esimese kuu jooksul.

Seega võiks kujuneda Perekonnaseisuseaduse § 13 uues redaktsioonis järgnevaks:

„§ 13. Aktiraamatute teised eksemplarid saadetakse hoiule Siseministeeriumi iga möödunud aasta kohta järgneva aasta I. veebruariks.

Kui möödunud aasta jooksul perekonnaseisuaametnikul ei olnud sünni, abielu ja surma registreerimisi, teatab ta sellest Siseministeeriumile eelmises lõikes tähendatud tähtajaks.“

5. Olenevalt eeltähendatud aktideregistri äralangemisest tuleb muuta seaduse § 16, mis minu arvates võiks kujuneda järgmiseks:

„§ 16. Perekonnaregistrit peetakse kõidetud raamatuna.

Perekonnaregistrile peetakse tähestik kaardisüsteemi järgi.”

Teine lõige on võetud seaduse § 17 (viimane lõige) ja seda seepärast, et § 17 võiks minu arusaamise järgi üldse välja jääda põhjusil, millest allpool lähemalt.

6. Perekonnaseisuseaduse § 18 muutmine on samuti tingitud esijoones aktideregistri kaotamisest. Kui aga seda paragrahvi muuta, siis võiks viia läbi veel teise ajakohase muudatuse. Kehtiv redaktsioon näeb ette, et aktiraamatute, protokolliraamatute, perekonnaregistri (ja aktiregistri), tähestiku ja Perekonnaseisuseaduse põhjal väljaantavate tunnistuste vormid määrab Vabariigi Valitsus Siseministri ettepanekul. Ei tohi unustada, et seadus võeti vastu 1925. a., s. o. ajal, mil isegi Vabariigi Valitsusele ei tahetud anda kerge südamega määrusandmise õigust, kõnelemata üksikutest valitsuse liikmetest. Sellest siis tuligi, et isendast nii väikese ulatusega küsimus, nagu seda on eelnimetatud vormide kinnitamine, anti Vabariigi Valitsuse otsustada. Minu arvates on küll ja küll, kui Siseminister neid vorme kinnitab, mispärast ka selles osas tuleks kõnesolev paragrahv muuta, jättes seda sisult muudes osades endiseks.

7. Kõige tähtsamad muudatused, mida tuleks uue seadusega läbi viia, on need, mis käivad vigaste aktide parandamise korra kohta. See aktide parandamise küsimus ongi valusamaid senises praktikas ja sellel alal veidi teise korra loomine ongi annud tõuke üldse võtta revideerimise alla kehtiv Perekonnaseisuseadus tema muutmise ja täiendamise mõttes.

Esimene paragrahv, mida tuleks teise korra maksmapanemisel muuta, on § 23. Kuid siin ei tule muudatus sisuline, vaid ainult süsteemi parandamiseks. Nimelt tuleks minu arvates praegune § 23 jätta alles maksval kujul ja temale lisandada § 24 esimene lõige vastavalt ümberredigeeritud kujul, nii et uus § 23 sisaldaks eeskirju peamiselt vigaste ära kirjade ja nende vahetamise kohta aute, täpselt õigete ära kirjade vastu.

8. Oluline on aga kehtiva seaduse § 24 muutmine. Nagu eelpool tähendatud, peaks selle paragrahvi esimene lõige minema teise lõikena § 23 juurde kui süsteemilt sinna kuuluv.

Nagu teada toimub vigaste aktide parandamine praeguse § 24 põhjal kahel teel: kas täiendava akti koostamisega korras, mis on maksev akti tegemisel või aga — sisulise vea puhul — administratiivkohtu korras (asjad alluvad jaoskonnakohtunikule).

See vigaste aktide kord ei ole kõige otstarbekohasem, ta on pealegi mõnel korral peaaegu läbiviimatu. Täiendava akti koostamine on igal juhul raskepärane toiming: tuleb kutsuda perekonnaseisumetisse tunnistajaid jne., kes tihti pole enam kättesaadavad, eriti siis, kui täiendav akt koostatakse tükk aega pärast algakti koostamist, või kes ei ilmu perekonnaseisumetniku sellekohasel kutsel täiendavale aktile allakirjutamiseks: mõnikord tõesti mõjuvaid põhjusil, mõnikord aga peljates pikka teed, asjatut ajaraikamist jne. Neis maakohtades, nagu Saaremaal ja Petserimaal, kus

asub liikuv rahvas, kes ülalpidamist teenib kuskil mujal, on aktide parandamise kord täiendava akti koostamise teel väga raske. Tõeliselt võimatuks võib see muutuda aga meie välisesindustes, kellele nagu teada samuti lasub perekonnaseisuametnike ülesandeid. Kui välisesindustes on akt koostatud ja seda hiljem tuleb parandada täiendava aktiga, on tunnistajad jne. tihti ammiugi mööda maailma laiali sõitnud, nende kätteleidmine ja kohalesaamine on äärmiselt raske.

Teine praeguse korra raskus seisab selles, et ta ei määra kindlaks, milline on see sisuline viga, mida võib parandada ainult kohtuteel. Seepärast satub jaoskonnakohtunike kätte rohkem asju kui vaja, kuna tihti ei juleta tunnistada mittesisuliseks veaks säärast, mis tõepoolest kuulub just nende mittesisuliste hulka. See asjaolu aga koormab niikuinii tööga koormatud jaoskonnakohtunikke veelgi.

Neil põhjusil tuleks maksev kord muuta selles mõttes, et parandamine viidaks läbi: 1) ääremärkusega vastava akti äärel sellekohasel Siseministeeriumi nõusolekul (üldine kontroll kuskil keskkohas peab jääma, sest muidu võivad aktid jääda n. öelda saatuse hooleks), 2) kohtuotsusega akti sisulise vea puhul, kusjuures seadus loendab neid sisulisi vigu, ja 3) Siseministeeriumi perekonnaseisuarhiivi juhataja (või üldosakonna direktori) korraldusel, kui üks ja sama perekonnaseisumuudatus on registreeritud kahekordselt.

Selle tagajärjel peaks kehtiv § 24 minu arvates kujunema järgmiseks:

„§ 24. Kui viga on juhtunud aktis eneses, teatab perekonnaseisuaametnik sellest: 1) mittesisulise vea puhul — Siseministeeriumile akti ääremärkusega parandamise korraldamiseks; 2) sisulise vea puhul linna, koguduse või usuühingu perekonnaseisuaemetniku koostatud aktis — Siseministeeriumile, valla või alevi perekonnaseisuaemetniku koostatud aktis — ajutisele maavalitsusele vea parandamiseks kohtuteel.

Sisuliseks veaks loetakse: sünniaktis — eksimus vastsündinu sünniajas, -kohas, nimes, soos; lapse registreerimine mitte tema seaduslikkude vanemate nimele; vanemate nimede või perekonnanimede tundmatuseni moonutamine; abieluaktis — eksimus abielu registreerimise ajas; abiellujate nimede või perekonnanimede tundmatuseni moonutamine; surmaaktis — eksimus surmaajas, -kohas; isiku surnuks registreerimine kellegi teise asemel; surnu nime või perekonnanime tundmatuseni moonutamine.

Samuti kuuluvad parandamisele kohtuteel puudulikud aktid, millesse küll pole sattunud sisulist viga, kuid mille parandamine ääremärkusega osutub võimatuks.

Juhtumil, kui üks ja sama perekonnaseisumuudatus on registreeritud kahekordselt, kuulub üks aktidest tühistamisele Siseministeeriumi perekonnaseisuarhiivi juhataja korraldusel vastava ääremärkusega.“

On selge, et Siseministeerium võib lubada aktide parandamist

ääremärkustega ainult juhul, kui talle esitatakse dokumentaalsed andmed selle kohta, et tehtud viga tuleb parandada ja nimelt nii, nagu neis dokumentides on tähendatud. Sama selge on aga, et kõiki andmeid ei saa dokumentaalselt tõestada ja sarnasel puhul kuulub vea parandamine (eeltoodud 2. lõige) kohtu kompetentsi, kuigi tege mist pole sisulise veaga.

9. Perekonnaseisuseaduse § 27 tuleks veidi täiendada ühenduses § 24 muutmisega, nii et paragrahvi algus kujuneks järgmiseks: „§ 27. Seadusjõusse astunud kohtuotsuse ärakirja või Siseministeeriumi korralduse (§ 24) põhjal teeb...“ Samuti tuleks sama § 27 teine lõige täiendada ses mõttes, et Siseministeeriumile teatatakse kõigist akti äärele tehtud märkustest vastavate paranduste või märkuste tegemiseks aktiraamatute teistes, Siseministeeriumis hoiul olevates eksemplarides. Praegu redaktsioon sarnast nõuet ei sisalda, tegelikult aga on see nõudmine juba ammu maksmata pandud ja täitmise leidnud, mis ka loomulik, sest vastasel korral kaotaksid aktide teised eksemplarid oma mõtte, nad ei ühtuks enam algaktidega.

10. § 29, 44 ja 55 muutmine pole oluline, kuid soovitatav, kui juba seadust muudetakse; nimelt on vaja kokkukõlla viia seaduse paragrahvid juhtnõuude vastavate paragrahvidega andmete märkimise osas sünni, abielu või surma registreerimisel. Omal ajal pandi maksmata juhtnõuud, millistesse võeti andmeid, mis on olulised, kuid olid seadusest miskipärast välja jäänud, nagu välismaalaste suhtes kodakondsuse märkimine, vastava akti koostamise aeg. Tegelikult olukorda tuleb seadusega tagantjärele sanktsioneerida. Redaktsioonilised muudatused neis paragrahvides seisavad selles, et andmete järjekord on muudetud ja nimelt nii, nagu tegelikult sünnib andmete märkimine aktides.

11. Muutmisele tuleks võtta veel § 61, nimelt ses mõttes, et perekonnanime ja nime muudatused registreeritakse perekonnaregistris ja aktiraamatutes sellekohaste dokumentide põhjal, praegu maksev redaktsioon kõneleb vaid registreerimisest vastavate omavalitsuste perekonnakirjades. Missugused need seaduslikus korras toimunud perekonnanime ja nime muudatused on (seadustamise, adopteerimise, abiellumise, abielu lahutamise, perekonnanime või nime muutmise jne. tagajärjel), tuleks loetleda määruses, mitte aga seaduses nagu praegu.

Need on minu arvates need tähtsamad tehnilist laadi muutmised, milliste läbiviimine Perekonnaseisuseaduses oleks soovitatav. Peale eeltoodud muudatuste on siin ja seal kõneldud veel teistest võimalikest ja isegi väga tarvilikest muudatusist. Nii näiteks on ette pandud muuta perekonnaregistri pidamise korda, seda lihtsustades seega, et vastsündinud lastele avatakse perekonnaregistris erilehekülj alles siis, kui nendega on Perekonnaseisuseaduse mõttes midagi juhtunud. Praegu nagu teada avatakse see erilehekülj kõigile lastele. Isiklikult pooldan seda seisukohta ja loen otstarbetuks avada erilehekülj lastele, kellega perekonnaseisult

midagi ei juhtu terve eluaeg, s. o. kes sünnivad ja kord surevad abiellu astumata, lapsi sünnitamata, adopteerimata jne. Kuid pean seejuures tunnustama, et kokkuhoid, mis sarnasel teel saadakse nii töö kui ka materjalide suhtes on üle maa kõigi omavalitsuste perekonnaseisuametnike vahel jaotatuna niivõrd väike, et sellepärast pole mõtet piike murda.

Ühenduses eeltähendatud Perekonnaseisuseaduse muudatustega tuleks sootuks kaotada § 17. Tema esimene lõige maksval kujul — perekonnaregistris erilehekülje avamise küsimus vast-sündinud kodanikule — sisaldab sedasama, mis seaduse § 35 ja 36, see kordamine III peatükis („Perekonnaseisu dokumendid“) on ülearune ja näib isegi süsteemilt ebaõige. Sama § 17 teine lõige kaotab iseendast maksvuse, kui otsustatakse aktideregister likvideerida ja ühenduses sellega muuta vastavad paragrahvid. Nii jääks § 17 veel ainult kolmas lõige, mille järgi perekonnaregistri tähestikku peetakse kaardisüsteemi järgi, missugune lõige peaks sisul kuuluma § 16 juurde, kuhu seda minu arvates ka tuleb asetada.

Lõpuks veel ühest muudatusest, mis seisab ühenduses 1. aprillil s.a. kehtimahakanud Administratiivmenetluse seadusega (RT 4 — 1936). Viimase seaduse § 5 loendab põhjusi, mille olemasolul ametnik peab taanduma. Kuna sama seaduse § 1 järgi seaduse eeskirju kohaldatakse kõigile asjadele, mis kuuluvad riigi- või omavalitsusasutuste võimkonda, käib § 5 ka perekonnaseisametnike kohta. Sama § 5 p. 1 järgi ametnik peab taanduma asjas, millest võtavad osa ta ise, ta abikaasa, sugulane ülenevas või alanevas jões või sugulane küljjoones kuni neljanda astmeni või hõimlane kuni teise astmeni. Perekonnaseisametnik selle seaduse eeskirja järgi talitades ei saa enam registreerida oma vennapoja sündi, oma onu surma, oma õetütre abiellumist jne., mis aga on perekonnaseisametniku tegevuse asjatu kitsendamise eriti maal, valdades. Perekonnaseisametniku-vallasekretäri sugulased peavad ainult seetõttu, et nad seisavad teatud suguluses perekonnaseisametnikuga, minema kuskile mujale, võib olla isegi kaugele, et registreerida perekonnaseisu muuteid. Seejuures ei tohi unustada, et kõik registreerimised sünnivad teatud isikute teadaannete põhjal, mida mõnel korral veel kinnitavad tunnistajad, kusjuures nii teadaandjad kui tunnistajad aktile alla kirjutavad. Seetõttu ei saa perekonnaseisametnik minu arvates koostada akti, kui ta ise esineb teadaandjana või tunnistajana.

Arvestades kõike seda, tuleks minu arvates Perekonnaseisuseadus täiendada § 10¹, mis kõlaks järgmiselt: „§ 10¹. Perekonnaseisametnik peab taanduma, kui ta esineb sünni või surma teadaandjana, abiellumise soovi avaldajana või tunnistajana akti või protokollki koostamisel.“ Analoogiline kord maksab muide ka välismaal, nagu näiteks Šveitsis ja Saksas.

Ametlik osa.

Piirivalve Valitsuse ülema käskkiri 5. maist s. a. nr. 60.

Kodukaunistamisaasta töötab pärast raamatuaastat kujuneda teiseks võimsaks rahvuslikuks aktsiooniks. Kodukaunistamise alal on tehtud piirivalves aastate jooksul tunnustusväärset tööd. On kerkinud nägusaid hooneid ja kaunistatud ümbrust. Tööd on tehtud palju, kuid seda on ka veel tegemata. Kodukaunistamistöö, mis eriti sel aastal töötab võtta laia ulatuse, tuleb täie innu ja armastusega jätkata ka piirivalves. Seal, kus on juba ümbrus korda seatud, tuleb ringi vaadata, kas siiski ei saaks veel midagi teha. Kus aga kaunistamistööd veel pooleli, seal tuleb seda püüda kiiremini lõpetada. Kus vähegi võimalik, tuleb istutada puid, põõsaid ja lilli, rajada viljapuuaeda, nägusaid muruplatse jne.

A. Kurvits,

kindral-major,

Piirivalve Valitsuse ülem.

Politseivalitsuse direktori käskkiri 12. maist s. a. nr. 6:

Vabariigi Valitsuse algatusel ja seltskondlike organisatsioonide agaral kaasaaitamisel on üleriiklikult teoksil kodukaunistamise aktsiooni läbiviimine. Sellest aktsioonist ei või eemale jääda ka politsei.

Politseiametkond peab kõigiti soodustama kodukaunistamise aktsiooni üldist teostamist ja eriti oma kodu ja selle ümbruse kaunistamise eest hoolitsema. Politseiamjad linnades ja politseikomissaride ning konstaablite kantseleid-korterid maal on kodanikele eriti silmatorkavad. Nende ümbruse kaunistamisel, puude ja põõsaste istutamisel ning nägusate lillepeenarde ja muruplatside rajamisel olgu politseiametniku kodu eeskujuks teistele ümbruskonnas. Riigi eelarves meil selleks summasid ei ole, kuid kodu kaunistamisel võib ka oma jõul palju ära teha.

Loodan politseiametkonnalt kodukaunistamise alal püüdlikkust ja ilusaid tulemusi.

Käsen korraldada prefektidel alluvaile vormikandjaile ametnikele koondrivi õppust kaitseväge 1933. a. Jalaväge eeskirja I osa nõuete kohaselt.

Koondrivi õppuse eesmärk on tõsta politseinike rivilist väljanägemist ja anda juhtkonnale praktilist oskust koondrivi õppuse juhtimiseks.

Prefektuurides, kus ametnike arv võimaldab korraldada kompanii koondrivi õppust, peavad abiprefektid, politseikomissarid ja abikomissarid tundma kompanii ja rühma koondrivi kohta käivaid käsklusi ja suutma juhtida kompaniid ning rühma koondravis. Kõik teised komissarid ja abikomissarid peavad tundma kompanii ja rühma koondrivi kohta käivaid käsklusi.

Konstaablid peavad tundma rühma ja jao koondrivi juhtimise käsklusi ja suutma juhtida rühma ja jagu koondravis.

Allkonstaablid, vanemkordnikud ja kordnikud peavad tundma üksiksõduri ja jao koondrivi kohta käivaid käsklusi ja peavad suutma juhtida jagu koondravis.

R i c h. V e e r m a a ,
Politseivalitsuse direktor.

Muudatusi rajoonide nimetuis:

Abruka ja Lümmada valla ümbernimetamise puhul Salme ja Lümanda vallaks on muudetud Lääne-Saare prefektuuri Abruka rajoon Salme rajooniks ja Lümmada rajoon Lümanda rajooniks.

Siseministri käskkirjaga 30. aprillist s. a.

on määratud inspektor Värdi Velner Omavalitsuste Osakonna direktori alaliseks asetäitjaks, arvates 29. aprillist s. a.

Ümberpaigutusi:

Viljandi jaoskonna politsei-abikomissar Johann Laiuks on määratud oma palvel ja teenistuse huvides Narva prefekti sekretäriks, arvates 1. maist s. a.

Teenistuse huvides on paigutatud ümber ja määratud 1. juunist s. a. arvates: Tartu 2. jaoskonna politseikomissar Eduard Kaljuveer — Valga jaoskonna politseikomissariks, Politseikooli komissar Morits Mällo — Jõhvi jaoskonna politseikomissariks, Rapla jaoskonna politseikomissar Julius Tiisväli — Politseikooli komissariks, Antsla jsk. politseikomissar Robert Hiio — Tartu 2. jsk. politseikomissariks, Raudteede prefektuuri politseikomissar Narvas Jaan Unt — Haapsalu jsk. politseikomissariks, Jõhvi jsk. politseikomissar August Sallun — Tõrva jsk. politseikomissariks, Tõrva jsk. politseikomissar Viktor Püvi — Narva 2. jsk. politseikomissariks, Mõisaküla jsk. politseikomissar Jüri Vainura — Antsla jsk. politseikomissariks, Raasiku jsk. politseikomissar August Kask — Mõisaküla jsk. politseikomissariks, Tapa jsk. politseikomissar Oskar Vetekivi — Raasiku jsk. politseikomissariks, Väike-Maarja jsk. politseikomissar Peeter Kutsar — Tapa jsk. politseikomissariks, Lihula jsk. politseikomissar August Priks — Väike-Maarja jsk. politseikomissariks, Narva 2. jsk. politseikomissar Gustav Uussaar — Lihula jsk. politseikomissariks, Tallinna 2. jsk. politseiabikomissar Rein Limberg — Rapla jsk. politseikomissariks, Tartu 1. jsk. politseiabikomissar Peeter Kirs — Raudteede prefektuuri politseikomissariks Narva, Põltsamaa jsk. konstaabel Vello Krimis — Viljandi jsk. politsei-abikomissariks, Tallinna 6. jsk. konstaabel Jaan Sternfeldt — Tallinna 2. jsk. pol.-abikomissariks ja Põltsamaa jsk. konstaabel Konrad Liivrand — Tartu 1. jsk. pol.-abikomissariks;

Tallinna-Harju prefektuuris:

Loksa rajooni konstaabel Jakob Tarto — Nõmme jsk. konstaabliks, Kohila rajooni konstaabel Voldemar Ilves — 1. jaoskonda konstaabliks, Harku rajooni konstaabel August Ruus — 5. jaoskonda konstaabliks, 3. ja linnaümbruse jsk. konstaabel Rudolf Palts — Loksa r. konstaabliks, 5. jsk. konstaabel Konstantin Grenzman — Harku rajooni konstaabliks ja Arestimaja konstaabel Karl Unt — Rapla 2. rajooni konstaabliks;

Tallinna-Harju prefektuurist:

konstaabel Artur Marks — Narva linna 7. rajooni konstaabliks, konstaabel Aleksander Sirp — Narva linna 5. rajooni konstaabliks, konstaabel August Tammiste — Haapsalu 2. rajooni konstaabliks, konstaabel Kaarel Lang — Kolovere rajooni konstaabliks Lääne-maale, konstaabel August Lindemägi — Viljandi linna 3. rajooni konstaabliks, konstaabel Aleksander Schönrok — Vilo 1. rajooni konstaabliks Petserimaale, konstaabel Kristjan Sillaste — Pärnu linna jsk. konstaabliks, konstaabel Johannes Aasa — Sõmeru 1. rajooni konstaabliks, konstaabel Ernst Tederson — Tartu-Valga prefektuuri koosseisu konstaabliks, konst. Eduard Lindemägi — Valga linna 1. rajooni konstaabliks, konstaabel Juhan Tammsaar — Velise 1. rajooni konstaabliks ja konstaabel Ants Mitt — Lihula rajooni konstaabliks;

Tallinna-Harju prefektuuri:

Tartu-Valga prefektuurist konstaabel Artur Hindoala — 3. ja linnaümbr. jsk. konstaabliks, konstaabel Oskar Pärn — Ratsareservi koosseisu konstaabliks; Viljandi-Pärnu prefektuurist: konstaabel Evald Mardna — Sadama jsk. konstaabliks ja konstaabel Jaan Mürk — 4. jsk. konstaabliks; Lääne-Saare prefektuurist: konstaabel Johannes Rattur — 1. jsk. konstaabliks, konstaabel Paul Sammet — 3. ja linnaümbr. jsk. konstaabliks, konstaabel Eugen Nõu — 3. ja linnaümbruse jsk. konstaabliks, konstaabel Eduard Haimla — Kohila rajooni konstaabliks Harjumaale; Viru-Järva prefektuurist: konstaabel Johannes Randrüüt — 3. ja linnaümbruse jsk. konstaabliks, konstaabel Otto Olving — Kopli jsk. konstaabliks; Narva prefektuurist: konstaabel Aavo Rajandu — 5. jsk. konstaabliks, konstaabel Endel Otter — 1. jsk. konstaabliks.

Narva prefektuuris:

Narva linna 5. rajooni konstaabel Johannes Nurk — Jõhvi alevi rajooni konstaabliks;

Petseri-Võru prefektuuris:

Vilo 1. rajooni konstaabel Erik-Valter Palm — Kolosovka rajooni konstaabliks.

Tallinna 5. politseijaoskonna konstaabel Enn Tali on määratud assistendiks poliitilise politsei komissari juurde, arvates 1. juunist s. a.

Saare rajooni konstaabel Herbert Johani on määratud kriminaalpolitsei assistendiks, arvates 10. juunist s. a.

Tallinna-Harju prefektuuris on paigutatud ümber teenistuse huvides, arvates 12. maist s. a.: 2. jaoskonnast: konstaabel Andrei Jansen — 1. jaoskonda, konstaabel Johannes Keermaa — 3. ja linnaümbr. jaoskonda, konstaabel Vilhelm Dulder — 4. jaoskonda; 1. jaoskonnast: konstaabel Eduard Prööm — 2. jaoskonda; 3. ja linnaümbr. jaoskonnast konstaabel Heido Talivee — 2. jaoskonda ja 4. jaoskonnast konstaabel Oskar Liblik — 2. jaoskonda.

Teenistuse huvides ja oma palvel on paigutatud ümber Võõpsu-

Kahkva rajooni konstaabel Eduard Voolaid Kõlleste-Karilatsi rajooni konstaabliks, arvates 1. juunist s. a.

Teenistuse huvides ja oma nõusolekul on paigutatud ümber Pajusi rajooni konstaabel Alfred Kaarsoo Uue-Põltsamaa rajooni konstaabliks, arvates 1. juunist s. a.

Raudteede prefektuuris on paigutatud ümber teenistuse huvides Virtsu rajooni konstaabel August Lohuaru Tapa rajooni konstaabliks, arvates 10. juunist s. a.

Ametist vabastamisi:

Perekonnaseisuarhiivi arhivaar Richard Karuks on vabastatud ametist parandamatu haiguse tõttu 25. juunist s. a. pensionile mineku puhul.

Kriminaalpolitsei assistent Oskar Kimmel on vabastatud ametist 10. juunist s. a. oma palvel teisele ametikohale ülemineku puhul.

Vajangu rajooni konstaabel Heinrich Tiik on vabastatud ametist parandamata haiguse tõttu pensionile mineku puhul, arvates 1. juunist s. a.

Raudteede prefektuuri Tapa rajooni konstaabel Elmar Raamat on vabastatud ametist parandamatu haiguse tõttu pensionile mineku puhul, arvates 3. juunist s. a.

Aumärke ja kõrgendusi ametialal:

Piirivalve Peipsi jaoskonna Mehikoorma rajooni valvurile n. a. o. Arnold Kaasik'ule on *Kaitseliidu Keskjuhatus* otsusega 15. veebr. s. a. annetatud III kl. Valgerist.

Piirivalve Lääne jaoskonna Haapsalu rajooni ülemale major K. Martlinn'ale (end. Martinson) on annetatud Eesti Punase Risti Peavalitsuse otsusega 24. veebr. s. a. Eesti Punase Risti mälestusmärk (II järk II aste).

Piirivalve Tallinna J.-Jõesuu rajooni kord. ülema k. t. kapral Ants Maide (end. Meister) on kõrgendatud hoolsa ja kiiduväärt teenistuse eest noorem-allohvitseriks, vanusega 1. juunist s. a.

Politseivalitsuses on registreeritud:

1) kindlustusteoreetilisi ja kutseoskuslikke küsimusi sisaldav ajakiri „Eesti Kindlustusleht“, ilmub Tallinnas, üks kord kuus; väljaandja Eesti Kindlustustegelaste Ühing ja vastutav toimetaja Hans Tomp;

2) poliitilisi ja päevasündmusi käsitava sisuga ajaleht „Uus Eesti Pärnu uudised“, ilmub Pärnus, kuus korda nädalas; väljaandja Kirjastus-osaühisus „Uus Eesti“ ja vastutav toimetaja — Mihkel Mõtus;

3) „Uus Eesti Narva uudised“, ilmub Narvas, kuus korda nädalas; väljaandja — K.-Ü. „Uus Eesti“ ja vastutav toimetaja — Valdur Mustel, ja

4) informatsiooni ja päevasündmusi sisaldava sisuga ajaleht „Olevik“, ilmub Nõmmel, üks kord nädalas; väljaandja ja vastutav toimetaja — Peeter Grünfeldt.

Politseivalitsuse poolt on antud load: laskeriistade ja m o o n a g a k a u p l e m i s e k s : Jõhvi Tarvitajateühisuse ju-

hatusele Jõhvis, Turuplats 9, maksvusega 5. maini 1937, Viljandi Eesti Põllumeeste Seltsi Kaubanduse Osakonnale Viljandis, Tallinna 3, maksvusega 1. juunini 1937, Viljandi Eesti Põllumeeste Seltsi Kaubanduse Osakonna Suure-Kõpu harukauplusele S. Kõpu vallas, maksvusega 1. juunini 1937, Tarvastu harukauplusele, Mustla alevis, maksvusega 25. maini 1937, ja Öisu harukauplusele, Öisus, maksvusega 1. juunini 1937, Tamsalu Tarvitajateühisuse juhatusel Nõmküla vallas, Tamsalus, maksvusega 25. maini 1937, ja Adolf Valentini p. Neumann'ile Narvas, Joala 22, maksvusega 8. maini 1937;

Laskeriistade parandamiseks: Karl-Villem Kanep'ile Otepääl, Pärnu t. 6, maksvusega 6. maini 1937, August Jakob'i p. Eiche'le Võrus, Kreutzvaldi 36, maksvusega 29. maini 1937 ja Joosep Jaani p. Rätsepale Avinurme v., Västriku k., maksvusega 2. juunini 1937;

Laskemoonaga kauplemiseks: Kärü Tarvitajate Ühingu juhatusel Kärü vallas, maksvusega 22. juunini 1937.

Politseivalitsuse direktori otsustega on tühistatud:

Elva alevis elutseva Adam Hermani p. Kresling'i, Uue-Antsla vallas elutseva Richard Karli p. Rägo, Oskar Jüri p. Villemson'i laskeriistade hoidmise ja kandmise load, Illuka vallas elutseva Eduard Pärtli p. Kuningas'e ja Järva-Jaanis elutseva Oskar Jaani pg. Tohu laskeriistaload jahipüüsi hoidmise ja kandmise osas ja Kärjala vallas elutseva Reinhold Peetri p. Sollmann'i laskeriistaluba revolvyri hoidmise ja kandmise osas.

Perekonnanimemuutmisi:

Siseministri käskudetäitja ohvitseri major Aleksander-Robert Tilger'i perekonnanimi on muudetud ja määratud temale uueks perekonnanimeks „Tilgre“, Nõmme jsk. konstaablile Erhard Krastin'ile — „Kaljuvee“, Kuimetsa rajooni konstaablile Johannes Anneljas'ele — „Hallismaa“, Kärkla 2. rajooni konst. Erni Jürgens'ile — „Jüristo“, Rikholdi rajooni konstaablile Helmut Franz'ile — „Tammjärv“, Jõhvi rajooni konstaablile Richard-Conrad Rootsmann'ile — „Raidna“, Politseivalitsuse assistendile Roman Strauss'ile — „Soider“, Tammistu-Vesneri rajooni konstaablile Rudolf Kruuse'le — „Kruusmaa“, Viljandi linna 4. rajooni konstaablile August-Herman Sooverk'ile — „Soovere“, Petseri linna 1. rajooni konstaablile Friedrich Hermann'ile — „Heinrand“, Rapla 1. rajooni konstaablile Jaan Rossmann'ile — „Roosma“, Rakvere linna 1. rajooni konstaablile Edgar-Ludvig Martinson'ile — „Maltre“, poliitilise politsei vanemale assistendile Martin Markson'ile — „Maavere“, pol. pol. assistendile Arnold Muhel'ile — „Raudalu“, Aakre rajooni konstaablile Leonhard Terri'le — „Ojavere“, Rasina rajooni konstaablile Eugen Daniel'ile — „Tanel“, Meremäe 2. rajooni konstaablile Arnold Grünthal'ile — „Raag“, Veltsa rajooni konstaablile Oskar Paris'ele — „Päris“ ja Piirivalve Petseri jaoskonna Valga rajooni ülemale R. Ludvig'ile — „Rünk“.

Küsimusi ja kostmisi.

„Eesti Politsei“ annab siin kõigile „E. P.“ tellijaile tasuta vastuseid. Kui keegi tellijaist soovib vastuse saada enne järgmise numbril ilmumist, siis saadetakse sellekohasel soovil vastus posti kaudu kätte, kui selleks on lisatud juurde 10-sendine postmark. Toimetus jätab enesele õiguse avaldada kirjateel saadetud vastused „Eesti Politseis“, kui küsimused on põhimõttelised ja üldhuvitavad.

L. P. Küsimus. Kas politsei peab lõpetama kõik temale kätetoimetatud maksunõuded, mis ta on saanud enne 1. juulit 1936?

Vastus. Adm.-sissen. seaduse muutmise seadus (RT 29 — 1936) vabastab politsei üldreeglina omavalitsuse maksude sissenõudmisest alates 1. juulist 1936. Kuid ühtlasi näeb sama seaduse IV osa ette üleminekuaja normina, et enne 1. juulit 1936 politsei-ametnike poolt alustatud adm.-sissen. toimetused viiakse lõpule viimaste poolt. See tähendab, et kõik maksusissenõudmised, mis on seaduslikul alusel esitatud politseile täitmiseks enne 1. juulit 1936, kuuluvad ikkagi teostamisele politsei kaudu ka pärast 1. juulit 1936, kuigi politsei on vastavat liiki sissenõudmiste teostamisest üldiselt vabastatud arvates 1. juul. 1936. Kui aga selline sissenõudmine, mille teostamisest politsei on üldreeglina vabastatud alates 1. juulist 1936, saabub politseile täitmiseks 1. juulil 1936 või hiljem, ei ole politsei enam õigustatud seda täitma. **N.**

V. v—s. Küsimus. Kaubandusliku ettevõtte korraldusel toimitavil vagunite laadimistööl sai õnnetusjuhtumi tagajärjel vigastada tükitööline. Kas lasub tööandjal kohustus tasuda vigastatud tööliste ravikulud ja maksta töölistele ja tema perekonnale haiguse kestel toetusraha?

Vastus. Kui tükitööline sai õnnetusjuhtumi tagajärjel vigastada kaubandusliku ettevõtte korraldusel toimitavil vagunite laadimistööl, ei ole tööandja üldiselt kohustatud tasuma vigastatud tööliste ravikulud ja maksuma talle haiguse kestel toetusraha. Kui aga tööandja on otseselt süüdi õnnetusjuhtumi tekkimises, on vigastatud töölistel õigus nõuda tööandjalt kahjutasu. **N.**

Konstaabel R. Küsimus 1. Mõnedes valdades on veel tegutsemas magasiad. Laenuks antud vilja valgasõudmisel praktiseerivad vallad moodust, et arvestavad vilja hinna rahale ja nõuavad vastava summa sisse politsei kaudu adm.-sissenõudmise korras. Kas on see teguviis õige?

Vastus 1. Balti kindral-kuberneri poolt 23. okt. 1869 kinnitatud instruksioon viljamagasiite valitsemise asjus annab vallale õiguse vilja kokkutoomist magasisse asendada rahaliste maksetega vastavalt turuhindadele. Magasivõlad kuuluvad sissenõudmisele adm.-korras. **N.**

Küsimus 2. Vee, maapinna ja õhu puhtusehoiu seaduse (RT 68 — 1935) § 4 l. II ütleb: „Maal tuleb majade õuede ja ümbruse

puhtuse alal täita sellekohaste määruste ja sundmääruste eeskirju.“ Kuidas saab sundida kodanikke õuesid ja maja ümbruses olevaid tänavaid puhastama neis kohtades, kus puuduvad vastavad määrused ja sundmäärused?

Vastus 2. Maal saab kodanikku sundida puhastama õue ja majaümbrust ainult sellekohaste seaduste ja määruste alusel. Üldiselt annavad selleks aluse maavolikogude ja ajutiste maavalituste poolt Rahvatervishoiu korraldamise seaduse § 15 (RT 2 — 1928) ja Semstvo seaduse § 108 p. 5 põhjal antud sundmäärused. Näiteks Võru maavolikogu poolt nakkushaiguste vastu võitlemise kohta vastuvõetud sundmäärus (RT 50 — 1932), mille § 24 ütleb: „Elumaja ümbrus peab olema puhas igasugusest mustusest, jäätistest ja väljaheidetest,“ samuti Viljandi maavolikogu poolt vastuvõetud sundmäärus puhtuse kohta (RT 175/176 — 1925). Edasi võivad olla selleks aluseks Vee, maapinna ja õhu puhtusehoiu seaduse (RT 68 — 1935) teostamiseks Sotsiaalministri poolt antavad määrused. Kus ei ole antud vastavat sundmäärust või määrust, eriti majade ümbruse puhtuse kohta, ei saa nõuda kodanikult elamu lähema ümbruse puhtuse suhtes rohkem, kui selleks annavad alust tervishoiu alal antud seadused ja määrused. **N.**

Küsimus 3. Kalapüügi seaduse § 3 ja 12 märkus 1 korraldavad kes ja kuidas võib kalu püüda. Tähendatud paragrahvides on juttu Peipsi ja Pihkva järvedest, kuidas on kalapüük korraldatud Lämmi järvel? Kalapüügi seaduses ei leidu sellele mingit vastust.

Vastus 3. Peipsi ja Pihkva järve ühendav veekogu, nn. Lämmi järv, loetakse Kalapüügi seaduse mõttes Peipsi ja Pihkva järve osaks. Seega maksab Lämmi järvel kalapüügi suhtes sama kord, mis on nähtud ette Peipsi ja Pihkva järve jaoks. **N.**

S. P. Küsimus 1. Kas ühise administratiivkaebuse puhul mitme isiku poolt tuleb kohtulõivu nõuda igalt kaebajalt eraldi?

Vastus 1. Riigikohus on seletanud (Riigikohtu Üldkogu toim. nr. 9 — 1935), et ühise administratiivkaebuse puhul mitme isiku poolt tuleb kohtulõivu ja revisjonimaksu nõuda ühekordselt juhul, kui kaebuse aineks on ühise ja lahutamata huvi kaitsmine. Taotleb aga iga kaebaja ühises kaebuses oma eri huvi rahuldamist, tuleb nõuda kaebuste esitamist eraldi ühes eraldi maksudega igalt kaebajalt. Seda seisukohta motiveerib Riigikohus kokkuvõetult järgmiselt: Administratiivkohtu korra § 2, 3, 10 11 j. t. kohaselt tuleb administratiivkaebus esitada üldreeglina iga isiku poolt, kes arvab oma õiguslikud või varanduslikud huvid administratiivasjus seadusevastaselt puudutatud olevat, omaette eraldi. Erandina sellest võib Adm.-kohtu korra § 44 (RT 10 — 1919) ja TKp S § 15¹ ja 15⁴ kohaselt ühise kaebusega administratiivasjus esineda üksnes juhul, kui kaebuse aineks on ühise ja lahutamata huvi kaitsmine, ja kui selle ühise huvi kaitse võib toimuda ka ühe isiku kaebusel tehtava kohtuotsusega, näiteks pärijate kaebus linnavolikogu otsuse vastu neile ühiselt kuuluva kinnisvara pealt kinnisvaramaksu määramise asjas. Niisugusel korral tuleb Adm.-kohtu korra § 36 ja

37 (RT 17 — 1932) kohaselt nõuda ühise kaebuse puhul ka ühekordselt kohtulõivu ja revisjonimaksu. Juhtudel, kui iga kaebaja taotleb kaebusega oma eri huvi rahuldamist ja kaebus tingib iga kaebaja kohta ka eraldi otsustamist või korraldamist, tuleb nõuda eraldi kaebuse esitamist ühes eri maksudega igalt kaebajalt, kuigi teatavail juhtudel asjatoimetuse hõlbustamiseks neid kaebusi võib ühendada ühte toimetusse, näiteks mitmele isikule kaebused, kes on maasaajatena eraldi kandideerinud kruntidele, viimastele maasaajate määramisel vallavolikogude ja aj. maavalitsuste poolt ja kus igaüks taotleb enesele krundi määramist oma isiklike õiguste põhjal.

Küsimus 2. Kas adm.-kaebuste asjus nõuab adm.-asutus, kellele esitati kaebus kohtule edasisaatmiseks, ise kohtulõivu sisse enne kaebuse kohtule edasisaatmist?

Vastus 2. Ka selle küsimuse kohta on olemas Riigikohtu seletus (vt. Riigikohtu Üldkogu toim. nr. 9 — 1935), kes asub seisukohal, et adm.-kaebuste asjus nõuab kohtulõivu sisse adm.-asutus, kelle kaudu esitati kaebus kohtule, enne kaebuse kohtule edasisaatmist, motiveerides oma seisukohta kokkuvõetult järgmiselt: Adm.-kohtu korra muutmiseni (RT 16 — 1929) otsustas Adm.-kohtu korra § 44 ja T KpS § 266, 269, 270, 755 ja 756 kohaselt kohus adm.-kaebuste tagasisaatmise ja neile käigu mitteandmise üle ja nimelt see kohus, kellele esitati kaebus. Muudetud Adm.-kohtu korra § 11¹ (RT 16 — 1929) järgi esitatakse kaebused, arvatud välja sama seaduse § 11⁵ (RT 16 — 1929) märgitud erandid, adm.-asutuste kaudu ning Adm.-kohtu korra § 11² ja 11³ (RT 16 — 1929) põhjal on adm.-asutused kohustatud otsustama ka kaebuste tagasisaatmise ja neile käigu mitteandmise üle. Adm.-asutuste sellekohaste määruste peale võib sama seaduse § 11⁵ (RT 16 — 1929) põhjal erakaebuse korras kaevata kohtule, kellele allub kaebuse või protesti otsustamine. Adm.-kohtu korra 11², 11³, 11⁵ ja 14 (RT 16 — 1929) üldmõte on see, et adm.-asutus, kellele kaebus esitatud, peatab ja saadab tagasi kõik kaebused, mis on esitatud puudustega, mis takistavad kaebusele käigu andmist ja selle määramist arutamisele avalikul kohtuistungil. Seepärast, kuigi Adm.-kohtu korra § 11³ ei ole otseselt nähtud ette kaebusele käigu mitteandmise põhjusena juhtu, kui kaebusele ei ole lisatud ligi kohtulõivu, tuleb kaebusele kohtulõivu ligi lisamata jätmise korral adm.-asutusel talitada T Kp S § 269 p. 5 ja § 756 p. 2 põhjal samuti kui Adm.-kohtu korra § 11³ p. 1 ettenähtud juhul. Kui kaebuse esitamisel ei ole lisatud ligi kohtulõivu, siis adm.-asutus ei anna niisugusele kaebusele käiku ja kohtulõivu määratud tähtajaks tasumata jätmise korral saadab kaebuse kaebajale tagasi. Adm.-kohtu korra §11² ja 11³ nõuete mittetäitmise puhul adm.-asutuste poolt kaebuste edasisaatmisel kohtule saadab kohus kaebuse adm.-asutusele tagasi talitamiseks Adm.-kohtu korra § 11² või 11³ kohaselt.

R. R. Küsimus 1. Kas linnavolikogu võib toetust määrata linna teenistusest vabastatud ametnikele?

Vastus 1. Linnaseaduses ei ole erinorme, mis keelaks toetuse

määramise linna teenistusest vabastatud või sellest vabanenud ametnikele ja säärast tasu määramist ei saa üldiselt iseenesest pidada vastukäivaks mõningaile üldõiguslikele põhimõtetele, sest eriseaduste põhjal saavad näiteks ka riigiteenijad teataval ajal tasu ametist vabastamise puhul. Linnaseaduse § 123 järgi (VSKK 1917 nr. 157, art. 869) palga ja muu tasu määramine linnaomavalitsuse valitud ametnikele oleneb linnavolikogust. Volikogu otsus palga määramise kohta teatavas suuruses peab tehtama enne valimisi. Juba vene senati mitmekordsete seletuste järgi ei ole Linnaseaduse § 123 mõtte järgi linnavolikogul õigust muuta linnaomavalitsuse ametnikele selle paragrahvi põhjal määratud palka nende ametiaja kestvusel ei vähendamise ega suurendamise mõttes; see ei keela aga määrata neile isikuile rahalisi toetusi või tarbe korral vastava summa sõidurahadeks. Sarnane toetuste määramine võib ainult iseäralistel juhtudel erandina sündida, mitte aga palga alalise lisana (vene senati otsused 24. III 1897 nr. 4147, 28. III 1898 nr. 4061, 13. IV 1898 nr. 3117, 22. IX 1899 nr. 9745, 31. I 1900 nr. 931, 2. IX 1904 nr. 7677, 2. III 1910 nr. 3208, 28. VII 1911 nr. 8403, 4. V 1912 nr. 5615, 31. V 1912 nr. 6992 jne.) Samal seisukohal asub ka Riigikohus, kes on seletanud (Riigikohtu adm.-osakonna toim. nr. 393¹ — 18. oktoobrist 1935), et Linnaseaduse § 123 ei või kõnesoleva tasu määramisel takistuseks olla, sest niisugusel juhul ei ole tegemist teenistusse astuva või teenistuses seisva ametniku palga määramisega või selle palgamaäara muutmiselega. Nii tuleb õigeks võtta, et linnavolikogu kui linnaomavalitsuse kõrgem organ võib oma endisile ametnikele nende ametist vabastamisel tasu määrata. On aga linnavolikogu oma otsusega maksuma pannud üldkorra linnaomavalitsuse ametnikele tasu maksmise kohta nende vabastamise puhul teenistusest, milles on nähtud ette, et linnavalitsuse liikmeile ei tule nende ametist vabastamisel maksta tasu ning selles üldkorras mingisuguseid erandeid ei ole tehtud, siis peab linnavolikogu ka ise nende üldreeglite järgi käima sellesse alasse puutuvate asjade otsustamisel seni, kuni ta ei ole muutnud üldreegleid. Talituda konkreetseil juhtudel vastupidiselt nende juhtude kohta kehtima pandud üldkorrale, ei ole seadusepärane.

Küsimus 2. Kas kog. õpetaja maja on vaba kinnisvaramaksust?

Vastus 2. Linna sissetulekute, väljaminekute, eelarvete ja aruannete seaduse (VSKK 1917 nr. 274, art. 2010) § 4 järgi käivad kinnisvarade hindamismaksu (§ 2 p. 1) alla kõik linna piirkonnas asuvad kinnisvarad, arvatud välja: 1) vaimulike asutuste ja seltside varandused, mis määratud otseseiks usulisiks tarbeiks (kõigi uskude kirikud ja palvemajad, kalmistud jne.); 2) hariduslikeks, heategevaiks ja arstimise otstarbeiks määratud, samuti ka teaduslikele seltsidele ja asutusele kuuluvad majad, kuivõrd neid ei kasutata tulu saamiseks, ja 3) raudteelune maa ja raudtee maa-alal raudtee liiklemise tarbeiks ehitatud majad, samuti ka raudtee päralt olevate puukolide maa. Sama paragrahvi juurde antud märkusist on teine meil maksvuseta ja esimene käib riigimajade kohta, mis

on võetud valitsusasutuste alla. Tähendab kõnesoleva seaduse § 4 p. 1 järgi ei kuulu linna kinnisvarade hindamismaksu (mida harilikult nimetatakse kinnisvaramaksuks) alla vaimulike asutuste ja seltside varandused, mis on määratud otseselt usulisiks tarbeiks. Koguduse õpetaja maja (samuti muidugi ka teiste koguduste teenistuses olevate isikute elumajad, mis kogudusele kuuluvad, nagu köstrimaja või kalmistuvahi maja jne.) ei ole muidugi määratud otseselt usulisiks tarbeiks, vaid koguduse õpetaja, resp. köstri, kalmistuvahi, misjonijuhataja jne. elukorteriks. Seepärast ei saa neid maju seaduse täpse mõtte järgi vabastada linna kinnisvaramaksust. On õige, et vene senat on seletanud (seletus 6. VI 1907 nr. 5363), et haigemajad, kui heategevad asutused, samuti ka nende juures asuvad haigemaja personaali korterid vabastatakse kinnisvarade hindamismaksust, kuid viimaste vabastamist kõnesolevast maksust motiveeris vene senat täitsa õieti sellega, et haigemaja juures asuvad haigemaja personaali korterid moodustavad haigemaja osa, ilma milleta haigemaja kui sarnane ei saa teotseda, mistõttu siin ei saa tõmmata analoogiat õpetaja korteri ja haigla personaali korterite vahel.

Küsimus 3. Kas linnaomavalitsus on kohustatud ehitama tänavvalgustusseadet?

Vastus 3. Linnaomavalitsuse ülesanded on loetletud Linnaseaduse § 2, mille p. 5 järgi kuulub linnaomavalitsuse võimkonda: „Linna valgustuse, veevarustuse, kanalisatsiooni, mitmesuguste liikumise ja ühenduse abinõude, tapamajade ja nendega ühenduses seisvate linna ettevõtete, samuti ka muude avalikuks tarvitamiseks määratud ettevõtete ja ehituste ellukutsumine ja korrashoidmine; voo- ja üleveoteenistuse järelevalve.“ Kui linnavalitsus teatas kinnisvara omanikele, et kui nad ei soovi võtta osa tänavvalgustusseade ehitamisega seotud kulde kandmisest, siis valgustusseade puudumisega tuleb paratamatult leppida seni, kui linna rahaline seisukord lubab asuda selle juurde, siis ei ole linnavalitsus sarnase teadaandega veel sugugi keeldunud kohuste täitmisest, mis temal lasub Linnaseaduse § 2 p. 5 põhjal. Linnavalitsus teatas vaid selle kohustuse täitmise edasilükkamise paratamatusest linna rahalise seisukorra tõttu. Muidugi võivad üksikud kodanikud nõuda adm.-kohtu korras, et ametiasutused ja nende seas linnaomavalitsused täidaksid neile pandud seaduslikke kohuseid, kui nende kohuste mittetäitmisel kannatavad kodanike õiguslikud või varanduslikud huvid. Kuid niisuguste kaebuste rahuldamise eelduseks kohtu poolt on, et ametiasutuste poolt kohuste täitmata jätmine on toimunud seadusevastaselt. Linnaseadus paneb linnaomavalitsusele suuri ülesandeid linna heakorra tõstmise alal, kuid neid ülesandeid linnaomavalitsus täidab võimaluse piires. Kui linna rahaline seisukord ei luba kohe asuda mõne ülesande täitmisele, mis iseenesest oleks küll tarviline nii linna üldhuvides kui ka üksikute kodanike huvides, siis ei saa selleks linnaomavalitsust kohustada üksikute asjast huvitatud kodanike kaebusel.

L. K. Küsimus 1. Kas linnavalitsus võib jätta hoolekandelise abi määramata 75% töajõust kaotanud isikule, kes elab oma töövõimelise, kindla sissetulekuga naise juures?

Vastus 1. Hoolekandeseaduse § 25 näeb küll ette, et kui abitarvitajal on olemas omakseid ja sugulasi, kes on kohustatud ja kes suudavad ta eest hoolt kanda, kuid seda miskipärast ei tee, siis korraldatakse abitarvitajale abiandmine üldisil aluseil, kusjuures abiandjal on õigus neid kulusid sisse nõuda neilt, kes olid kohustatud abi andma. Selliselt tuleks talitada ainult siis, kui abitarvitaja neist, kes seaduse järgi on kohustatud teda ülal pidama ja suudavad seda teha, lahus elab ja kui need teda ülal ei pea. Seepärast linnavalitsus võib jätta hoolekandelise abi määramata isikule, kes on küll kaotanud 75% oma töajõust, kuid elab oma naise juures, kes on töövõimeline ja omab vastava sissetuleku ning kes BES § 8 p. 3 järgi on kohustatud oma töövõimetule mehele abi ja ülalpidamist andma (Hoolekandes. § 24).

Küsimus 2. Kas aj. maavalitsus võib lõpetada tema poolt laste kasvatamiseks määratud toetusraha andmise põhjusel, et laste ema asus elama alevisse?

Vastus 2. Hoolekandes. § 74 järgi on toetuse andmine puudustkannatavatele perekondadele laste ülalpidamiseks ja haiguse korral ravimiseks hoolekandenõukogu poolt väljatöötatud määruste järgi maakonna-, linna- ja alevivalitsuse ülesanne. Kui laste ema sattus abivajavasse seisukorda, elades maakonna piires, ja vastav ajutine maavalitsus talle Hoolekandes. § 74 korras andis toetust laste ülalpidamiseks, ajutine maavalitsus tunnistas ennast emale abi andma kohustatud asutuseks. Hoolekandeseadus ei näe ette, et abiandmise kohustust, mis langeb ajutisele maavalitsusele abitarvitaja alalise elukoha järgi, võiks üle kanda sellele omavalitsusele, kelle piiresse abitarvitaja alaliselt asub elama pärast abivajavasse seisukorda sattumist.

Sekretär E. K. Küsimus 1. Kas vallavalitsus võib oma otsusega pikendada isikumaksu ja missuguse seaduse alusel?

Vastus 1. Ei või. Aj. seaduse valla- ja maaomavalitsuste sissetulekute, väljaminekute, eelarvete ja aruannete kohta (RT 18/19 — 1920) § 54 järgi määratakse samas seaduses loetletud maksude (nende seas ka isikumaksu) tähtpäevad kindlaks vastavate volikogude (käesoleval korral vallavolikogu) poolt. Vallavalitsus ei saa muuta vallavolikogu otsust. Isikuilt, kes ei ole maksnud neile või nende perekonnaliikmeile määratud isikumaksu tähtajaks, võetakse viivitusraha 1% kuus, arvates poolikud kuud terveteks, kuid mitte alla 25 senti. Kui maksuvõlg on pööratud sissenõudmisele, siis nõutakse see sisse poolteisekordselt ühes eelpool tähendatud viivitusrahaga (Valla isikumaksu seaduse § 9⁵, RT 50 — 1936).

Küsimus 2. Kas loetakse äriajamiseks administratiiv- või kohtuasutusile palvekirjade tegemine, kui tehakse näiteks ühe kuu jooksul 2—4 palvekirja tasu eest, kuid sealjuures täiesti juhuslikult? Kas säärane tegevus kuulub karistuse alla KrS § 140 alusel?

Vastus 2. Kui isik, kel puudub amet või kutse ajada võõraid asju, koostab pidevalt, kuigi vähesel arvul, kohtu- või adm.-asutustele määratud palvekirju võõrastele tasu eest, siis eksib ta Heakorra ja julgeoleku seaduse § 172¹ (RT. 109/110 — 1925) vastu. Peale selle on tähendatud isikute poolt palvekirjade koostamine võõrastele tasu eest karistatav KrS § 140 järgi, kui palvekiri on määratud kohtuasutusele ja on koostatud asjatundmatult. **N.**

Küsimus 3. Kas tuleb lapsevanema nime muudatus kanda ka lapse sünniakti ja perekonnaregistri erileheküljele?

Vastus 3. Kuigi Perekonnanimede ja nimede korraldamise määrus (RT 102 — 1934 ja 90 — 1935) seda otseselt ei kirjuta ette, tuleb see soovitavaks pidada.

Küsimus 4. Administratiivmenetluse seaduse § 16 näeb ette, et palved, kaebused jne. esitatakse kirjalikult ametiasutustele. Kas tuleb seda paragrahvi kohaldada ka vallavalitsuse poolt elanikele näiteks varandusliku seisukorra tunnistuste, vaesusetunnistuste, isikutunnistuste, hobusepasside jne. väljaandmisel, sest viimaste saamiseks peavad elanikud esinema vallavalitsuste poole samuti palvetega, ehkki siiaajani suuliselt?

Vastus 4. Administratiivmenetluse seaduse § 16 järgi on avalduse kirjalikult esitamine tingimata nõutav ainult kaebuste ja vastulausetes suhtes. Muid avaldusi võidakse esitada ka suusõnaliselt või telegraafi teel, kui seda ei takista erieeskirjad. Sama maksab ka vallavalitsusele esitatavate avalduste suhtes. Näiteks hobusepasside väljaandmise kohta käivad erieeskirjad ei nõua, et hobusepassi saamiseks esitatav palve oleks kirjalik. Järelikult võib sellised avaldused esitada ka suusõnaliselt. Suulised avaldused kantakse protokollile või akti märkustesse ning kirjutatakse alla avalduse esitaja ja ametniku poolt. **N.**

Väljaandja: *Siseministeeriumi Administratiiv-ala Kirjastus.*

Vastutav toimetaja: *O. Angelus.*

KUULUTUSI.

Tunnustatakse maksvusetuks järgmised tunnistused:

B e r n h a r d t, Aleksander Villemi p., kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 7534, v. a. 8. jalaväe polgu ülemalt 19. märtsil 1920. a.

K e l d e r, Jaan Leena p., kaitseväeteenistusest vabastamise tunnistus nr. 1635, v. a. 1. jalaväe rügem. ülemalt 30. 9. 26. a. (46237)

P ä ä r o, Rudolf Jakobi p., kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 14323, v. a. 3. jalav. polgu ülemalt 15. 9. 20. a.

A n d r e e s e n, Johannes, kaitseväeteenistusest vabastamise tunnistus nr. 3084, v. a. Lääne maak. rahvaväe ülemalt 2. 9. 24. a.

T r a k s, Artur Jüri p., laskeriis-taluba nr. 142, v. a. Viru-Järva prefektilt 14. 4. 34. a.

- V ä h i, Eduard Jaani p., kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 6395, v. a. Ratsarügemendi ülemalt 29. 9. 31. a. (46238)
- F e o d o r o v, Stepan Feodori p. (sünd. 19. 11. 1901), kaitseväeteenistuse tunnistus nr. 324/2155, v. a. Sakala partisanide üksikpataljoni ülemalt 30. 4. 23. a. (46241)
- T i t m a, Jaan Hansu p., (sünd. 7. 12. 1898), kaitseväeteenistuse tunnistus nr. 16262, v. a. 31. 12. 20. a. Pärnu maak. rahvaväe ja K. L. ülemalt. (46405)
- A m b a c h, Adolf, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 254, v. a. Naissaare komandantuurist 28. 2. 31. a. (33376)
- R o s e n b e r g, Jaan, kaitsev. vabastamise tunnist. nr. 4111, v. a. 1. jalaväe rügemendi ülemalt 14. 5. 23. a. (33377)
- L a u r e n t s i u s, Anton, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 6875, v. a. Aegna saare komandandilt 30. 8. 22. a. (33378)
- L i p a s a a r, Albert, kaitseväest vabastamise tunnist. nr. 1071, v. a. 5. jalaväe rügem. ülemalt 10. 5. 24. a. (33379)
- H a a k, Eduard, kaitseväeteenistuse tunnistus nr. 130, v. a. Mereväe ekipaazi ülemalt 3. 9. 30. a. (33380)
- L a a s, Kristjan, kaitseväest vabastamise tunnistus, v. a. Lennuroodu ülemalt 9. 8. 20. a. (33381)
- M e r i t s, August, kaitseväest vabastamise tunnist. nr. 3369, v. a. Harju kaitseringkonna ülemalt 19. 2. 21. a. (33382)
- T s u b a, Oskar, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 1650, v. a. 7. jalaväe rügemendi ülemalt 30. 11. 28. a. (33384)
- K a n e p, August, kaitseväest vabastam. tunnist. nr. 1219, v. a. Piirivalve valitsuselt 30. 6. 30. a. (33385)
- N i i s t r ö m, Joosep, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 25/3245, v. a. Merejõudude staabi ülemalt 28. 11. 25. a. (33386)
- K ä l l m a n n, Nikolai, kaitseväeteenistuse tunnistus nr. 2905, v. a. Auto-tankide rügemendi ülemalt 31. 10. 33. a. (33387)
- K r i s t o f e r, Jaan, kaitseväest vabastamise tunnist. nr. 7482, v. a. 4. rahvaväe polgu ülemalt 28. 4. 20. a. (33388)
- L u u k, Jaan, kaitseväest vabast. tunnistus nr. 5696, v. a. 3. suurtükiväe polgu ülemalt 31. 10. 22. a. (33389)
- B a d e r, Eduard, kaitseväeteenistuse tunnistus nr. 2014, v. a. 1. soomusrongide rügemendi ülemalt 21. 12. 32. a. (33390)
- V e t k o v, Vladimir, kaitseväeteenistuse tunnistus nr. 2675, v. a. Lennubaasi ülemalt 29. 9. 31. a. (33391)
- N e i v e l t, Hans, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 753, v. a. Harju maakonna rahvaväe ja K. L. ülemalt 20. 1. 21. a. (33392)
- S i i m s o n, Heinrich, kaitseväest vabastamise tunnistuse duplikaat nr. 351, v. a. Pärnu kaitseväeringkonna ülemalt 16. 1. 32. a. (33393)

Protin, Friedrich, kaitsevæeteenistuse tunnistus nr. 13307, v. a. Harju kaitseringkonna ülemalt 31. 12. 27. a. (33383)

Esiko, Jaan, kaitsevæest vabastamise tunnistus nr. 691, v. a. Harju maakonna rahvavæe ja K. L. ülemalt 21. 1. 21. a. (33394)

Vams, Voldemar, kaitsevæeteenistusse kõlbmatuse tunnistus nr. 242, v. a. Tartu kaitsevæeteenistuse komisjonilt 7. 1. 32. a. (33395)

Treiber, Hans, kaitsevæeteenistuse tunnistus nr. 620, v. a. Harju maakonna rahvavæe ja K. L. ülemalt 16. 1. 24. a. (33396)

Kalep, Karl, kaitsevæest vabastamise tunnistuse duplikaat nr. 2773, v. a. Viru kaitsevæeringkonna ülemalt 19. 6. 29. a. (33397)

Mägi, Konstantin, kaitsevæest vabastamise tunnist. nr. 4327, v. a. 5. jalavæe rügemendi ülemalt 1. 11. 25. a. (33398)

Ehkmann, Konstantin, kaitsevæest vabastamise tunnistus nr. 15426, v. a. Harju maakonna rahvavæe ja K. L. ülemalt 20. 12. 23. a. (33399)

Vee, Richard, kaitsevæest vabastamise tunnistuse duplikaat nr. 361, v. a. Harju maakonna rahvavæe ülemalt 13. 1. 27. a. (33400)

Klückmann (Glückmann), Anton Hendriku p., kaitsevæeteenistusest vabastamise tunnistus nr. 3529, v. a. Tallinna komandandi komp. ja vahi-pataljoni ülemalt 29. 7. 33. a. (46246)

Trikk, Heinrich, kaitsevæest vabastamise tunnist. nr. 1404, v. a. Lääne kaitseringkonna ülemalt 4. 1. 33. a.

Everous, Johannes, kaitsevæest vabastamise tunnistus nr. 1100, v. a. Viljandi kaitseringkonna ülemalt 6. 2. 29. a.

Loodus, Adolf Jakobi p., kaitsevæest vabastamise tunnistus nr. 1989, v. a. Soomusautode kolonni ülemalt 21. 5. 20. a.

TIME TO RE-TIRE
GET A FISK

FISK

autokummid on tugeva ehitusega, suure vastupidavusega ja odavad hinnas.

ESINDAJA :

O-ü. H. LAGUS & Ko.

TALLINN, Vene t. 13. Tel. 437-18.

A/s. VILL — Narvas

Tallinna esindus ja ladu Suur Karja 20, telefon 450-39

Valmistame meeste ja naiste ülikonna- ja kostüümiriieid villast ja siidist. Värvimine ja märtseriseerimine. Lõnga müük suurel arvul.

Telefon: juhatus 70
müük 161

WERNER MEHKS

TALLINN, VENE T. 19. – TELEFON 455-38
POSTKAST 129

BEIERSDORFI SAADUSTE LADU

LEUKOPLAST

NIVEA

HANSAPLAST

Tellige ajakirja

„EESTI POLITSEI“

Hind Kr. 2.25 poolaastas.

K-m. ANTON WILLBERG

Tallinn, Paldiski mnt. 5, tel. 452-51.

OSAKONNAD: Rakveres, Vaksali t. 5.

Tartus, Raekoja tän. 7.

Soovitab oma ladudest kõiki rootsi „**AKTIV**“ põllutöömasinaid,
jalgrattaid: „**ADLER**“ ja „**VIKLUNDS**“ ja
mootorrattaid „**ZENITH**“.

15 a. juubeli pufut! on meil au austatud suitsetajaile pakkuda:
uudispaberosse **EVA-LUKSUS** — 20 tk. 40 senti
paberosse . . . **EVA-EKSTRA** — 25 tk. 35 senti
„ . . . **EVA** **pehme pak.** — 25 tk. 20 senti
O/ü. „Tubak“

K. Sillam'i

Amatöörtööde vastuvõtt.

Kõige odavamalt ostate fotoaparate ja -tarbeid
fotoärist

Tallinn, Viru tän. 11, tel. 469-66

KAUBAMAJA
LIER & ROSSBAUM

TALLINN, VIRU 7
TEL. 433-34 ja 479-79

Laskeriistade osakond ja töökoda

Laos parimate vabrikute jahipüssid, püstolid, välismaa ja omalaetud haavli- ja kuulipadrunid, padrunkestad, välis- ja kodumaa haavlid, tongid, tropid, laadimis- ja puhastusabinõud ning kõik tarbed

Püssirohi

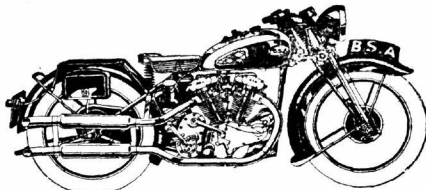
WOLFF & Co.,
Walsrode

B. S. A. mootorrattad

Teie leiate, et

- B. S. A.-ga on sõit lihtne ja mõnus
- B. S. A. suur vastupidavus ja minimaalne küttekulu on teinud teda maailma populaarsemaks mootorrattaks
- B. S. A. mootorrattaid tarvitab inglise politsei, kaitseväge ja postiametkond, ka see tõendab nende paremust.
- B. S. A. on inglise suurim ja vanim mootorrataste tehas

SOODUS JÄRELMAKS

B.S.A. 4.98 h.p. O.H.V. Vee-Twin

A-S. VENNAD KIMBERG

TRAADI- JA NAELATEHASED

Kontor: Nunne 16. Tel. 448-17 Tallinn. Tehased: Katusepapi 35. Tel. 304-34

Meie valmistame:

Naelu: lati-, katuse-, papi-, pleki-, vormi-, sadulsepa-, saapa- j. n. e.

Kabjanaelu

Okastraadi obadusi

Traati: haljast, põletatud, tsiingitud, vasetatud, vedru-, telegraafi-, klaasimise- jne.

Okastraati

Hobuseraudu

Neede: rauast, vasest, alumiiniumist.

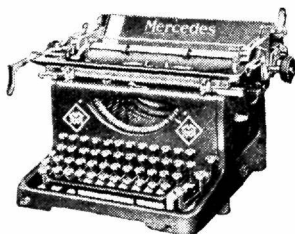
Rauavitriooli.

WHITE HORSE WHISKY

Ainuesindaja

O.-Ü. Eugen Bewer & Ko

Tallinn, Lai 20

MERCEDES kirjutusmasin on moodsa bürotehnika tippsaavutus!

MERCEDES

kirjutusmasinad kontorite ja asutuste jaoks on vaatamata oma peenele konstruktsioonile vastupidavad ja kergelt käsitatavad

Peaesindaja:

MEHKS & Ko

Tallinn, Vene 19, Tallinn

Telef. 469-49, 472-64

SAKU ÕLLETEHAS ^{A/S}

ASUTATUD 1876. A.

PÕHIKAPITAL
Kr. 1.500.000.—

ÕLU JA MÕDU

JUHATUS – TALLINNAS

Pealadu: TALLINN, SUUR KLOOSTRI 10/12
TELEF. 437-36, 437-38

K. GRAUDIN
MALMI- JA VASEVALAMISE VABRIK

Kontor:

Tallinnas, Sakala tän. 7-3
Telefon 430-34

Vabrik:

Endla tän. 75
Telefon 435-35

KINDLUSTUS- AKTSIASELTS TURIS

Peakontor: Tallinn, Pärnu mnt. 6 (end. Valli tän. 10)

Puht-eesti kapitaliga töötav ja eest-
laste poolt juhitud kindlustusselts

Tule-, elu-, murdvarguse-, klaasi-
ja veokindlustused

Tingimused soodsad. Esindajad igas linnas ja alevis

Tallinna Mehaaniline Kudumisvabrik

Asut. 1910. Tallinnas, Veerenni 29, tel. 459-39

Alati laos saadaval: **masina-, elevaatori- ja transportrihmu,**
survevoolikuid

Põllumajanduslik
Eksport osäühisus
Tel. 447-53 ja 445-71

„OVO“

Asut. 1924

Kontor: Tallinnas, Suur karja
tän. 18-d Laenu-panga majas ja
ruumes

Telegr: „OVO“

Ostab aasta läbi piiramatul arvul väljaveoks ja siseturu tarbeks:
kanamune ja vasikanahku, makstes kõrgemat päevahinda

Suur baar „Europa“

Tallinn, Viru 24,

tel. 472-08, 467-07

Muusika lõunal ja õhtul

Mugavad kabinetid ja vaiksed numbritoad

Mehaaniline võrguvabrik Eugen Strandell

Tallinn, Pärnu mnt. 146

Kõnetraat 458-92

Valmistab tellimiste peale: **kõiksugu kalavõrke, nagu kilu-, räime-,
löhe-, kamela-, siia- jne. võrke, nooda-, rüsa- ja mõrra-linasid,
mere-, järve- ja jõenoote, peegelvõrke jne.**

Ehitusmaterjalide kontor ja ladu

A. & P. MIETENS

Tallinn, Meripuiestee 15. Tel. 306-46 ja 305-00

Ökonoomsed kalor-ahjud

*ON kindlaks-
tehtav tõsiasi,*

et kodumaa tekstiilkaupade tarvitami-
sega aitame kaasa kodumaa tööstusliku
toodangu edenemisele ja võimaldame tööd
suuremale tööliste hulgale, seepärast
tarvitame ainult kodumaa tekstiilsaadusi

Narva Kalevi Manufaktuuri

saaduste headuse tagab tema

100-aastane edurikas tegevus

Masinaehitusevabrik

A/S FRANZ KRULL

TALLINN, Kopli 68, tel. 425-35 • Osakond TARTUS, Raekoja 13, tel. 17

Valmistab võistlemata headuses iga seltsi:

Masinaid, seadeid, aurukatlaid ja põllutööriistu. Uudisena veskimasinaid, tekstiiltööstusmasinaid, viljapeksu-
masinaid ühes ristikehina-seemnepeksu seadeldistega.
Kõrgeväärtuslik malm- ja vasevalu. Keskkütte katlad
ja radiaatorid. Nõudke hinnakirju ja eelarveid.

A.-S.

REINHOLD TOFER'i

riidetööstuse

igasugused villased riided

saadaval kõigis riideärides

Kinnit. kaubamärk

Hotell „KULD LÕVI“

Tallinn, Harju 40. Telef. 426-27. Telegr-aadr.
Kuldlövi Tallinn. Box 347.

1935. a. täielikult ja ajanõuetele vastavalt ümber ehitatud.

Suuremad ja vähemad ruumid
koosviibimisteks.

Parim köök.

A. Schapiro & Ko.

Tallinn, Estonia pulest. 13. Tel. 301-85. Asutatud 1890.

Ostetakse kõikisugu toor- ja metsloomade nahku eksportimiseks.
Makstakse kõrgemaid päevahindu.

Tarvitage ainult seepe:

„Kümblus“, „Chypre“, „Lavendel“
Seebivabrik „RIVIERA“

Tallinnas, Pärnu m. 176. Telefon 462-52.

A/S. Tallinna Laevaühisus.

Juhatus ja peakontor: Tallinn, S. Karja 18. Tel. 426-90 (4 liini) oma keskjaam.

OSAKONNAD: Narvas, Pärnus ja Paldiskis.
Laevaomanikud ja agendid.

MEHAANILINE JALANÕUDE TÖÖSTUS

GUSTAV REA

Tallinn Rohu tän 5

E. A.-K. Ü. ERAHAIGLA

Tallinn, Narva mnt. 6-a. Tel. 428-80

VESIRAVILA

Avatud kella 9—11 ja 4—7

Pärmi-, söehappe-, merisoola-, männiekstrakti-, kodumaa tervismuda-, raba-, vahu- ja neljarakuvannid. Charcot-, mantel-, kapillaar-, šoti- ja aurudušid. Istevann, valguskapp, aurukapp ja diatermia tervismudaga. Arsti kõnetunnid kella 10—11 ja 1/27—7.

Hoov Kreutzvaldi tän. 19/21. Kaetud 1935. a. betooniga.

Betoon-kõnnitee on ajakohane,

sest ta on vastupidav, põline, ei kulu ega nõua remonti, on alati ühtlaselt kare ja tasane ning **majanduslik**

Betoon kõnniteed valatakse kohapeal ehk laotakse ennevalmistatud plaatidest

Samuti ka hoovikatted betoonist on majanduslikud ja hügieensed
Juhatust betoontööde asjatundlikuks valmistamiseks annab **tasuta**

A-s. Tsemendivabrik „PORT-KUNDA“

müügikontori juures asuv

nõuandebüroo

Tallinn, Valli 4-6, telef. 450-17 (telegr. aadr. „Estocement“)

Kõiki hooaja kodu- ja välismaa
riidekaupu suures valikus

SOOVITAB
INGLISE MAGASIN

H. GUTKIN
TALLINN, VIRU T. 4
TELEFON 436-46

Eesti Ühistegeline
Kindlustus-Keskselts

Vastastikuste Kindlustusseltside Keskkorraldus.

Edasikindlustus. Nõuanne. Välisrevisjonid.

Tallinn, S. Karja tän. 19. Postkast 122. Kõnetraat 426-83.

Matson & Ko

Tallinn, V. Posti 6-4a
Telef. 433-64.

Corso-Café

Tallinn, Vabaduspl. 7, telefon 454-18

Kodu- ja välismaa ajakirjad

Muusika

Piljard

Male

TALKO

Salon-sekt,
sidrunisooda,
selters,
soodavesi.

Th. STEMPEL

asut. 1867. a.

Tallinnas, Pikk 15. Telef. 437-37.

Linane ja pesuriided.
Kardinad.
Vaibad.

HOTELL

BRISTOL

end. „PETERBURG“

Soe ja külm jooksev
vesi. Toad vannitoa ja
tualetiga. Kõik mugavu-
sed. Tubades telefon.
Parim köök.

Tallinn, Rataskaevu tän. 7. Kõnetr. 426-33

RESTORAN

Hotell-Restoran

ROOM

TALLINN, MANEEŽI 1
TELEFON 425-51

Suurimaid ja ajakohasemaid hotelle pealinnas. Täiesti moderniseeritud toad, vannid, telefoni, sooja ja külma jooksva veega.

Restoran • Baar

Nööriladu

S. Rosenfeld

Tallinn, V. Viru 5
Tel. 475-75

Soovitab:

sidumisnööri ja pakkimisvahendeid, spordivörke, võrkkiike ning kõiki teisi nöörikaupu

A. SCHEER. Posamendi-, paela- ja trikoovabrik.

TALLINN, VIRU 4. TELEFON 444-82

Valmistab: Seltsidele lipunööri ja narmaid. Riigiametnikele vormiriietuse juurde õlapaelu, esitusvöösid jne, kõiksugu mööblinarmaid, topse ja nõõre siidist, puuvillast ja villast. Töö kiire ja korralik. Hinnad mõõdukad.

Uus Balti Metsatööstuse A.-s.

(New Baltic Wood Co. Ltd)

Saunaksport Telefon 301-57, Tallinn, Hollandi 48-19
Code: Zebra IV

Kalevi ja valmisriiete U/ü. A. Rubanovitsch & Pojad.

Tallinn, Viru 8. Telefon 436-65.

Kõige suurem **meeste ja naiste valmisriiete** kaubamaja Eestis.
Suur valik kummimantleid

Hooaja uudiseid –

moodsais mustreis

siid- ja villaseid riideid

soovitab

E. LERENMANN

Tallinn, Suur Karja 10, tel. 446-43

Müük suurel ja väikesel arvul.

Elusloomade,
liha ja lihasaaduste

eksport

Eesti Peekoni Eksportühisus

Tallinn, Pärnu mnt. 23-5. Tel. 450-27 ja 463-63

Paramount International Corporation'i, New York, esindus Eestis

Parafilm

Tallinn, Suur Karja 18, 15. Telefon nr. 447-59 Telegr.-aadr.: „Parafilm“

Kummitemplite tööstus „Perfekt“

Omanik: E. Blaufeldt

Tallinn, Nunne tän. 8, telef. 437-16

METSAEKSPORT-ÄRI

E. KOPELOVSKY & Ko.

TALLINN, PÄRNU 6-45. TELEFONID: 461-29 ja 461-19

PAGARI-, KONDIITRIÄRI JA KOHVIK

Lai tän. 36 **VILH. STEINBERG** Tel. 442-16

Osakonnad: Kreutzvaldi t. 2, tel. 306-99. Tatari t. 13, tel. 456-09

Külastage

öölokaal-restorani
DU NORD!

Tallinnas

KÄSMU LAEVAOMANIKUD

Korrespondent Reeder. Kapten O. TIEDEMANN.

Kaubavedu oma aurikute, mootorlaevade ja purjekatega Eesti, Soome, Taani jne. sadamate ning Inglismaa ja kontinendi sadamate vahel.

Tallinn, Uus tän. 3. Telegrammi aadr.: »Merimees«. Tel. 450-82 ja 450-56.

Külastage

RESTORAN-ÖÖLOKAAL-KOHVIK-BAAR

„O·K”

Tallinn, Suur Karja 18

Metsaeksport-äri MEIER JUDEIKIN

ostab piiramatul arvul kasvavat metsa, palke ja eksportlaudu.

Müüb soodsate hindadega kuivi ehitusmateriale.

PEAKONTOR: Võrus – Vabriku tänav nr. 6, kõnetraat 89.

OSAKONNAD: Tallinnas – Uus Sadama tän. 11, kõnetraat 428-09.
Mustvees – kõnetraat 15. * * Põlva raudteejaamas – kõnetraat 4-e.

Thomas Clayhills & Son

Tallinn, Olevimägi nr. 14

Asutatud 1633

Telef. 435-23, 435-25; Laod 306-35, 306-97, 310-25

Kaupade osakond: Heeringad, sool, suhkur, riis, jahu, manna, vaik, seebikivi, koloniaalkaubad. Määrdeõlid ja teised } Tel. 435-25
naltasaadused. }

Sepa- ja aurusööed, koks, küttepuid. Ehitus- ja } Tel. 435-23
metsamaterjalid. Kaupade eksport }

Laevasõiduosakond:
Tel. 435-26, 435-58

Ekspeditsiooniosakond:
Tel. 435-21, 435-59

Aktsiaselts Tallinna Köievabrik

John Carr'i pärijad Tallinn, Kopli tän. 33, tel. 439-79

TKV- sisal- ja kookosmatid

Nõudes ainult Tallinna Köievabriku tooteid,
olete kindel, et saate hinnaväärilist kaupa.

MEHAANILINE
PUUTÖÖSTUS

O.-Ü.

A. Flemming & Ko.

Tallinn, Tina tän. 19.
Telefon 309-26

Mehaaniline tiseri-
tööstus

Restoran

F. Ivanov

Tallinn, Estonia puist. 29.
Telefon 467-75.

Maitsvad süügid.

Odavad hinnad.

Suur
jalanõude ja nahaladu

„Nahaprodukt“

Tallinn, Estonia pst. 13
Telef. 314-73

Suures valikus jalanõusid,
sukekingi ja sandalette.

Odavam ostukoht.

Foto-eriteadlase

AUG. TANSERI
Fototarvete ladu
ja laboratoorium

Tallinn, Vene tän. 7. Tel. 430-98.

METALLIKAUBANDUSE AKTSIASELTS

Vennad POPOV

Kontor: Tallinn, Lai 34. Telefon 441-31, 442-09, 437-73

SUURIM LADU

sordi-, ehitus- ja profiilrauda, terast, raudplekki — musta ja tsingitud, rihvel-
plekki ja spetsiaal-katlaplekki tsinkplekki ja katlatsinki, traati, torusid ja nende
ühendusjagusid, sanitaartarbeid ja armatuure, Masonite-, ehitus- ja isoleerplaate,
Semptalin- ja harilikku katusepappi. Balata- ja kummi-, transport- ja hoorihmu,
põllumajanduslikke tarbeid: kette, labidaid, harke, hange jne.

A/S. Eesti Tuliikumonopol

Tallinn, telefon 427-91

Carvitage ainult

P. K. „Võiekspordi“
Keskmeierei

kõrgeväärtuslikku piima ja piimasaadusi:

lastepiima,
esimese valiku piima,
teise valiku piima,
kultuurhappe piima,
keefiri,
vahu-,

kohvi- ja
hapukoort,
võid,
kohupiima,
juustu ja
kõiki muid piimasaadusi.

KANGEÕLLED

GLADIAATOR^{JA}

TÕMMU HIID

ON ÕLLETÖÖSTUSE
TIPPSAAVUTUSED!

A. LE COQ

KUDUMIS- JA KETRAMISVABRIK
AKTSIASELTS

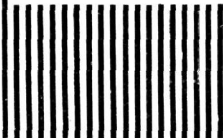
VENNAD TOFER

Kontor: Tallinn, S. Karja 10. Telefon 450-00

Vabrik tarvitab ainult head ameerika puuvilla

Valmistab oma kedratud lõngast: moodsaid

KLEIDI-, SÄRGI-, PÖLLE-, PESU-, PÜKSI-,
PADJAPÖÖRI-, MADRATSII-, VIHMAKUUE-,
ROOTSIRIIDE-, OKSFORDI-, JÕHVI-, NAIS-
KODUKAITSE VORMIRIIE, FLANELLI,
TASKURIIE, KALINGURI JNE., ISEÄRANIS
SUURES VALIKUS SPORDIRIIE TUST: KOS-
TÜÜMI, MANTLI JA TUULEJAKI JAOKS

A. Sakovski

Tallinn, postk. 260, kõnetr. 441-96

VICKERS ARMSTRONGS Ltd

ESINDAJA EESTIS

Tehased valmistavad:

Posti- ja reisiaurikuid, sõjalaevu, iga tüüpi relvastust, õlimootoreid laevale ja kuivamaa otstarbeks, auruturbiine, aurumasinaid; ujuvaid dokke ja kraanasid, väiksemaid laevu, tsemenditootmise masinaid; kaevanduste seadeldisi, valamise ja sepi-kodade seadeldisi jne. jne.

EESTI PABERI AKTSIASELTS

Esindab järgmisi paberivabrikuid:

- Põhja Paberi- ja Puupapi Vabrikute Aktsiaühisus, Tallinn
- A/S Tallinna Paberivabrik E. J. Johanson, Tallinn
- Türi Paberi- ja Puupapi Vabriku Aktsiaselts, Türi
- A/S Paberivabrik „Koil”, Kohila

KANGEÕLLED

GLADIAATOR^{JA}

TÕMMUHIID

ON ÕLLETÖÖSTUSE
TIPPSAAVUTUSED!

A. L. C. O. Q

KUDUMIS- JA KETRAMISVABRIK
AKTSIASELTS

VENNAD TOFER

Kontor: Tallinn, S. Karja 10. Telefon 150-00

Vabrik tarvitab ainult head ameerika puuvilla

Valmistab oma kedratud lõngast: moodsaid

KLEIDI-, SÄRGI-, PÖLLE-, PESU-, PÜKSI-,
PADJAPÖÖRI-, MADRATSI-, VIHMAKUUE-,
ROOTSIRIIDE-, OKSFORDI-, JÕHVI-, NAIS-
KODUKAITSE VORMIRIET, FLANELLI,
TASKURIET, KALINGURI JNE., ISEÄRANIS
SUURES VALIKUS SPORDIRIETUST: KOS-
TÜÜMI, MANTLI JA TUULEJAKI JAOKS

